

FORORD

Dette er en studiehåndbok for studieprogrammene ved Institutt for økonomi og ressursforvaltning:

- Bachelor i økonomi og administrasjon
- Bachelor i samfunnsøkonomi
- Master i økonomi og administrasjon
- Master i entreprenørskap og innovasjon
- Master i samfunnsøkonomi
- MSc in Development and Natural Resource Economics

Formålet med denne boken er å gi studentene en mer omfattende innføring i hva studieprogrammene i økonomi ved Universitetet for miljø- og biovitenskap innebærer.

Instituttets studiehåndbok gir informasjon bl.a. om hvilke valgalternativer som finnes og hvilke emner studentene må ta og hvordan de kan planlegge sine studier. Håndboken forteller også om hvordan studier i utlandet kan innpasses i det ordinære studiet.

Det har skjedd visse justeringer og forbedringer av studiet i den siste tiden og det vil fortsatt skje endringer. På grunn av produksjonstiden som står til disposisjon kan det være feil og mangler i beskrivelsene. De til enhver tid gjeldende emnebeskrivelser finnes på WWW.umb.no/sit

Vi tar forbehold om at det også i årene som kommer kan bli visse omlegginger i emnetilbudet, og det kan også bli aktuelt å legge ned emner hvor det er få deltakere.

*Undervisningsutvalget ved institutt for
Økonomi og ressursforvaltning*

*Inger-Lise Labugt
Rådgiver*

OVERSIKT OVER EMNER VED INSTITUTT FOR ØKONOMI OG RESSURSFORVALTNING.....	iii
OVERSIKT OVER EMNER VED HØGSKOLEN I OSLO.....	vi
I. UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP (UMB).....	1
II. STUDIENE VED INSTITUTT FOR ØKONOMI OG RESSURSFORVALTNING	3
1. FAGLIG BREDDE	3
1.1 ØKONOMI - HVA ER DET?	3
1.2 MÅL - HENSIKTEN MED STUDIETILBUDET	4
2. STUDIEINFORMASJON OG REGLEMENTER	5
2.1 INNDELINGEN AV STUDIEÅRET.....	6
2.2 ARBEIDSOMFANG OG EMNEKODER	6
3. GRADENE OG OPPBYGNINGEN.....	9
3.1 LAVERE GRAD – BACHELORSTUDIENE.....	9
3.1.1 BACHELOR I ØKONOMI OG ADMINISTRASJON	9
3.1.2 BACHELOR I SAMFUNNSØKONOMI	13
3.2 HØGERE GRAD – MASTERSTUDIENE.....	16
3.2.1 MASTER I ØKONOMI OG ADMINISTRASJON.....	18
3.2.2 MASTER I SAMFUNNSØKONOMI.....	21
3.2.4 MASTER I ENTREPRENØRSKAP OG INNOVASJON	24
3.2.5 MASTER OF SCIENCE IN DEVELOPMENT AND NATURAL RESOURCE ECONOMICS	25
3.2.6 MASTERGRADSOPPGAVEN.....	27
3.3 DELSTUDIUM I UTLANDET.....	28
III. BESKRIVELSE AV DE ENKELTE EMNER.....	30
1. ULIKE BEGREPER	30
2. BESKRIVELSE AV EMNER GITT VED INSTITUTT FOR ØKONOMI OG RESSURSFORVALTNING	31
3. BESKRIVELSE AV EMNER GITT VED HØGSKOLEN I OSLO	97
OVERSIKT OVER INSTITUTTETS PERSONALE.....	106

OVERSIKT OVER EMNER VED INSTITUTT FOR ØKONOMI OG RESSURSFORVALTNING

Høst – blokk = **Aug**, uke 33, 34, 35

Høst – parallell = **H**, uke 37 – 49

Januar – blokk = **Jan**, uke 2, 3, 4

Vår – parallell = **V**, uke 5 – 19

Vår – blokk = **Jun**, uke 23 – 26

Eksamen i blokk; mandag uke 36 og 5

Eksamensuker for parallellundervisningen
ukene 20 - 22, 50, 51

Kode	Navn	Poeng	Semester	Kursans./ Lærer	Si- de
AOS120	Markedsføring	5	V	Alfnes	31
AOS130	Innføring i organisasjonsteori	5	Aug	Ladegård	31
AOS210	Politiske strukturer og prosesser	10	H	Gundersen	32
AOS230	Organisasjons- og ledelsespsykologi	5	Aug	Ladegård/ Gustafsson	34
AOS232	Strategisk ledelse og organisasjonsdesign	10	H	Brønn	34
AOS233	Strategic Processes and Decision-Making	10	V (odde)	Brønn	35
AOS234	Studenter i ledelse	10	H+Jan+V	Røkholt	36
AOS237	Foretaksstrategi	10	H	Timelærer	37
AOS240	Samfunnsvitenskapelig metode	5	V	Alfsnes	36
AOS310	Miljøpolitikk og forvaltning	10	V	Gundersen	38
AOS330	Ledelse, prosjektdel	5	H	Ladegård	40
AOS331	Ledelse og HRM	10	H	Ladegård	40
AOS335	Organisasjon og styring	10	H	Aarset	41
AOS340	Kvalitativ metode	5	V	Aarset	42
BUS100	Grunnleggende foretaksøkonomi	5	V	Hoff/Hansen	43
BUS110	Eksternregnskap	10	V	K.Hansen	43
BUS111	Elektronisk regnskapsføring (Agrodata)	5	Jun	Agrodata	44
BUS112	Elektronisk regnskapsføring (Daldata)	5	Aug	Daldata	45
BUS133	Excel for økonomer	5	V	Christoffersen	45
BUS150	Akvakulturøkonomi	5	Jan (odde)	Guttormsen	46
BUS160	Skatterett for økonomer	5	Jan	Eilertsen (timel)	46
BUS210	Driftsregnskap og budsjettering	10	V	Hoff	47
BUS220	Finansiering og investering	10	H	Guttormsen	47
BUS230	Beslutningsanalyse I	10	V	Steen	48
BUS231	Decision Modelling - Principles	10	V	Steen	48
BUS232	Decision Modelling - Fundamentals	5	V	Steen	49
BUS233	Informasjonssystemer for virksomhetsledelse	5	Jun	Timelærer	50

Kode	Navn	Poeng	Semester	Kursans./ Lærer	Si de
BUS240	Vareproduksjon og logistikk	10	H	Christoffersen	50
BUS271	Bedriftsetablering	5	V	Lunnan	51
BUS290	Bedriftsøkonomisk praksis	5	Jun	Gjølberg	52
BUS310	Strategiimplementering	5	Aug	Hoff	53
BUS311	Strategisk økonomistyring	5	H	Hoff	54
BUS312	Styring og organisasjon	10	H	Hoff	54
BUS320	Empiriske analyser av finans- og varemærker , del II	5	Aug	Gjølberg	55
BUS321	Empiriske analyser av finans- og varemærker - teori	5	Jun	Gjølberg	55
BUS322	Investeringsanalyse og finansiell risikostyring	10	V	Gjølberg	56
BUS323	Varemarksanalyse	5	V	Guttormsen	56
BUS331	Bedriftsøkonomisk styring: Operasjonsanalytiske metoder og teknikker	10	V	Steen	57
BUS340	Integrert logistikk	5	H	Christoffersen	58
BUS370	Næringsutvikling og entreprenørskap	10	H	Lunnan	58
ECN110	Innføring i samfunnsøkonomi - mikro	5	H	Wik	59
ECN111	Economics - micro	5	V	Rysstad	60
ECN120	Innføring i samfunnsøkonomi - makro	5	Jan	Vale	60
ECN121	Economics - macro	5	H	Øygard	61
ECN140	Økonomisk historie	5	H	Timelærer	62
ECN150	Innføring i utviklingsøkonomi/ Development Economics	5	V (e-odde)	Wik	62
ECN170	Miljø- og ressursøkonomi	5	V	Navrud	63
ECN201	Econometrics	10	H	Rickertsen	64
ECN202	Innføring i økonometri	5	H	Alfnes	65
ECN210	Mikroøkonomi - Konsument, produsent, marked og velferd	10	H	Rysstad	66
ECN211	Mikroøkonomi - Institusjoner, spill og markedssvikt	10	H	Rysstad	66
ECN220	Samfunnsøkonomi II	10	H	Vale	67
ECN230	International Economics	5	H	Garcia	68
ECN260	Landbrukspolitikk	5	H	Aanesland	69
ECN262	Regionaløkonomi og regionalpolitikk	5	Jan	Rysstad/Ystad	69
ECN270	Resource and Environmental Economics	10	H	Øygaard	70
ECN271	Prosjektanalyse og verdsetting av miljøgoder	10	V	Navrud	70
ECN280	Energiøkonomi	10	V	Bye	71
ECN301	Econometric Methods	10	H	Bergland	72
ECN302	Mathematics for Economists	5	Aug	Rickertsen	73
ECN311	Microeconomics	15	H	Rickertsen	73

Kode	Navn	Poeng	Semester	Kursans./ Lærer	Si de
ECN312	Industri- og markedsstruktur	5	H	Bergland	74
ECN320	Samfunnsøkonomi III	10	V	Vale	74
ECN330	Economic Integration and Trade	10	H	Garcia	75
ECN331	International Economics and Finance	5	Aug	Garcia	76
ECN350	Development and Environment Economics	15	H	Holden	77
ECN351	Research in Development Economics	5	Jan	Angelsen	77
ECN353	Development Economics - Micro	5	V	Wik	78
ECN354	Issues in Development Economics	5	V	Angelsen	79
ECN355	Research in Development Economics II	10	Jan,V,Jun	Øygard	79
ECN356	Issues in Development Economics, Institutions	5	V	Angelsen	80
ECN360	Landbrukspolitikk og ressursforvaltning	15	H	Aanesland	80
ECN371	Miljøøkonomi	10	V	Romstad	81
ECN372	Miljø- og ressursøkonomi - prosjekt	10	H	Navrud	82
ECN373	Miljøregnskap og miljøledelse	5	V	Brønn/Navrud	83
ECN374	Dynamic Optimisation	5	Jan	Bergland	84
ECN380	Energiøkonomi II	10	H	Bergland/Bye	85
ECN450	Development Economics	20	H + Jan	Holden	85
ECN451	Institutions and Property Rights	10	Alle	Angelsen	86
ECN452	Topics in Development Economics I	5	Behov	Øygard	87
ECN453	Topics in Development Economics II	10	V	Angelsen	87
ECN354	Emner i utviklingsøkonomi III	5	V	Øygard m.fl	88
INN200	Økonomistyring	5	H	Kolstad Hansen	88
INN210	Nyskaping	10	Aug	Lunnan/Ystad	89
INN220	Entreprenørskap i praksis	15	Aug,H,V	Kolstad Hansen	89
INN230	Organisasjon og ledelse	5	Aug	Ladegård	90
INN310	Industrielle rettigheter	5	Jan	Lunnan/ Wergeland	90
INN320	Forskningsmetode i entreprenørskap og innovasjon	5	H	Lunnan	91
PHI100	Ex.Phil.	10	H, Jan,Jun	Kjosavik	92
PHI101	Ex.Phil -seminar	10	H, Jan,Jun	Kjosavik	93
PHI201	Biovitenskap, etikk og miljøfilosofi	5	H	Kjosavik	94
PHI301	Etikk i næringslivet	5	V	Kvilhaug	95
PHI400	Philosophy of Science and Research Ethics	10	H	Kvilhaug	95

OVERSIKT OVER EMNER VED HØGSKOLEN I OSLO

Kode	Navn	Poeng	Semester	Kursans./ Lærer	Si de
NADM310	Strategiutvikling	10	H	Strønen	97
NADM320	Internasjonalisering av små og mellomstore bedrifter	10	H	Karlsen	99
NADM330	Arbeidsmiljø og ledelse (a)	10	Jan	Elstad	101
NBØ310	Verdsetting ved salg, fusjoner og oppkjøp	5	Jan + V	Belsom	105

I. UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP (UMB)

Universitetet for miljø- og biovitenskap ble opprettet i 1859 som en ren undervisningsinstitusjon. Forskning ble gjort til primæroppgave i forbindelse med reorganiseringen 1897, og utgjør idag om lag halvparten av virksomheten ved universitetet.

Fra 1. januar 2005 skiftet institusjonen navn til Universitetet for miljø- og biovitenskap. Universitetet har en ledende posisjon i Norge med hensyn til utdanning innen biovitenskapelige fag som landbruksfag, næringsmiddelfag, matvarekvalitet, bioteknologi, akvakultur og areal- og naturressursforvaltning. Utdanningstilbudet i økonomi har økt i bredde og i studenttilgang de siste årene. Innen de samme områdene gir UMB utdanning spesielt tilpasset behov i u-land.

Sentrale siktemål med studiet ved UMB er å utvikle evne til kritisk og analytisk tenking og utvikle samarbeids- og lederevner.

Universitetet har ca. 2 900 studenter og ca 400 av disse er fra andre land enn Norge. Det er ca. 940 ansatte hvorav 495 er vitenskapelige. UMB tilbyr 17 tre-årige bachelorprogram som spenner fra de tradisjonelle landbruksfagene til generelle naturvitenskapelige, teknologiske og økonomiske fag, 11 fem-årige masterprogram og flere kortere studier. For studenter med bachelorgrad har vi 19 to-årige masterprogram gjennom lokalt opptak og i tillegg 11 er engelskspråklige, samt praktisk pedagogisk utdanningen innen naturfag og naturbruk.

Universitetet gir også en 3-årig forskerutdanning som fører fram til doktorgraden (PhD). UMB har også rett til å tildele graden dr.philos., som gis på bakgrunn av en selvstendig og original vitenskapelig avhandling. Det avholdes ca. 50 doktordisputaser i året.

Med det brede tilbud av studieprogrammer og over 650 emner gir universitetet et omfattende studie- og kurstilbud. Faglig dekker disse både biologiske, tekniske, produksjons-teknologiske, økonomiske og samfunnsfaglige områder. *Tilbudet gir muligheter for å kombinere naturfag, produksjonsteknologi og økonomi.* Dette gir en faglig bredde som er unik. Universitetets mål er at en gjennom utdanning og forskning skal gi vesentlige bidrag til løsning av kortsiktige og langsiktige oppgaver knyttet til forvaltning og bruk av naturgrunnet.

UMB har fulgt opp kvalitetsreformen med sikte på å få t best mulig fagtilbud og læringssituasjon for studentene. Institutt for økonomi og ressursforvaltning etablerte allerede høsten 2002 bachelor- og masterprogrammer. Internasjonaliseringen er godt i gang gjennom en utbredt studentutveksling og internasjonalt forskningssamarbeide.

Institutt for økonomi og ressursforvaltning tilbyr to bachelorprogram og fire masterprogram.

- Bachelor i økonomi og administrasjon
- Bachelor i samfunnsøkonomi
- Master i økonomi og administrasjon
- Master i samfunnsøkonomi
- Master i entreprenørskap og innovasjon
- Master of Science in Development and Natural Resource Economics.

I tillegg har IØR bachelor- og masterprogram i økonomi og ressursforvaltning som hadde siste ordinære opptak i 2006.

Studiene har en solid økonomisk/administrativ kjerne med mange jobbrelevante spesialiseringmuligheter og et relativt stort innslag av kvantitative metodefag. Som økonomistudent ved UMB har du mulighet for å skaffe deg en solid innsikt innen ett av de natur/produksjonsfaglige områdene som UMB tilbyr. Dette gjør våre økonomer unike i norsk sammenheng.

MSc in Development and Natural Resource Economics (M-DNRE) er et engelskspråklig studieprogram innen samfunnsøkonomi. På dette programmet har vi studenter fra alle deler av verden som bidrar til å sette et internasjonalt preg på instituttet og studentmiljøet.

UMB har mange avtaler med universiteter i utlandet, og vi oppfordrer studentene til å studere ute i et til to semestre.

Hensikten med denne håndboka er å gi deg en oversiktlig, men samtidig tilstrekkelig fylldig beskrivelse av økonomistudiene ved UMB. Vi håper dette vil hjelpe deg til å gjøre gode valg og tilpasninger i studiet.

II. STUDIENE VED INSTITUTT FOR ØKONOMI OG RESSURSFORVALTNING

Instituttet gir muligheter for å velge tradisjonelle økonomistudier eller kombinere våre økonomistudier med fag fra resten av universitetet og dermed bygge opp en egen tverrfaglig profil. Det er også mulig å ta delstudier i utlandet med interessante fag og samtidig få innsikt i andre kulturer.

1. FAGLIG BREDDE

Faglig dekker Institutt for økonomi og ressursforvaltning (IØR), bl.a. (oppsett i alfabetisk orden):

- Bedriftsøkonomi og finans
- Energiøkonomi
- Internasjonal økonomi
- Landbrukspolitikk
- Markedsføring
- Miljø- og ressursøkonomi
- Næringsutvikling og entreprenørskap
- Offentlig politikk
- Organisasjon, strategi og ledelse
- Samfunnsøkonomi
- Utviklingsøkonomi
- Vitenskapsteori
- Økonomisk historie

Instituttet representerer en stor faglig bredde. Det er samtidig et lite og oversiktlig miljø som det er lett å orientere seg i og det er gode muligheter for faglige kombinasjoner, både innen vårt eget og andre institutters emnetilbud.

1. 1 ØKONOMI - HVA ER DET?

Det har ofte stått strid om økonomiske teorier. Det er også uenighet om økonomenes rolle i samfunnet. Noen mener at økonomisk tenkning og modeller i sterkere grad bør styre samfunnsutviklingen. Andre (gjerne de som selv kjenner lite til økonomisk teori) mener at økonomisk teori og økonomene er hovedårsaken til mye av verdens elendighet (miljøproblemer, materielt overforbruk, økonomisk ulikhet o.l.).

Økonomiske teorier, modeller og teknikker skal hjelpe oss til en mer omtenkssom forvaltning av de midlene (ressursene) som skal tjene menneskelige behov.

Samfunnsøkonomi er kunnskaper om samfunnsvirksomhet som tar sikte på å tilfredsstille menneskenes behov. Bedriftsøkonomi er kunnskap som bidrar til omtentksom forvaltning av bedriftens ressurser slik at disse best mulig tjener bedriftens formål.

Skal vi være i stand til å foreta en omsorgsfull forvaltning av ressurser, er det en forutsetning at vi kjenner til:

- Naturgrunnlaget
- Produksjonssystemet og -prosessen
- Det sosiale systemet produksjonen skal foregå i
- De samfunnsmessige rammebetingelsene for virksomheten
- Hvilke mål/interesser virksomheten skal tjene

Den økonom som vi utdanner oppfyller våre studier i økonomi og administrasjon (siviløkonomstudiet) og samfunnsøkonomi de nasjonale krav som settes av de nasjonale fagrådene i økonomisk administrative fag (NRØA) og i samfunnsøkonomi. Kandidaten gis muligheter for å bygge sine kunnskaper og forståelse for både økonomiske, sosiale og biologiske systemer - og samspillet mellom disse

1.2 MÅL - HENSIKTEN MED STUDIETILBUDET

1. Kandidatutdanningen skal ligge på et internasjonalt anerkjent nivå både når det gjelder Bachelor- og Masterstudiene.
2. IØR/UMB legger vekt på å utdanne kandidater med skapende, kritisk og analytisk evne og evne til å samarbeide om problemløsninger.
3. I studieopplegget gir det gode muligheter for tverrfaglige kombinasjoner med økt forståelse mellom økonomi/samfunnsfag på den ene siden, og biologiske/tekniske systemer og prosesser på den andre.
4. Et særtrekk er at kandidatene har mulighet for å utforme fagkombinasjoner der økonomi og ledelsesfag kan sees i sammenheng med konkrete biologiske produksjonssystemer (f.eks. produksjon av mat, matkvalitet, trevirke, rekreasjon, naturopplevelser/estetiske opplevelser, forvaltning av naturressurser osv.).
5. Vi tar sikte på å utdanne kandidater som har kompetanse til stillinger både som ledere og spesialister innen næringsliv og offentlig forvaltning.
6. Våre kandidater kan få undervisningskompetanse i den videregående skole innen bedriftsøkonomi, regnskap, landbruksøkonomi, samfunnsøkonomi og samfunnsfag. Studentene kan også bruke valgfrie studiepoeng til å skaffe seg undervisningskompetanse i fag som gis ved andre institutter.

2. STUDIEINFORMASJON OG REGLEMENTER

Du som student har krav på å få din egen utdanningsplan. Denne kan du utforme på din egen "studWEB" og du kan søke hjelp hos studieveileder ved IØR til å sette sammen de valgfrie emnene og planlegge studieopphold i utlandet. Utdanningsplanen vil være et godt hjelpemiddel til å få oversikt over progresjonen og til å lage din egen profil på studiet. Kravene til oppbyggingen av studiet er beskrevet i de etterfølgende kapitler

Bruk informasjonssidene! Det vil lette både ditt og vårt arbeid. Målet er å øke kvaliteten på veiledningen. Reglementene for undervisningen ved UMB og annen praktisk informasjon som time- og eksamensplaner finnes på nettsiden til Studentenes informasjonsTorg (SiT), <http://www.umb.no/sit>

Bruk jevnlig studentenes informasjonstorg <http://www.umb.no/sit> - for å skaffe deg løpende informasjon om:

- Semesterregistrering
- Time- og eksamensplan (finnes for klasser, lærere og rom)
- UMBs studiehåndbok 2008- 2009 (finnes sortert på emner og institutter)
- Skjemaer (Viktig å kjenne!)
- Reglementet (vær oppmerksom på reglene for oppgaveskriving og konsekvenser ved plagiering)

Du finner også informasjon som er nyttig for studier i utlandet.

IØR legger også ut spesiell studieinformasjon på instituttets nettsider som omhandler våre studieprogrammer <http://www.umb.no/ior>

klikk deretter på: [Alt om studier](#) for å finne konkret studieinformasjon.

- IØR-stud som gis ut ved behov til studentene
- Masteroppgavekatalog
- Studiehåndboka
- Andre meldinger

På instituttets nettside finner du også link til økonomistudentenes organisasjon

[Optimum](#)

ClassFronter benyttes i undervisningen og gir studentene tilgang på forelesningsplan, aktuell informasjon og supplerende forelesningsstoff, oppgaver, innlevering av oppgaver. Noe informasjon kan finnes på <http://athene.umb.no/emner>

Koder:	B-ØA	Bachelor i økonomi og administrasjon
	B-ECON	Bachelor i samfunnsøkonomi
	M-ØA	Master i økonomi og administrasjon
	M-ECON	Master i samfunnsøkonomi
	M-EI	Master i entreprenørskap og innovasjon
	M-DNRE	MSc in Development and Natural Resoruce Economics

2.1 INNDELINGEN AV STUDIEÅRET

Undervisningsåret er delt inn i 5 perioder (augustblokk, høstparallell, januarblokk, vårparallell og juniblokk). I blokkperiodene konsenterer studentene seg om ett emne. I de andre periodene er det vanlig parallell undervisning i flere fag. Nedenfor er det en skjematisk beskrivelse av inndelingen.

Undervisningsåret har to semestre som omfatter fem undervisningsperioder.

Semester	Kode	Undervisning/eksamen	Oppmeldingsfrist til eksamen
Høstsemester			
<i>Studiestart:</i>		<i>Uke 33, mandag</i>	
<i>Augustblokk:</i>	<i>Aug</i>	<i>Uke 33, 34, 35, t.o.m mandag i uke 36</i>	
<i>Blokkeksamen</i>	<i>Aug</i>	<i>Mandag i uke 36</i>	<i>Fredag uke 33</i>
<i>Høstparallell</i>	<i>H</i>	<i>Tirsdag uke 36- fredag uke 49</i>	
<i>Eksamen</i>	<i>H</i>	<i>Uke 50 og 51</i>	<i>15. september</i>
Vårsemester			
<i>Utsatt eksamen*</i>		<i>Uke 1- 2 avh av helgedager.</i>	<i>Kontakt SiT</i>
<i>Januarblokk:</i>	<i>Jan</i>	<i>Uke 2, 3, 4, t.o.m mandag uke 5</i>	
<i>Blokkeksamen</i>	<i>Jan</i>	<i>Mandag i uke 5</i>	<i>Fredag uke 2</i>
<i>Vårparallell</i>	<i>V</i>	<i>Tirsdag i uke 5 – fredag uke 19</i>	
<i>Eksamen</i>	<i>V</i>	<i>Uke 20 – 22 (tilpasset helger)</i>	
<i>Utsatt eksamen*</i>	<i>V</i>	<i>26. – 29. mai</i>	
<i>Juniblokk</i>	<i>V</i>	<i>Uke 23 – 26, (pluss uke 32)</i>	
<i>Blokkeksamen</i>	<i>Jun</i>	<i>Fredag uke 24, 25 eller 26</i>	<i>15. februar</i>

Tidspunktene kan bli noe justert i forhold til bevegelige helligdager.

*Utsatt eksamen for de som har strøket eller har vært syke, kontakt SiT for oppmelding.

Studentene skal normalt ta 25 studiepoeng (2-3 emner) i hver parallellperiode og 5 (1 emne) i hver blokkperio. til sammen 60 studiepoeng per studieår.

2.2 ARBEIDSOMFANG OG EMNEKODER

For hvert studieprogram er det laget en oversikt over normert studieløp med emnekoder og emnenavn. Grunnblokkene beskriver hvilke emner som er obligatorisk for alle som har valgt det aktuelle studieprogram og i tillegg er det skissert økonomiske profileringer som studentene kan velge mellom. For master i økonomi og administrasjon er strukturen noe annerledes med hovedprofil og støtteprofiler. **Studiepoeng er et mål for arbeidsmengde og ett poeng skal tilsvare ca. 30 timers arbeid for studenten. Normal arbeidsmengde er 30 studiepoeng i semesteret og 60 i løpet av et studieår**

NB! I UMB's studiehåndbok finner du også de emner som ikke gis ved Institutt for økonomi og ressursforvaltning.

UMB har gjort vedtak om at emnekodene skal markere det faglige nivå slik:

100 - 199 – grunnleggende emner og godkjennes bare for bachelorgraden

200 – 299 – videregående emner og kan godkjennes både i bachelor- og mastergraden

300 – 399 - mastergradsemner

400 - - doktorgradsnivå (PhD)

NB! De fag du har valgt inn i bachelorgraden kan ikke benyttes i mastergraden

Instituttet har valgt å gruppere fagene inn ved hjelp av koder og nummer. Ovenfor har vi vist det faglige nivået ved hjelp av 100-tallet Nedenfor har vi gruppert fagene inn i :

- Samfunnsøkonomiske fag (**ECN**),
- Bedriftsøkonomiske fag (**BUS**) og
- Samfunnsvitenskapelige fag (**AOS**)

Innen hver av disse gruppene viser vi undergrupper ved hjelp av 10-sifferet (x = 100-tallet og y = rekkefølgen i gruppen)

ECN – Samfunnsøkonomiske emner (Economics)

x0y Økonometri og matematikk

x1y Mikroøkonomi og næringsøkonomi

x2y Makroøkonomi

x3y Internasjonal økonomi

x4y Økonomisk historie

x5y Miljø- og utvikling (utviklingsøkonomi)

x6y Landbruksøkonomi/politikk

x7y Miljø- og ressursøkonomi

x8y Energiøkonomi

x9y Åpne emner (seminarer etc)

BUS – Bedriftsøkonomiske emner (Business Administration)

x0y - Generell bedriftsøkonomi

x1y - Regnskap/økonomistyring

x2y - Bedriftsøkonomi/finans

x3y - Metode/data

x4y - Logistikk

x5y - Næringsøkonomi

x6y - Skattelære /jus

x7y - Næringsutvikling

x9y - Åpne emner

AOS – Administrasjons og organisasjonsfag (Administrations Organization and Social Science)

x1y - Politikk (statsvitenskap)

x2y - Markedsføring

x3y - Organisasjonsfag

x4y - Samfunnsvitenskapelig metode

PHI – Filosofi (Philosophy)

3. GRADENE OG OPPBYGNINGEN

Instituttet har foretatt en inndeling av studiet i de internasjonale gradene bachelor og master i tråd de beslutninger som er fattet i Stortinget. Det betyr **et 3-årig løp for å få en bachelorgrad** og en påbygning på **2 år for å få en mastergrad**.

Oppdelingen i to avdelinger gjør at vi kan tilby studenter med relevant fagbakgrunn fra andre universiteter og høyskoler opptak til masterstudiene.

3.1 LAVERE GRAD – BACHELORSTUDIENE

Instituttet tilbyr to bachelorstudier, et i Økonomi og administrasjon og et i Samfunnsøkonomi. Begge disse studieprogrammene har som mål å gi en grunnleggende innføring i økonomiske fag og metode og gi et godt grunnlag for masterstudier ved UMB eller andre studier i Norge og utlandet. Bachelorprogrammene er spesielt godt tilrettelagt for opptak til masterprogrammene ved vårt institutt. Programmene gir gode muligheter for å lag egne profileringer og benytte valgmulighetene til også å ta naturvitenskapelige og teknologiske fag.

Bachelorstudiet i **økonomi og administrasjon** ved UMB følger de nasjonale standarder og gir samtidig anledning til å supplere studiet med UMB-spesifikke fag innen økonomi, organisasjon- og samfunnsfag, men også tverrfaglig profilering ved hjelp av fag innen arealplanlegging eller naturvitenskap. Studiet gir grunnlag for masterstudier i økonomi og administrasjon (siviløkonomstudiet).

Bachelorstudiet i **samfunnsøkonomi** ved UMB følger de nasjonale standarder for bacehlorstudier innen samfunnsøkonomi. Graden vil gi grunnlag for videre studier på masternivå ved UMB og ved andre universiteter som tilbyr master i samfunnsøkonomi. UMB gir relativt stor valgfagfrihet innen ressursøkonomi, utviklingsøkonomi og naturvitenskapelige fag. Mulighetene for å integrere andre emner ved UMB i graden er relativt stor.

3.1.1 BACHELOR I ØKONOMI OG ADMINISTRASJON

Det 3-årige studiet i Økonomi og administrasjon omfatter til sammen 180 studiepoeng hvorav 130 studiepoeng i økonomi, samfunns- og metodefag er obligatoriske. Instituttets og UMB's spesielle tilbud av fag gir gode muligheter for unike profileringer.

Studiet er lagt opp slik at de obligatoriske fagene er samlet de første to årene med to unntak. Det tredje året kan forutsettes benyttet til økonomisk profilering eller til delstudier i utlandet. For de som ønsker å benytte seg av det brede tilbudet av

naturvitenskapelige eller teknologiske fag som UMB ellers tilbyr, kan gjøre dette i 3. studieår.

Det skal være mulig å rokkere noen emner mellom år, men det kan ikke garanteres timeplansikring alt.

Bachelor-ØA	Grunnblokk	Poeng	Semester	
År 1	AOS130	Innføring i organisasjonsteori	5	Aug
	PHI100	Ex.Phil.	10	H
	ECN110	Innføring i samfunnsøkonomi - mikro	5	H
	MATH100	Brukerkurs i matematikk *)	10	H
	ECN120	Innføring i samfunnsøkonomi - makro	5	Jan
	BUS133	Excel for økonomer	5	V
	BUS100	Grunnleggende foretaksøkonomi	5	V
	AOS120	Markedsføring	5	V
	BUS110	Eksternregnskap	10	V
		60		

*) Det gis et repetisjonskurs i matematikk på kveldstid det første semesteret for de som kun har generell studiekompetanse eller føler behov for oppfriskning av faget.

Bachelor-ØA	Grunnblokk	Poeng	Semester	
År 2	AOS230	Organisasjons- og ledelsespsykologi	5	Aug
	ECN220	Samfunnsøkonomi II	10	H
	AOS232/237	Strategisk ledelse /Foretaksstrategi	10	H
		Valg ¹⁾	5	H
	BUS160	Skatterett for økonomer	5	Jan
	STAT100	Statistikk	10	V
	BUS210	Driftsregnskap og budsjettering	10	V
		Valg ²⁾		
		60		

¹⁾ Forslag: JUS100 eller et annet innføringsemne for bygging av profiler

²⁾ Forslag: JUS102, BUS233, TIP100, ECN170

Det siste året benyttes i hovedsak til valgfri profilering.

Bachelor-ØA	Grunnblokk	Poeng	Semester	
År 3	BUS220	Finansiering og investering	10	H
	AOS240	Samfunnsvitenskapelig metode	5	H
		Valg	15	H
		Valg	30	V

For de som har interesse for naturvitenskapelige eller teknologiske fag kan det siste året brukes til en tilleggsprofilering. Flexibiliteten blir størst hvis man har grunnleggende kjemi- evt. fysikkfag i bunnen.

For de som planlegger delstudium i utlandet kan det være en fordel å forskyve AOS240 til 2. året, men vær oppmerksom på at kurset forutsetter statistikk og som kan tas samtidig. Emner tilsvarende BUS220, ECN220 eller AOS232/237 kan tas i utlandet.

Løp for studier i utlandet:

Bachelor-ØA		Grunnblokk	Poeng	Semester
År 2	AOS230	Organisasjons- og ledelsespsykologi	5	Aug
	ECN220	Samfunnsøkonomi II	10	H
	STAT100	Statistikk	10	H
	AOS240	Samfunnsvitenskapelig metode	5	H
	BUS160	Skatterett for økonomer	5	Jan
	BUS210	Driftsregnskap og budsjettering	10	V
		Valg ²⁾		
			60	

Bachelor-ØA		Grunnblokk	Poeng	Semester
År 3	BUS220	Finansiering og investering (tas i utlandet)	10	H
	AOS232/237 ECN220	Strategisk ledelse/Foretaksstrategi , eller Samfunnsøkonomi II (tas i utlandet)	10	H
		Valg	10	H
		Valg	30	V

I det etterfølgende vises eksempler på profileringer lagt til 3. studieår for de som tar hele studiet ved UMB

Profil: Bedriftsøkonomisk analyse og finans			Poeng	Semester
År 3	BUS220	Finansiering og investering	10	H
	AOS240	Samfunnsvitenskapelig metode	5	H
	ECN202	Innføring i økonometri	5	H
	ECN210	Mikroøkonomi - Konsument, produsent, marked og velferd	10	H
	BUS230	Beslutningsanalyse I	10	V
		Valgfritt ²⁾	15	V
	BUS233	Informasjonssystemer for virksomhetsledelse ¹⁾	5	Jun
			60	

Profil: Ledelse og innovasjon			Poeng	Semester
År3	BUS220	Finansiering og investering	10	H
	AOS240	Samfunnsvitenskapelig metode	5	H
	TIP200	Produktutvikling og design	10	H
	BUS240	Vareproduksjon og logistikk	10	H
		Valgfritt	5	Jan
	TIP100	Teknisk innovasjon, bør tas før TIP200	5	V
	BUS271	Bedriftsetablering	5	V
		Valgfritt ²⁾	10-15	V
	BUS233	Informasjonssystemer for virksomhetsledelse	5	Jun
			60	

¹⁾ BUS233 gis annet hvert år.

²⁾ JUS-fag kan være nyttig i begge profiler. De som ønsker å ta JUS102- Kontrakts- og selskapsrett, må først ta JUS100- Rettslære som gis i høstparallellen.

Profil: Regnskap og skatt

			Poeng	Semester
År 3	BUS112	Elektronisk regnskapsføring (Daldata) Alt 1	5	Aug
	BUS220	Finansiering og investering	10	H
	AOS240	Samfunnsvitenskapelig metode	5	H
		Regnskapsanalyse for regnskapsførere HiØ (forutsettes tilstrekkelig med ressurser)	15	H
	JUS100	Rettslære I	5	H
		Valgfritt 5 – 10 poeng	5	H
		Valg		
	JUS102	Kontrakts- og selskapsrett	5	V
	JUS210	Tingsrett I	5	V
		Skatterett for næringsdrivende forutsetter samarbeid med HiØ, start 2009	10	V
		Valgfritt - betinget av valg av elektronisk regnskap	5	V
	BUS111	Elektronisk regnskapsføring (Agrodata) som Alt 2	5	Jun

60

NB: Elektronisk regnskap gis ikke hvert år.

Profil: Miljø- og samfunnsøkonomi

			Poeng	Semester
År 3	BUS220	Finansiering og investering	10	H
	AOS240	Samfunnsvitenskapelig metode	5	H
	AOS210	Politiske strukturer og prosesser	10	H
	ECN210	Mikroøkonomi - Konsument, produsent, marked	10	H
	ECN262	Regionaløkonomi og regionalpolitikk	5	Jan
	ECN150	Innføring i utviklingsøkonomi/ Development Economics	5	V (e- odde)
	ECN271	Prosjektanalyse og verdsetting av miljøgoder	10	V
	ECN170	Miljø- og ressursøkonomi (emnet må tas før ECN271)	5	V
	ECN140	Økonomisk historie (gis i år med oddetall)	5	V

60

3.1.2 BACHELOR I SAMFUNNSØKONOMI

Det 3-årige studiet i samfunnsøkonomi omfatter til sammen 180 studiepoeng, hvorav 85 obligatoriske studiepoeng som alle må ta. **Det kreves også en påbygning på 20 studiepoeng valgfrie emner innen samfunnsøkonomi (ECN) på 200-nivå.**

Eksempel på påbygningsfag:

ECN230 – International Economics , 5 stp

ECN260 - Landbrukspolitikk, 5 stp

ECN262 - Regionaløkonomi og regionalpolitikk, 5 stp

ECN271 - Prosjektanalyse og verdsetting av miljøgoder, 10 stp

ECN280 - Energiøkonomi, 10 stp

Bachelor-ECON Grunnblokk		Poeng	Sem	
År 1	AOS130	Innføring i organisasjonsteori	5	Aug
	PHI100	Ex.Phil.	10	H
	ECN110	Innføring i samfunnsøkonomi - mikro	5	H
	MATH100	Brukerkurs i matematikk	10	H
	ECN120	Innføring i samfunnsøkonomi - makro	5	Jan
	STAT100	Statistikk	10	V
		Valgfrie fag	15	V/Jun
		60		
År 2		Valgfritt fag	5	Aug
	ECN210	Mikroøkonomi - Konsument, produsent, marked og velferd	10	H
	ECN220	Samfunnsøkonomi II	10	H
		Valgfrie fag	5	H
		Valgfrie fag	5	Jan
		Valgfrie fag	25	V+ Jun
		60		
År 3		Valgfrie fag i blokk eller i parallell	5	Aug
	ECN211	Mikroøkonomi - Institusjoner, spill, markedsvikt	10	H
	ECN201	Econometrics	10	H
		Valgfrie fag	5	H
		Valgfrie fag	5	Jan
		Valgfrie fag (hvorav 20 poeng ECN-emner på 200 nivå)	25	V+Jun
			60	

Eksempelplan som inkluderer noen bedriftsøkonomiske fag

Bachelor-ECON Generell			Poeng	Sem
År 1	AOS130	Innføring i organisasjonsteori	5	Aug
	PHI100	Ex.Phil.	10	H
	ECN110	Innføring i samfunnsøkonomi - mikro	5	H
	MATH100	Brukerkurs i matematikk	10	H
	ECN120	Innføring i samfunnsøkonomi - makro	5	Jan
	STAT100	Statistikk	10	V
	ECN170	Miljø- og ressursøkonomi	5	V
	BUS100	Grunnleggende foretaksøkonomi	5	V
	BUS133	Excel for økonomer	5	V
		60		
År 2				
	ECN210	Mikroøkonomi - Konsument, produsent, marked og velferd	10	H
	ECN220	Samfunnsøkonomi II	10	H
	BUS220	Finansiering og investering	10	H
	ECN262	Regionaløkonomi og regionalpolitikk	5	Jan
	ECN140	Økonomisk historie	5	V
	BUS271	Bedriftsetablering	5	V
	BUS210	Driftsregnskap og budsjettering	10	V
		60		
År 3				
	ECN211	Mikroøkonomi - Institusjoner, spill og markedsvikt	10	H
	ECN201	Econometrics	10	H
	ECN230	International Economics	5	H
	ECN260	Landbrukspolitikk	5	H
	ECN271	Prosjektanalyse og verdsetting av miljøgoder	10	V
	BUS230	Beslutningsanalyse I	10	V
ECN280	Energiøkonomi	10	V	
		60		

Bachelor-ECON Profil miljø- og utvikling			Poeng	Sem
År 1	AOS130	Innføring i organisasjonsteori	5	Aug
	PHI100	Ex.Phil.	10	H
	ECN110	Innføring i samfunnsøkonomi - mikro	5	H
	MATH100	Brukerkurs i matematikk	10	H
	ECN120	Innføring i samfunnsøkonomi – makro	5	Jan
	STAT100	Statistikk	10	V
	ECN170	Miljø- og ressursøkonomi	5	V
	ECN150	Innføring i utviklingsøkonomi	5	V
	BUS133	Excel for økonomer	5	V
		60		

År 2				
	ECN210	Mikroøkonomi - Konsument, produsent, marked og velferd	10	H
	ECN220	Samfunnsøkonomi II	10	H
	EDS234/ EDS235	Miljøøkonomi – institusjonell økonomi, eller Politisk økonomi – institusjoner og miljø	5 10	H H
	NATF201	Miljøovervåking, evt. annet emne	5	Jan
	ECN140	Økonomisk historie (gis i år med partall)	5	V
	EDS215	Bærekraftlig landbruk og miljøet	5	V
		Valgfritt	15	V/Jun
		60		

År 3	EDS201	Kommunikasjon og aktuelle tema i miljø- og utvikling	5	Aug
	ECN211	Mikroøkonomi - Institusjoner, spill og markedsvikt	10	H
	ECN201	Econometrics	10	H
	ECN230	International Economics eller	5	H
	ECN260	Landbrukspolitikk	5	H
	ECN271	Prosjektanalyse og verdsetting av miljøgoder	10	V
	BUS230	Beslutningsanalyse I	10	V
	ECN280	Energiøkonomi	10	V
		60		

Alternative valg kan bl.a. gjøres innen emnekodene EDS som gis ved Noragric og NATF som gis ved Institutt for naturforvaltning. Miljørett er også nyttige emner som gis ved Institutt for landskapsplanlegging.

BUS220 kan være nyttig for de som tar ressursøkonomi i masterprogrammet.

Husk kravet om 20 studiepoeng valgfrie emner innen ECN-kodene på 200-nivå (s 13).

3.2 HØGERE GRAD – MASTERSTUDIENE

Masterstudiet i **økonomi og administrasjon** (siviløkonomstudiet) gir en videre fordypning i bedriftsøkonomiske metoder og ledelsesfag. Det er bygget opp med en hovedprofil og en støtteprofil som er nærmere beskrevet under programmet. Målet er at kandidatene fra programmet skal gå inn i arbeidsmarkedet med en kompetanse som anerkjennes som minst like høy og relevant som kandidater fra andre norske og internasjonale institusjoner som tilbyr mastergrader i økonomi og administrasjon. I tillegg anbefaler vi studentene til å lage egne profiler rettet mot naturvitenskap og teknologi som gjør dem spesielt interessante i arbeidsmarkedet. Graden kan gi grunnlag for opptak til doktorgradsstudier innen økonomiske og administrative fag.

Masterstudiet i **samfunnsøkonomi** legger noe mer vekt på mikroøkonomi og økonometri og har en noe mindre fordypning i makroøkonomi enn tilsvarende studieprogram ved de andre universitetene. Profileringsmulighetene utnytter samtidig UMBs spesialiteter innen miljø- og ressursøkonomi og utviklingsøkonomi. I tillegg gir studiet muligheter for en kombinasjon mellom samfunnsøkonomiske og bedriftsøkonomiske fag. Kandidatene vil ha et godt grunnlag for analyseoppgaver innen både privat og offentlig sektor.

Masterstudiet i **Entreprenørskap og innovasjon** er en breddemaster som rekrutterer studenter med ulik bakgrunn i bachelorgraden. Den er spesielt tilrettelagt for studenter med naturvitenskaplig og teknologisk bakgrunn. Målet er å utdanne kandidater som kan være drivkrefter innen entreprenørskap og innovasjon i privat så vel som offentlig sektor, utvikle idéer og starte sine egne livskraftige virksomheter, eller delta i kommersialisering av forskningsbaserte ideer. Gründerskolen er et ledd i denne utdanningen.

Masterstudiet i **Development and Natural Resource Economics** er et engelskspråkling program. Programmet bygger på en bachelorgrad i samfunnsøkonomi. Masterprogrammet er et samfunnsøkonomisk masterprogram med spesiell vekt på utviklingsøkonomi og ressursøkonomi. Studentene på dette programmet får kjennskap til utfordringer utviklingslandene står ovenfor. Studentene får selv oppleve hvordan det er å jobbe i et utviklingsland når de gjennomfører feltarbeid i forbindelse med masteroppgaven.

Våre masterstudier i økonomi og administrasjon og i samfunnsøkonomi tar utgangspunkt i de tilsvarende bachelorprogrammene ved UMB. For søkere med bachelorgrader fra andre læresteder kan det være nyttig å orientere seg om hvilke forkunnskapskrav som ligger til grunn for våre 300-emner. Nedenfor er det laget en liste over de mest nødvendige kravene angitt i emnekoder. Emnene er beskrevet bak i boka.

Forkunnskapskrav til 300-emner:

- AOS310 Miljøpolitikk og forvaltning – 10 stp**
Forutsetter AOS210 eller tilsvarende
- AOS331 Organisasjon og ledelse (10 stp) og AOS330 prosjektdel (5 stp)**
AOS130 AOS230, AOS232/AOS237. Ønskelig med AOS120.
AOS331 må være gjennomført for å ta AOS330
- BUS310 Strategiimplementering (5 stp)**
Bachelor i økonomi og administrasjon
- BUS311 Strategisk økonomistyring (5 stp)**
BUS310
- BUS321/320 -Empiriske analyser av finans- og varemarkeder del I og II (5+5 stp)**
ECN202, BUS210, BUS220 og BUS230
- BUS322 Investeringsanalyse og finansiell risikostyring (10 stp)**
ECN202, (mikroøkonomi), BUS210, BUS220, BUS230
- BUS323 Varemarkedsanalyse (5 stp)**
BUS220
- BUS331 Bedriftsøkonomisk styring: Operasjonsanalytiske metoder og teknikker (10 stp)**
BUS230
- BUS340 Integrert logistikk – (5 stp)**
Forutsetter BUS240 eller tilsvarende
- BUS370 Næringsutvikling og entreprenørskap (10 stp)**
ECN262, BUS110 og BUS210, AOS120,
- ECN301 Econometric Methods – (10 stp)**
Minimum ECN201 og mikroøkonomi
- ECN311 Mikroøkonomi (10 stp)**
ECN210/ ECN211 og ECN302
- ECN320 Samfunnsøkonomi III - (10 stp)**
Forutsetter ECN120 og ECN220
- ECN330 Economic Integration and Trade Liberalization (10 stp)**
ECN230 og ønskelig med ECN260 (i tillegg til mikroøkonomi)

- ECN331 International Economics and Finance (5 stp)**
ECN230 eller tilsvarende, makroøkonomi
- ECN350 Development and Environment Economics (u-landsøkonomi) (15 stp)**
ECN353, ECN352, ønskelig med ECN230 og ECN271
- ECN360 Landbrukspolitikk og ressursforvaltning (15 stp)**
ECN260 og ønskelig med ECN230 og/eller ECN262
- ECN371 Miljøøkonomi (10 stp)**
ECN171 (ECN270) og ECN271
- ECN372 Miljø- og ressursøkonomi (10 stp)**
ECN371
- ECN373 Miljøregnskap og miljøledelse (5 stp)**
ECN170 eller tilsvarende
- ECN374 Dynamic Optimization (5 stp)**
ECN302, ECN311 og ECN312
- ECN380 - Energiøkonomi II (10 stp)**
Emnet passer både med en samfunnsøkonomisk og en bedriftsøkonomisk bakgrunn.
ECN280, ECN211, ECN312, BUS322, Ønskelig med ECN371

I beskrivelsen av de enkelte 300-emnene i kap III er mellomemnene oppført som *forutsatte forkunnskaper*. Våre erfaringer er at resultatene blir svake hvis forkunnskapskravene ikke er oppfylt. Vi anbefaler at studentene oppfyller disse kravene.

3.2.1 MASTER I ØKONOMI OG ADMINISTRASJON

Masterprogrammet bygger på bachelorgrad i økonomisk administrative fag slik denne graden er formulert av Nasjonalt råd for økonomisk administrative fag (NRØA).

Mastergraden består av totalt 120 studiepoeng:

- En *hovedprofil* på 70 studiepoeng, som inkluderer:
  - 40 studiepoeng emner innenfor hovedprofilen. 15 av disse studiepoengene må tas innenfor emner merket med stjerne og dypere farge.
  - 30 studiepoeng masteroppgave innenfor fagområdet i hovedprofilen.
- En *støtteprofil* på 30 studiepoeng, som består av emner innenfor en annen profil enn hovedprofilen.
- 20 studiepoeng *valgfrie emner* som kan velges fritt innenfor alle profiler, eventuelt andre emner ved UMB eller andre universiteter.

Spesialiseringer for master i økonomi og administrasjon

I Finansiering og investering		Poeng	Semester
BUS310	Strategiimplementering (obligatorisk for alle)	5	Aug
ECN202	Innføring i økonometri ¹⁾	5	H
BUS331	Bedriftsøkonomisk styring: Operasjonsanalytiske metoder og teknikker	10	V
BUS230	Beslutningsanalyse ¹⁾	10	V
* BUS322	Investeringsanalyse og finansiell risikostyring	10	V
* NBØ310	Verdsetting, fusjoner oppkjøp	10	V
PHI301	Etikk for næringslivet	5	V
* BUS321	Empiriske analyser av finans og varemarkeder - teoridel	5	Jun
* BUS320	Empiriske analyser av finans og varemarkeder	5	Aug+H
* BUS323	Varemarkedsanalyse	5	V
ECN331	Internasjonal økonomi og finans	5	Aug
ECN301	Anvendt økonometri	10	H
STAT250	Matematisk statistikk	5	Aug
STAT300	Statistisk dataanalyse	10	V
STAT330	Analyse av kategoriske data	10	V
STAT360	Teoretisk statistikk	10	H
MATH250	Partielle differensialligninger og modeller	10	V
MATH260	Numerisk lineær algebra	10	H
MATH310	Kontinuerlige dynamiske systemer	10	V
M30-IØR	Masteroppgave (obligatorisk for alle)	30	V

II Økonomistyring		Poeng	Semester
BUS310	Strategiimplementering (obligatorisk for alle)	5	Aug
* BUS340	Integrert logistikk	5	H
* BUS331	Bedriftsøkonomisk styring: Operasjonsanalytiske metoder og teknikker	10	V
BUS230	Beslutningsanalyse ¹⁾	10	V
* BUS311	Strategisk økonomistyring	5	H
* BUS312	Balansert målstyring (2009 eller 2010)	10	H
PHI301	Etikk for næringslivet	5	V
ECN373	Miljøregnskap og miljøledelse	5	V
M30-IØR	Masteroppgave (obligatorisk for alle)	30	V

¹⁾ For de som ikke har disse grunnleggende kunnskaper fra bachelorgraden

III Administrasjon og ledelse		Poeng	Semester
BUS310	Strategiimplementering (obligatorisk for alle)	5	Aug
*	AOS331 Organisasjon og ledelse, teoridel	10	H
	NADM310 Strategiutvikling	10	H
	NADM320 Internationalization SMEs	10	H
*	AOS340 Kvalitative metoder	5	V
*	NADM330 Arbeidsmiljø og ledelse	10	Jan+V
	NADM340 Intercultural business communication	10	V
	PHI301 Etikk for næringslivet	5	V
	AOS330 Organisasjon og ledelse, prosjektdel	5	H
*	AOS335 Organisasjon og styring	10	H
	M30-IØR Masteroppgave (obligatorisk for alle)	30	V

IV Samfunnsøkonomi		Poeng	Semester
BUS310	Strategiimplementering (obligatorisk for alle)	5	Aug
*	ECN302 Matematikk for økonomer	5	Aug
*	ECN311 Mikroøkonomi II	10	H
*	ECN270 Ressursøkonomi	5	H
	ECN202 Innføring i økonometri ¹⁾	5	H
	ECN201 Økonometri ¹⁾	10	H
	ECN280 Energiøkonomi I	10	V
	ECN301 Økonometrisk metode	10	H
	ECN312 Industri- og markedsstruktur	5	H
	ECN320 Samfunnsøkonomi III	10	V
	ECN331 Internasjonal økonomi og finans	5	Aug
	ECN330 Internasjonal økonomi og handel	10	H
	ECN350 Utviklings- og miljøøkonomi	15	H
	ECN353 Utviklingsøkonomi, mikro	5	V
	ECN371 Miljø- og ressursøkonomi	10	V
	ECN373 Miljøregnskap og miljøledelse	5	V
	ECN380 Energiøkonomi II	10	H
	M30-IØR Masteroppgave (obligatorisk for alle)	30	V

¹⁾ For de som ikke har disse grunnleggende kunnskapene fra bachelorgraden

3.2.2 MASTER I SAMFUNNSØKONOMI

Foruten de obligatoriske fagene kreves det 30 studiepoeng med valgfrie ECN-emner på 300-nivå for å få en profil. Denne profilen vil bli spesifisert på vitnemålet.

Master ECON: Grunnblokk

År 1	Kode	Navn	Poeng	Semester
	ECN302	Matematics for Economists	5	Aug
	ECN311	Microeconomics	10	H
	ECN301	Econometric Methods (alt: ECN201 ¹⁾)	10	H
	ECN312	Industrial Organisation (kan tas 2. år for de som vil profilere seg i ressursøkonomi)	5	H
	ECN320	Makroøkonomi III	10	V
	300-emner	Valgfrie økonomifag	20	V
			60	

År 2	Kode	Navn	Poeng	Semester
	300-emner	Valgfrie økonomifag	10	H
		Valgfrie fag	20	H
	M30-IØR	Masteroppgave m/seminar	30	Jan/V
			60	

PROFILERINGER:

Master ECON: Development Economics

År 1	Kode	Navn	Poeng	Semester
	ECN302	Matematics for Economists	5	Aug
	ECN311	Microeconomics	10	H
	ECN301	Econometric Methods (alt: ECN201 ¹⁾)	10	H
	ECN312	Industrial Organisation (kan tas 2. år)	5	H
	ECN270	Resource and Environmental Economics	5	H
	ECN351/ ECN355	Research for Development	5 (10)	Jan+V+Jun
	ECN320	Macroeconomics III	10	V
	ECN353	Development Economics, micro	5	V
	ECN354	Issues in Development Economics	5	V
			Ca 60	

År 2	Kode	Navn	Poeng	Semester
	ECN331	International Economics and Finance	5	Aug
	ECN330	Economic Integration and Trade	10	H
	ECN350	Development Economics	15	H
	M30-IØR	Masteroppgave	30	V
			60	

¹⁾ECN201 tas det første året av de som ikke har disse grunnleggende kunnskapene fra bachelorgraden og da tas ECN301 andre året.

Master ECON: Environment and Resource Economics

År 1	Kode	Navn	Poeng	Semester
	ECN302	Matematics for Economists	5	Aug
	ECN311	Microeconomics	10	H
	ECN301	Econometric Methods (alt: ECN201 ¹⁾)	10	H
	ECN312	Industrial Organisation (alt ECN270 ²⁾)	5	H
	ECN374	Dynamic Optimisation	5	Jan
	ECN320	Makroøkonomi III	10	V
	ECN373	Environmental Accounting and Management	5	V
	ECN271	Prosjektanalyse og verdsetting av miljøgoder ³⁾	10	V
	ECN371	Miljøøkonomi	10	V
			60	

År 2	Kode	Navn	Poeng	Semester
	ECN372	Miljø- og ressursøkonomi	10	H
	300-emner	Valgfrie fag	20	H
	M30-IØR	Masteroppgave m/seminar	30	Jan/V
			60	

Forslag til andre valgfrie emner

ECN280	Energjøkonomi	10	V
ECN331	International Economics and Finance	5	Aug
ECN330	Economic Integration and Trade	10	H
ECN380	Energjøkonomi	10	H
JUS220	Regulerings- og miljørett	5	H

¹⁾ ECN201 tas det første året av de som ikke har disse grunnleggende kunnskapene fra bachelorgraden

²⁾ ECN270 tas av de som ønsker en miljøprofil og ikke har tilsvarende kunnskaper fra bachelorgraden (ECN312 kan tas 2. år i mastergraden)

³⁾ ECN271 anbefales for de som ikke har tilsvarende kunnskaper fra bachelorgraden da ECN371 og spesielt ECN372 bygger på ECN271.

Denne eksempelplanen forutsetter at BUS220 – Investering og finansiering eller tilsvarende kunnskaper er tatt i bachelorgraden

Master ECON: Bedriftsøkonomi/Bredde

År 1	Kode	Navn	Poeng	Semester
	ECN302	Matematics for Economists	5	Aug
	ECN311	Microeconomics	10	H
	ECN301	Econometric Methods (alt: ECN201 ¹⁾)	10	H
	ECN312	Industrial Organisation	5	H
	ECN320	Makroøkonomi III	10	V
	BUS230	Beslutningsanalyse ⁴⁾ og/eller	10	V
	BUS331	Bedriftsøkonomisk styring: Operasjonsanalytiske metoder og teknikker	10	V
	BUS322	Finansiering og investering	10	V
	BUS323	Varemarkeder	5	V
	BUS321	Empiriske analyser av finans og varemarkeder , teori (del I)	5	Jun

60 - 70

År 2	Kode	Navn	Poeng	Semester
	BUS320	Empiriske analyser av finans og varemarkeder (del II)	5	Aug
	ECN330	Economic Integration and Trade	10	H
	BUS370	Næringsutvikling og entreprenørskap	10	H
	M30-IØR	Masteroppgave m/seminar	30	Jan/V

55

¹⁾ ECN201 tas det første året av de som ikke har disse grunnleggende kunnskapene fra bachelorgraden

⁴⁾ BUS230 tas av de som mangler disse grunnleggende kunnskapene fra bachelorgraden

3.2.4 MASTER I ENTREPRENØRSKAP OG INNOVASJON

Studiet er spesielt tilrettelagt for studenter med naturvitenskapelig eller teknologisk bakgrunn i form av en bachelor eller mastergrad.

Master EI: Grunnblokk

År 1	Kode	Navn	Poeng	Semester
	INN210	Nyskaping	5	Aug
	INN200	Økonomistyring.	10	H
	INN220	Entreprenørskap i praksis	15	Aug+H+V
	INN310	Industrielle rettigheter	5	Jan
		Gründerskolen	25	V

60

År 2

	BUS310	Strategisk økonomistyring	5	Aug
	BUS370	Næringsutvikling og entreprenørskap	10	H
	INN320	Forskningsmetode i entreprenørskap og innovasjon	5	H
	M10FRIE-IØR/ B10FRIE-IØR	Valgfrie emner evt. ved andre institutter (eller "fritt emne")	10	H
	M30-IØR	Masteroppgave	30	Jan+V

60

Det kan være interessante og relevante emner ved andre institutter. Se i UMBs studiehandbok eller emnebeskrivelsene som du finner på SiT sine hjemmesider.

Når det gjelder frie emner, må det inngås en skriftlig avtale med lærer om opplegg, omfang og hvilket semester oppgaven skal være ferdig. Det er viktig at studentene melder seg opp i fritt emne det semesteret som oppgaven innleveres. Følges ikke disse rutineene oppstår det komplikasjoner ved registrering av karakterer. Det er viktig at det ikke blir 2 frie emner med samme omfang og nivå.

Det benyttes følgende koder for oppmelding:

B5FRIE-IØR - angir at det er på bachelornivå og 5 studiepoeng

B10FRIE-IØR – angir at det er på bachelornivå og 10 studiepoeng

B15FRIE-IØR – angir at det er på bachelornivå og 15 studiepoeng

M5FRIE-IØR - angir at det er på masternivå og 5 studiepoeng

M10FRIE-IØR – angir at det er på masternivå og 10 studiepoeng

M15FRIE-IØR – angir at det er på masternivå og 15 studiepoeng

3.2.5 MASTER OF SCIENCE IN DEVELOPMENT AND NATURAL RESOURCE ECONOMICS

This master's program is conducted in English and has a strong international profile. It is a Master program within Economics, with a special emphasis on issues from the developing world. The program is policy-oriented and important issues in the program are rural development, management of renewable resources and academic research.

Students on this program will get the opportunity to take one semester at a university in Africa. However, this is provided that the necessary agreements between UMB and the universities in Africa are successfully finalized. This program also includes a mandatory field-work in a developing country during the summer between the first and second year.

This Master of Science program equals two year's full time study, awarding a total of 120 ECTS. The last part of the program is a 30 ECTS Master's Thesis, which is an individual academic work, based on the data collected in the field work.

A minimum of 45 ECTS of the course work should consist of subjects on the 300-code level.

Master DNRE: Mandatory courses

Year 1	Kode	Name	ECTS Points	Semester
	ECN302	Mathematics for Economists	5	Aug
	ECN301	Econometric Methods	10	Fall
	ECN311	Microeconomics	10	Fall
	ECN270	Resource and Environmental Economics	5	Fall
	ECN351/ ECN355	Research in Development Economics/ or Research in Development Economics + field work	5 10	Jan Jan+Jun
	BUS232	Decision Modelling - Fundamentals	5	Spring
	ECN353	Development Economics - Micro	5	Spring
	ECN320	Macroeconomics III	10	Spring
	ECN354	Issues in Development Economics	5	Spring

60 - 65

Year 2	Kode	Name	ECTS Points	Semester
	ECN350	Development and Environment Economics	15	Fall
		Free to choose	15	Fall
	M30-IØR	Master Thesis including seminar	30	Jan/ Spring

60

Masterprofil: Option 1		ECTS	
Year 1	Kode	Name	Points Semester
	ECN302	Mathematics for Economists	5 Aug
	ECN301	Econometric Methods	10 Fall
	ECN311	Microeconomics	10 Fall
	ECN270	Resource and Environmental Economics	5 Fall
	ECN351/ ECN355	Research in Development Economics/ or Research in Development Economics + field work	5 10 Jan Jan+Jun
	BUS232	Decision Modelling - Fundamentals	5 Spring
	ECN353	Development Economics - Micro	5 Spring
	ECN320	Macroeconomics III	10 Spring
	ECN271	Project Evaluation and Environmental Valuation	10 Spring
			60-70

Year 2	Kode	Name	Points Semester
	ECN331	International Economics and Finance	5 Aug
	ECN330	Economic Integration and Trade	10 Fall
	ECN350	Development and Environment Economics	15 Fall
		Seminar	Jan
	M30-IØR	Master Thesis	30 Jan/ Spring
			60

Masterprofil: Option 2		ECTS	
Year 1	Kode	Name	Points Semester
	ECN302	Mathematics for Economists	5 Aug
	ECN301	Econometric Methods	10 Fall
	ECN311	Microeconomics	10 Fall
	ECN270	Resource and Environmental Economics	5 Fall
	ECN351/ ECN355	Research in Development Economics/ or Research in Development Economics + field work	5 10 Jan Jan+Jun
	BUS232	Decision Modelling - Fundamentals	5 Spring
	ECN353	Development Economics - Micro	5 Spring
	ECN320	Macroeconomics III	10 Spring
	ECN373	Environmental Accounting and Management	5 Spring
			60

Year 2	Kode	Name	Points Semester
	ECN350	Development and Environment Economics	15 Fall
	ECN312	Industrial Organization	5 Fall
	ECN330	Economics Integration and Trade	10 Fall
		Seminar	Jan
	M30-IØR	Master Thesis	30 Jan/ Spring
			60

3.2.6 MASTERGRADSOPPGAVEN

Mastergradsoppgaven avslutter studiet. Den utgjør 30 studiepoeng, og hele vårsemesteret 2. studieår er avsatt til dette arbeidet. Oppgavetemaet velger du i vårsemesteret 1. studieår. Instituttet legger ut en temakatalog på www.umb.no/ior. Det blir holdt en orientering om valg av masteroppgave i vårsemesteret 1. studieår. Du melder deg på tema og **inngår en avtale med veileder innen 15. mai 1. studieår på masterprogrammet (Melding om valg av masteroppgave)**. Før du starter på masteroppgaven undertegner du en mer spesifisert **arbeidsplan/kontrakt innen 15 nov.** Det er anledning til å ha to veiledere, **men som økonomistudent må du normalt ha hovedveileder (1. veileder) ved Institutt for økonomi og ressursforvaltning.**

NB! De nødvendige skjemaene finnes på SiTs WEB-sider:

3. Gradsoppgaver

- [Melding om valg av masteroppgave](#) (15. mai året før innlevering, evt. 15 nov. for de som skriver i høstsemesteret året etter)
- [Kontrakt - masteroppgave](#) (15. nov for de som skriver om våren, 15. mai for de som skriver om høsten)
- [Konfidensiell masteroppgave](#) (enkelte skriver oppgaver for bedrifter som ønskes å bli konfidensielle inntil 5 år.)
- [Plagiering \(informasjon og kontrakt\)](#)
- [Forsidemaler for bachelor- og masteroppgaver](#)
- [EndNote-stiler for masteroppgaver](#)
- [Registreringsskjema ved innlevering av masteroppgave](#)
- [Egenerklæring ved innlevering av oppgaver \(doc\)](#)
- [Søknad om utsatt innlevering](#)

Arbeidet med masteroppgaven er en viktig del av den faglige profileringen. Det skal være en forskningsrapport og oppfylle vanlige vitenskapelige krav. Valg av tema for masteroppgaven må sees i nær sammenheng med valg av din fordypning i masterprogrammet. For master i økonomi og administrasjon skal masteroppgaven skrives innen hovedprofilen.

Tidlig i januar siste studieåret arrangeres et veiledningsseminar som omfatter alle IØR-studentene som skal skrive oppgave. Seminaret er den del av veiledningstilbudet og betraktes som obligatorisk.

Studentene må melde seg opp i masteroppgaven på STUD-WEB som vanlige emner. NB! Koden for oppmelding er: **M30-IØR**

Vær oppmerksom på reglementet som du finner på SiT og at det kan skje endringer!

3.3 DELSTUDIUM I UTLANDET

Mange av våre studenter benytter anledningen til å ta et studieopphold i utlandet fra ett til to semestre. De mest populære studiestedene er i Europa, USA, Canada, New Zealand, Australia eller Sør-Afrika, og naturligvis i Norden. Ca. 25% av IØR studentene benytter denne muligheten. Et delstudie i utlandet kan gjennomføres både i bachelor- og masterstudiet.

Studentenes informasjonsTorg har egne studentveiledere som er behjelpelig med det praktiske i forbindelse med studieopphold i utlandet. Mange av våre lærere og forskere har oppholdt seg ved læresteder i utlandet og kan gi anbefalinger om passende steder. Studentene kan få innpasset emner tatt ved disse lærestedene i sitt ordinære studium.

IØR oppfordrer sine studenter til å ta deler av utdanningen på et universitet i utlandet. Det er mange gode argumenter for å velge å ta et semester eller et helt år av bachelorgraden i utlandet. Først og fremst vil du få en unik mulighet til å lære språk. Dette er kunnskap som stadig flere arbeidsgivere søker etter og har begynt å kreve hos nyutdannede kandidater. Et utenlandsopphold gir deg også mange personlige utfordringer, nye venner og stor personlig vekst. Det gir deg muligheten til spesialisering innen det fagfeltet du er mest interessert i og kan gjøre deg til en attraktiv arbeidstaker. Dersom du planlegger i god tid, er det enkelt å tilpasse et utenlandsopphold til utdanningsplanen din ved IØR. Dette kan bety at du må flytte på enkelte emner i forhold til den opprinnelige utdanningsplanen din, og ta noen obligatoriske emner tidligere enn oppsatt i planen. Det er en fordel å ha tatt de fleste grunnleggende fag før du reiser ut. Noen obligatoriske emner er lettere å få erstattet med tilsvarende emner i utlandet. Ta kontakt med studieveileder for å få lagt opp en plan som gjør at du kan reise ut. Dersom du begynner planleggingen i god tid, vil alle ha muligheten til å reise ut i løpet av studietiden

I bachelorprogrammet i Økonomi og administrasjon vil det være mest hensiktsmessig å reise ut det tredje året. Det er laget et eksempel på hvordan du kan legge opp studiet de to siste årene.

Utreise det tredje året vil også være hensiktsmessig for bachelorstudentene i samfunnsøkonomi. De obligatoriske fagene anbefales flyttet til 2. studieår. Ellers vil tilsvarende emner i makroøkonomi og økonometri være lettest å erstatte.

UMB er medlem av SOCRATES/ERASMUS-programmet og har avtale med studiesteder i Europa. Den siste avtalen er inngått med Riga International School of Economics and Business Administration. RISEBA en av de 2-3 beste skolene i regionen innen våre fagområder. Skolen har en internasjonal innretning, med en stab som har god engelsk-kompetanse og som er godt oppdatert innen våre fagområder på undervisningssiden.

Innen SOCRATES-avtalen har IØR hatt spesialavtaler om en mastercertifisering innen ”*Agricultural Economics and Agribusiness*” med disse lærestedene:

University of Kiel i Tyskland

Wageningen University i Nederland

Ecole Nationale Supérieure Agronomique de Rennes i Frankrike

University of Siena i Italia

Studenter på masterprogrammene har anledning til å delta på dette programmet. Gjennomsnittskaraktaren for fagene i grunnblokk legges til grunn for utvelgelsen. Mastergradsoppgaven må skrives ved UMB. Studieoppholdet skal gjennomføres innen rammen av mastergradsstudiet ved UMB. Statens Lånekasse gir ikke lån/støtte til studier dersom studieoppholdet medfører forlengelse av studietiden.

Søknadsfristen er 1. mars for påfølgende studieår.

Innen de bilaterale avtalene har IØR og UMB også en samarbeidsavtale med Ateneo de Manilla University på Filippinene. Ateneo de Manilla University er privat og er et av de beste universitetene på Filippinene, og er spesialisert på økonomi og ledelse, samfunnsfag, humanistiske fag, naturvitenskap og teknologi. Denne avtalen gjelder både studentutveksling og utveksling av forelesere og forskere, hovedsakelig innenfor fagområdene bedriftsøkonomi, ressursøkonomi og ledelse.

En avtale med University of California, Berkeley er nettopp etablert hvor IØR-studentene har fortrinnsrett. Avtalen omfatter utveksling på bachelornivå. Dette er et etablert prestisjeuniversitet.

Søknadsfristen for utreise på de bilaterale avtalene er 1. februar for påfølgende studieår.

Samlet utenlandsopphold for de som tar både bachelor- og mastergrad ved vårt institutt er satt til maksimalt 3 semestres varighet, med inntil 2 semestre for hvert opphold.

PROSEDYRE

Du finner detaljer om avtaler, prosedyrer og krav under *delstudium i utlandet* på SiT sine sider.

Når du har bestemt deg for universitet – hvor du vil reise:

- Søk stipend (sendes SiT).
- Får du plass på en avtale følger du opp med:
- Å søke om forhåndsgodkjenning av fag. Emnebeskrivelser og pensumlitteratur må vedlegges søknaden til undervisningsutvalget ved instituttet.
- SiT hjelper deg med å effektivere søknad om opptak til fag til universitetet du har valgt.
- Endelige godkjenning av fagene foretas av undervisningsutvalget etter at oppholdet er avsluttet (husk å vedlegge karakterutskrift, pensum og mer utfyllende emnebeskrivelser).

III. BESKRIVELSE AV DE ENKELTE EMNER

1. ULIKE BEGREPER

Forutsatte forkunnskaper: Det er emner som forutsettes tatt for å kunne ta emnet (jfr. UMB's studiehåndbok). Det brukes forutsatte forkunnskaper i en del tilfelle hvor det i utdanningsplanene vil bli satt som obligatoriske krav (se grunnblokkene og beskrivelsen av profilene, samt emnebeskrivelsene) Grunnen er at studentene kan ha mulighet for å

- ta det påfølgende emnet samtidig, bl.a. for å gi større fleksibilitet og større åpning for studier i utlandet.
- fortsette med påbygningsemner i de tilfeller hvor eksamen ikke er bestått i det aktuelle emnet, men det forutsetter at studenten(e) har fulgt undervisningen.

Ønskelige forkunnskaper: Det er emner som anbefales og vil gjøre det enklere for studenten å gjennomføre det oppgitte emnet, men som ikke er noe krav.

Doktorgradsemner (PhD)-emnene ved IØR som er beskrevet i denne katalogen vil tilbys i henhold til de angitte planer med forbehold om tilstrekkelig påmelding av interesserte og kvalifiserte studenter. Instituttet må videre ta det forbehold at man til enhver tid vil måtte vurdere den totale ressursituasjonen, herunder tilgjengelig lærerkapasitet, undervisningsbehov og ressursinnsats i det ordinære kandidatstudiet.

Emnebeskrivelsene vil også finnes elektronisk på nettsiden til Studentenes informasjonsTorg. På grunn av at det kan forekomme enkelte feil i den trykte versjonen vil den elektroniske oppdateres og derfor være gjeldende.

I eksamensbeskrivelsene er det ved hjelp av koder spesifisert hjelpemidler:

A1: ingen kalkulator, ingen andre hjelpemidler

A2: ingen kalkulator, spesifiserte andre hjelpemidler

B1: utdelt kalkulator, ingen andre hjelpemidler

B2: utdelt kalkulator, spesifiserte andre hjelpemidler

C1: alle typer kalkulator, ingen andre hjelpemidler

C2: alle typer kalkulatorer, alle andre hjelpemidler

2. BESKRIVELSE AV EMNER GITT VED INSTITUTT FOR ØKONOMI OG RESSURSFORVALTNING

AOS120 Markedsføring

Marketing

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Frode Alfnes / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Emnet tilbys: Hvert år

Innhold: Kurset tar sikte på å gi studentene kunnskap om de prinsippene som underligger moderne markedsføring. Slik innsikt er viktig av flere grunner: I egenskap av å være konsumenter er det nyttig å forstå hvordan bedrifter og offentlige myndigheter konkurrerer om vår virkelighetsforståelse for å påvirke våre kjøpsbeslutninger. Som kulturelle individer er det interessant å ha kjennskap til hvordan våre konsumvalg tillegges symbolske verdier og derigjennom assosierer oss med forskjellige typer

livsstil. I rollen som profesjonelle arbeidstakere er det viktig å se hvordan bedriftens eller

organisasjonens suksess avhenger av vår evne til å integrere konsumentenes tankegang og atferd i vårt arbeide. Kurset har et konsumentatferdsperspektiv, hvilket innebærer at markedsføringen må basere seg på en forståelse av hvordan konsumentene tenker og handler.

Læringsmål: Grunnleggende prinsipper i moderne markedsføring

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen - 3 timer - teller 60%.

Skriftlig innleveringsoppgave teller 40%.

Både eksamen og innleveringsoppgave må bestås for å få bestått i kurset.

Konteeksamen for de som har bestått innleveringsoppgaven, men støket på eksamen vil bli gitt i påfølgende semester. Karakteren for innleveringsoppgaven er kun gyldig det semesteret oppgaven er skrevet.

Pensum: Tekstbok: 'Markedsføringsledelse', Philip Kotler, Gyldendal, 2003.

Forelesningsnotater. Eventuelt utdelt materiale. OBS! Pensum kan bli oppdatert før kurset begynner.

AOS130 Innføring i organisasjonsteori

Introduction to Organisation Theory

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Gro Ladegård / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Augustblokk **Perioder:** Augustblokk

Emnet tilbys: Hvert år

Innhold: Kurset har to hovedtemaer. Det første er interne funksjoner i

organisasjoner, og omhandler mål og oppgaver, kultur, struktur, ledelse, og samspill mellom menneskene i en organisasjon. Det andre temaet er drivkrefter i omgivelsene og hvordan disse påvirker organisasjonen. Det blir lagt vekt på et utviklings- og endringsperspektiv for fremtidige levedyktige organisasjoner.

Læringsmål: Overordnet læringsmål er å opparbeide en forståelse av hvordan organisasjoner fungerer. De spesifikke læringsmålene er tredelt:

- 1) Opparbeide seg kunnskap om de mest sentrale teoriene som benyttes i studier av organisasjoner, og hvordan teoriene kan anvendes til å forstå organisasjoner
- 2) Gi studentene trening i analytisk tenkning og systematiske undersøkelser av hvordan organisasjoner fungerer
- 3) Utvikle kritiske holdninger til organisatoriske problemstillinger, særlig slik disse fremstår i media.

Obligatoriske aktiviteter: Oppgaveløsning, Deltakelse i kollokvier

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Eksamen teller 100%

Pensum: Forelesningene er pensum. Pensumbok er Jakobsen, Dag Ingvar og Jan Thorsvik (2002): Hvordan organisasjoner fungerer. Bergen: Fagbokforlaget. (2.utg.)

AOS210 Politiske strukturer og prosesser

Political Structures and Processes

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Frode Gundersen / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Innhold: Kurset er bygget opp av a) Analytiske perspektiver på offentlige politisk/administrative institusjoner, b) gjennomgang av sentrale politisk-administrative institusjoner i Norge med særlig vekt på dimensjoner som forholdet mellom politikk og administrasjon, sammenhenger mellom fag og politikk, sektor og samordning, c) gjennomgang av politisk administrative institusjoner på regionalt og kommunalt nivå i Norge med særlig vekt på dimensjoner som forholdet mellom politikk og administrasjon, sammenhenger mellom fag og politikk, sektor og samordning,

d) relasjoner mellom statlig, regionalt og kommunalt nivå. Utviklingstrekk ved kommune,

fylkeskommune og fylkesmannsinstitusjonen, e) mot slutten av kurset vil det bli gjennomgått framveksten av og erfaringene med nye styringsmodeller på sentralt, regionalt og kommunalt nivå.

Læringsmål: Kurset har som formål å; 1) gi en oversikt over teoretisk-analytiske perspektiver på politiske institusjoner, 2) gi kunnskap om oppbyggingen av vårt politiske/ administrative apparat på sentralt, regionalt og lokalt nivå og 3) gi kunnskap om hvordan det politiske systemet fungerer, med særlig vekt på relasjoner mellom sentralt, regionalt og lokalt nivå. Kurset har som mål å gi studentene kunnskap og forståelse om

analytiske perspektiver på offentlige politisk/administrative institusjoner, beslutnings-teorier, fag og politikk, sektor og samordning, relasjoner mellom statlig, regionalt og

kommunalt nivå. Utviklingstrekk ved kommune, fylkeskommune og fylkesmannsinstitusjonen. Dette kurset gir studentene et ståsted for å kunne utvikle forståelse av samfunnet særlig de politisk administrative institusjoner av samfunnet. Ferdighetene i kurset kan en bl.a. bruke en arbeidssituasjon innen offentlig forvaltning og planlegging. Ferdighetene inkluderer også å lese fagartikler innen offentlig politikk. Det er en del av faget statsvitenskap å arbeide med ulike tilnæringsmåter og at studentene skal læres til å begrunne de valgene og gjøre disse klart for andre en foretar seg ved utøvelse av faget. Dette gjelder også derfor er verdispørsmål og etikk en del av faget statsvitenskap.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave - 60 %. Skriftlig eksamen - 40 %. - 3,5 timer. Studentene må bestå begge eksamensdeler

Pensum: Bukve, O. og A. Offerdal (red.) (2002). Den nye kommunen. Kommunal organisering i endring. Oslo: Det Norske Samlaget. Kap. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12. (209 s.)

Christensen, T., M. Egeberg, H. O. Larsen, P. Lægred og P. G. Roness (2002). Forvaltning og politikk. Oslo:

Universitetsforlaget. Kap. 1-11. (200 s.) Nordby, Trond: I politikens sentrum.

Variasjoner i Stortingets makt 1814-2000, 2000. Oslo: Universitetsforlaget. Kap. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10. (298 s.)

NOU 2003: 19. Makt og demokrati. Makt- og demokratiutredningens sluttrapport. Kap. 2-9 og 13-14. Kan hentes fra

<http://www.odin.dep.no/aad/norsk/publ/utredninger/NOU/002001-020015/index-dok000-b-n-a.html>. (64 s.)

Nordby, T. (1999). Samvirket mellom organisasjoner og stat: Norge. Makt- og demokratiutredningen, rapportserien nr. 4. (35 s.) Kompendiet: Kjellberg, Francesco og

Reitan, Marit (1995): Studiet av offentlig politikk. En innføring, Oslo: Tano. Kap. 1: Offentlig politikk som studieobjekt. Kap. 3 Offentlig politikk og interesseformidling.

Tranøy, Bent S. og Øyvind Østerud (red.): Den fragmenterte staten. Reform, makt og styring, 2001. Oslo: Gyldendal Akademisk. Kap. 1

Grønlie, Tore: Varige spenninger i styrings- og forvaltningspolitikken. Kap. 2

Christensen, Tom og Lægred, Per (2001): #New Public Management i norsk statsforvaltning Kap 9.

Skjeie, Hege: #Inne i beslutningsmaskinen#. Regjeringen som kollegium#, 2001. Kap.

11. Andersen, Svein S.: Politisk styring eller markedstilpassing av olje-Norge? Kap. 15.

Reitan, Marit: Den nye miljøpolitikken og de etablerte institusjonene

Østerud, Øyvind: Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse, 2002. Oslo:

Universitetsforlaget. Kap. 6. Statsmaktens organisering Kap. 7. \ "Byråkrati og korporatisme.#

Baldersheim, Harald og Rose, Lawrence (red.): Det kommunale laboratorium.

Teoretiske

perspektiver på lokal politikk og organisering, 2002. Bergen: Fagbokforlaget. Kap. 2.

Øgård, Morten: New Public Management - markedet som redningsplanke?

Sahlin-Andersson, K. (2001): \ "National, International and Transnational Construction of New Public Management\ ", i T. Christensen og P. Lægred (red.): New Public

Management. The Transformation of Ideas and Practice. Aldershot: Ashgate . 30 s
 Trondal, Jarle og Veggeland, Frode (1999): \"Norske myndigheter og EØS: Mellom utenrikspolitikk og innenrikspolitikk\", i Sosiologi i dag 3. s. 57-78. 22 s.

AOS230 Organisasjons- og ledelsespsykologi ***The Psychology of Organisation and Leadership***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Gro Ladegård / IØR

Medvirkende: Timelærer.

Språk: Norsk

Startperiode: Augustblokk **Perioder:** Augustblokk

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: AOS130.

Innhold: Persepsjon/kognisjon; Læring; Holdninger og Lederskap; Gruppespsykologi; Trivsel, fravær og gjennomtrekk.

Læringsmål: Oppøve evne til å forstå de vesentligste teoribidrag innen faget arbeids- og

lederpsykologi og sammenhengen mellom disse. Kurset vil i særlig grad konsentrere seg om utfordringer i kunnskapsøkonomien. Det vil være viktig å se sammenhengen mellom teoribruk og hvordan den kan benyttes på praktiske problemstillinger.

Eksemplene i kurset vil i stor grad bli hentet fra den internasjonale arena. Evne til å hente inspirasjon fra ulike fagfelt anses som viktig.

Obligatoriske aktiviteter: Innlevering av to rapporter fra eksempelstudier

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen 3,5 timer , teller 100%.

Pensum: Oppgis ved start.

AOS232 Strategisk ledelse og organisasjonsdesign ***Strategic Management and Organisation Design***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Carl Brønn / IØR

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Emnet gis ikke i 2008

Forutsatte forkunnskaper: AOS120, AOS130, BUS100.

Anbefalte forkunnskaper: AOS230.

Overlapping og studiepoengreduksjon: AOS233: 10 poeng.

Innhold: Kurset består av to hovedelementer: Organisasjonsutforming og strategisk ledelse.

Temaer som blir behandlet i kurset inkluderer:

Emner innen organisasjonsdesign og deres tilknytning til strategiske prosesser.

Ulike metoder og verktøy for å legge opp strategier.

Internanalyser og eksternanalyse av organisasjoner.

Ressursbasert perspektiver på strategi.

Scenario analyse og strategisk samtale.

System tenkning og strategisk modellering i kompliserte organisasjonsmiljøer.

Strategisk kommunikasjon- Refleksjon, forespørsel og forsvaring.

Læringsmål:

1. Ha innsikt i hvordan den kognitive dimensjon påvirker strategiprosessen og identifisere strategiske løsninger
2. Identifisere og forklare kjennetegnene ved ulike organisasjonsformer og kunne redegjøre for deres styrker og svakheter.
3. Kunne gjennomføre en analyse av en organisasjon og organisasjonens omgivelser, for å finne en hensiktsmessig strukturering.
4. Få kunnskap om de mest sentrale strategiteoriene
5. Kunne gjennomføre internanalyser og eksternanalyser av organisasjoner.
6. Kunne benytte konseptene rundt "System thinking" til å forklare organisasjonsprosesser og organisasjonsstruktur og benytte dette i strategiske analyser, beslutningsprosesser og implementering av strategi.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave teller 60%. Casestudier og presentasjoner teller 40%

Pensum: Stacey, R.D. (2002). Strategic Management and Organisational Dynamics: The Challenge of Complexity. Essex: Pearson Educational. Utvalgte artikler.

AOS233 Strategiske prosesser og beslutningstaking

Strategic Processes and Decision-Making

ECTS: 10 **Responsible/Department:** Carl Brønn / IØR

Language: English

Start term: Spring parallel **Terms:** Spring parallel

Prerequisites: General knowledge of economics and organisation theory concepts.

Overlapping courses and credit reduction: AOS232: 10 ECTS.

Course Contents: Definition of strategy and a historical perspective.

Strategy and issues in development studies - the case of unintended consequences.

Cognitive influences on perception and issue definition.

Stakeholder analysis. Modelling dynamic systems and the strategic architecture.

Alternate futures, scenarios and flight simulators. Implementation - politics and negotiations.

Objective of course: The objectives in this course are threefold. First, we review the impact of the cognitive dimension on strategic diagnosis and decision-making. We investigate how this dimension influences the activities that affect the organisation in developing strategy. The second objective is to provide a conceptual framework for understanding complex organisational structures as systems. This involves a review of different perspectives on strategic decision-making and the factors that influence the process. The two theoretical platforms that support this second objective are information feedback theory and behavioural decision theory. These theories provide insights into the different possible perceptions of the strategic development problem and serve as valuable learning and communication tools. These views are combined into the unified approach called systems thinking. This perspective gives the decision

make a powerful method for investigating and communicating the long-term consequences of strategic planning activities.

Exam: Continuous **Grading:** A-F

Assessment methods: The assessment is based on a semester assignment, case analyses and presentations. Semester assignment: 60%. Cases and presentations: 40%.

Syllabus: Selected articles.

AOS234 Studenter i ledelse - Spesialkurs for tillitsvalgte studenter Leadership - Course for Student Representatives

---

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Per Ove Røkholt / IØR

Medvirkende: Svein Ole Borgen

Språk: Norsk

Startperiode: Januarblokk **Perioder:** Januarblokk Vårparallell

Emnet tilbys: Emnet tilbys med forbehold om tilgang på lærere.

Obligatoriske aktiviteter: Formelt tilknyttet en klassegruppe. Deltakelse på lørdagssamlingene.

Forutsatte forkunnskaper: Praktisk ledelses - /styreerfaring.

Anbefalte forkunnskaper: AOS130.

Innhold: Emnet er bygd opp av fire tematiske deler:

Samfunnsmessige drivkrefter, rammebetingelser og strategisk tilpasning.

Strukturering og organisasjonsdesign som strategisk virkemiddel.

Sentrale organisatoriske styringsstrukturer - med hovedvekt på styrets rolle, funksjoner og arbeidsmåte. Ledelse og styring av menneskelige ressurser.

Temadelene utgjør på den ene siden naturlige faglig avgrensede enheter som blir belyst gjennom praktiske case og relevant teori. Samtidig legges det underveis i kurset

betydelig vekt på å utvikle de faglige forbindelseslinjene mellom de fire temadelene.

Forbindelseslinjene blir klargjort gjennom bruk av praktiske, virkelighetsnære eksempler, samt i form av integrerende teori og analyserammer.

Læringsmål: Siktemålet er tosidig: Dyktiggjøre våre studenttillitsvalgte i forhold til funksjonen som studenttillitsvalgt ved UMB. Gi kunnskap og forståelse av lederrelevante organisasjonsteoretiske emner. Studentene skal få kunnskap om UMB som organisatorisk system, hvordan systemet er strukturert, hvordan det fungerer, og hvilke utfordringer en står overfor i lys av samfunnsutviklingen. Videre skal studentene få generell organisasjonsteoretisk kunnskap og forståelse av hvordan organisasjoner fungerer, strategisk tilpasning og planlegging, ledelse og styrearbeid. Studentene skal gis forståelse av sammenhengene mellom rammebetingelser, utfordringer, strategiske valg og implementering av strategier Studentene skal utvikle ferdigheter til å analysere komplekse, praktiske organisatoriske problemer ved hjelp av relevant organisasjons- og ledelsesteorier. Kurset tar opp etikkspørsmål eksplisitt i forbindelse med styrearbeid, ledelse og lederatferd. Sentrale etiske forhold som tas er bl.a. ærlighet, lojalitet og rettferdighet.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Fire prosjektdeler som vektet likt. Prosjektrapportene leveres samlet etter kurset i form av ei mappe. Denne består for hver student av to individuelle rapporter og to grupperapporter. Mappa innleveres for evaluering innen en bestemt dato.

Pensum: Pensum består av forelesningene + bokkapitler + en rekke artikler publisert i fagtidsskrifter og aviser + materiale med konkret caseinformasjon (f.eks. årsmeldinger, strategiske planer, utredninger osv). Pensum vil variere noe fra år til år avhengig av hvilke prosjekter studentene skal arbeide med.

AOS237 Foretaksstrategi ***Business Strategy***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Kjell Gunnar Hoff / IØR

Medvirkende: Rolf Qvenild

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys første gang: HØST2007

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: AOS120, AOS130, BUS 100

Innhold: Temaer som behandles er i rekkefølge er:

Introduksjon - hva er strategi og ulike strategiske planprosesser koplet til endringer i omgivelser og konkurranseforhold. Intern analyse- ulike metoder for vurdering av virksomhetens sterke og svake sider samt varige konkurransefortrinn inkl. kjernekompetanse.

Ekstern analyse - ulike metoder for analyse av de forhold i omgivelsene som vil påvirke virksomhetens utvikling og valg av strategi.

Visjon, etikk og virksomhetskultur - hvordan de ulike interessentgrupper påvirker valg av strategi.

Funksjonelle strategier - hvilken bedriftsfunksjon (markedsføring, utvikling etc.) skal en virksomhet utvikle for å sikre sin konkurransekraft.

Bedriftsstrategier- hvilken generisk strategi bør virksomheten velge

Konsern og internasjonal strategi - diversifisering, oppkjøp og etablering av høyeffektive. internasjonale verdikjeder med eksempler fra bil og offshoreindustri

Strategiske endringer - ulik ledelse for ulike typer av strategiske endringer.

Strategi i aksjon - valg av hensiktsmessig organisasjon, prosesser og ledelsesformer med sikte på sikre gode resultater og strategisk styring av gjennomføringen

Det legges også opp til bedriftsbesøk.

Læringsmål: Målsettingen med kurset er at studentene får nødvendig kunnskap for aktivt å bidra til å utvikle, diskutere og anbefale og til slutt velge hensiktsmessige strategier for en virksomhet. Når en gitt strategi er valgt skal de være i stand til å velge hensiktsmessige metoder og organisatoriske løsninger for å omsette strategi i praksis.

Eksamen: Langsgående **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppave (trendovervåkning) i gruppe teller 20%. Individuell eksamen underveis - 2 timer- i bokas Part 1, 2 og 3 teller 30%.

Hjemmeeksamen i gruppe 48 timer teller 50%. Det vil bli anledning til å kontinuere i individuell eksamen - (kun etterfølgende semester).

Pensum: Vil bli delt ut ved kursstart

AOS240 Samfunnsvitenskapelig metode ***Research in Social Sciences***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Frode Alfnes / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: Ingen

Anbefalte forkunnskaper: Statistikk på innføringsnivå

Innhold: Kurset tar sikte på å gi studentene innsikt i hvordan man kan planlegge og gjennomføre empiriske analyser av problemstillinger med samfunnsvitenskapelig karakter. Kurset skal sette studentene i stand til selv å gjøre undersøkelser som tåler en kritisk vurdering basert på de mest vanlige kvalitetskriteriene som anvendes på slike undersøkelser. Kurset er organisert rundt de to mest refererte typer av empiriske design, surveyen og eksperimentet. Det blir lagt vekt på at studentene skal forstå muligheter og begrensinger med disse to designene, og hvordan den konkrete problemstillingen som analyseres legger føringer for hvilke av disse to designer som bør velges, og hvordan utformingen av det valgte design bestemmer hvilke konklusjoner som kan trekke på bakgrunn av den gjennomførte undersøkelsen. Innenfor denne rammen vil foreleserne gå mer spesifikt inn på hvordan den informasjon undersøkelsen frembringer kan analyseres og dermed svare på undersøkelsens sentrale spørsmål.

Læringsmål: Planlegge og gjennomføre studier innen samfunnsvitenskap og markedsføring.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen, 3 timer (60%). Innleveringsoppgave (40%). Eksamen og innleveringsoppgaven må bestås i samme semester. Hvis man stryker i en av delene stryker man totalt. Konteeksamen for de som har bestått innleverings-oppgaven, men strøket på eksamen, vil bli gitt i påfølgende semester. Karakteren på innleveringsoppgaven er kun gyldig det året den blir levert. Hvis man ønsker å ta kurset på nytt må man levere ny innleavingsoppgave med nytt tema.

Pensum: Pensumlitteraturen vil bli oppdatert

AOS310 Miljøpolitikk og forvaltning ***Environmental Politics and Management***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Frode Gundersen / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Vårparallel Juniblokk

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: Grunnleggende kunnskaper om politiske strukturer og prosesser, AOS210.

Innhold:

- 1) Generelt om miljøproblemer og politikk, Sentrale teorier om miljøpolitikk. Innholdet i miljøpolitikkbegrepet, koblingen mellom miljøproblemer, forvaltningsstruktur og offentlig styring.
- 2)Utviklingen av ulike retninger i den moderne miljøpolitiske debatt.
- 3) Ideologiske tradisjoner i norsk natur og miljøvern.
- 4) Utviklingen av frivillige natur og miljøvernorganisasjoner i de skandinaviske land.
- 5) Miljøpolitikk og institusjonell struktur i de skandinaviske land.
- 6) Politikktutforming og institusjonell struktur.
- 7) Iverksetting av miljøpolitikk. Iverksettingsstruktur, virkemidler.

Læringsmål: Kurset vil ha to formål. For det første presentere og analysere noen sentrale

elementer og forskjellige posisjoner innenfor den politiske teori som er blitt utviklet med tilknytning til miljøproblemene og miljøbevegelsen. Disse skal relateres til eldre og mer etablerte former for politisk tenkning. Aktuelle miljøpolitiske utfordringer skal diskuteres i lys av ulike teoretiske tilnærminger. For det andre har kurset som formål å gi en oversikt og analyse av miljøvernpolitikk og miljøvernforvaltning i de skandinaviske land som offentlig politikkområde. Sentrale problemstillinger vil være knyttet til miljøvernpolitikken framvekst, dens aktører, forvaltning og iverksetting. Det som vil bli gjennomgått: Kurset har som mål å gi studentene kunnskap og forståelse av

- a) de sentrale elementer og forskjellige posisjoner innenfor den politiske teori som er blitt utviklet med tilknytning til miljøproblemene og miljøbevegelsen
- b) miljøvernpolitikk og miljøvernforvaltning i de skandinaviske land som offentlig politikkområde.

Erverve kunnskap og forståelse av a) de sentrale elementer og forskjellige posisjoner innenfor den politiske teori som er blitt utviklet med tilknytning til miljøproblemene og miljøbevegelsen b) miljøvernpolitikk og miljøvernforvaltning i de skandinaviske land som offentlig politikkområde. Dette kurset gir studentene et ståsted for å kunne utvikle forståelse av miljøproblemene og hvordan disse presenteres og behandles av særlig de politisk administrative institusjoner av samfunnet.

Ferdighetene i kurset kan en bl.a. bruke i sammenhengen med skriving av masteroppgave og PHD-oppgave. Ferdighetene vil videre kunne gjøre en i stand til å arbeide med og skrive utredninger som omhandler miljøforvaltning og miljøpolitikk. Det er en del av faget statsvitenskap å arbeide med ulike tilnæringsmåter og at studentene skal læres til å begrunne de valgene og gjøre disse klart for andre en foretar seg ved utøvelse av faget. Dette gjelder også derfor er verdispørsmål og etikk en del av faget statsvitenskap. I Dette kurset vil også legges opp komplementært til kurset miljøfilosofi og studentene vil bli oppfordret til å ta begge kursene.

Eksamensform: Avsluttende **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave.

Pensum:

Beck, Ulrick (2001) Risiko og frihet. Kap. 1 og 4. Christiansen (1996) (ed) Governing the Environment: Politics, Policy and Organization in the Nordic Countries, Nord 1996:5 Eckersley,

Robin (1992) Environmentalism and political theory. Towards an ecocentric approach. Utdrag.

Jansen, Alf Inge (1989) Makt og miljø. Universitetsforlaget kap. 1.2.3.4.7.

AOS330 Ledelse, prosjektdel***Leadership, Project***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Gro Ladegård / IØR**Språk:** Norsk**Startperiode:** Høstparallel **Perioder:** Høstparallel**Emnet tilbys:** Hvert år**Forutsatte forkunnskaper:** AOS130, AOS230, AOS232/AOS237, AOS240, AOS 331.**Innhold:** Temaer:

- Analyse av ledelse i praksis
- Egenvalgt problemstilling
- Rapportskrivning

Læringsmål: Kurset skal gi trening i å definere, analysere og drøfte sentrale problemstillinger knyttet til styring og ledelse av organisasjoner. Det legges vekt på å utvikle kritiske, analytiske evner i tilnærmingen til praktiske problemstillinger i moderne organisasjoner. Studentene skal oppøve ferdigheter i å planlegge og gjennomføre et case studium, og å skrive rapport fra dette caset.

Videre å videre utdype generell kunnskap om ledelse, samt kvalitative metoder.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Innlevering av semesteroppgave, som er rapport fra en empiriskundersøkelse.

Pensum: 200 sider egenvalgt pensum. Fortrinnsvis forskningsartikler.

AOS331 Ledelse og HRM***Leadership and HRM***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Gro Ladegård / IØR**Medvirkende:****Språk:** Norsk**Startperiode:** Høstparallel **Perioder:** Høstparallel**Emnet tilbys:** Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Deltakerne organiseres i grupper, og hver gruppe leverer en semesteroppgave. Denne evalueres til godkjent/ikke godkjent. Godkjent rapport er et krav for å gå opp til endelig eksamen.

Forutsatte forkunnskaper: Innføring i organisasjonsteori (AOS130). Organisasjons- og ledelsespsykologi (AOS230). Strategisk ledelse og organisasjonsdesign (AOS232) eller AOS237 Samfunnsvitenskapelig metode (AOS240).

Anbefalte forkunnskaper: AOS233.

Innhold: Temaer:

- Makt og tillit; grunnlag for ledelse
- Ledelsesutfordringer i kunnskapsorganisasjoner
- Ledelse og etikk

Ledelse av menneskelige ressurser

Lederutvikling

Kurset tar utgangspunkt i en drøfting av fundamentet for å utøve ledelse i en organisasjon.

På basis av dette går vi igjennom teorier om lederskap under ulike forhold, med fokus på lederatferd.

Videre tar vi opp etiske aspekter ved ledelse, først og fremst i forhold til organisasjonsinterne forhold.

Vi går igjennom nyere forskning på ledelse av menneskelige ressurser, og hvordan denne

forskningen henger sammen med annen ledelsesforskning.

Læringsmål: Kurset gir dypere innsikt i studier av moderne organisasjoner, og ledelse av disse. Det gir en bred teoretisk kunnskapsbase på feltet lederskap og ledelse av menneskelige ressurser, med vekt på teori som verktøy for analyse og forståelse. Videre gir kurset trening i å definere, analysere og drøfte sentrale problemstillinger knyttet til ledelse av organisasjoner og menneskelige ressurser. Det legges vekt på å utvikle kritiske, analytiske evner i tilnærmingen til praktiske problemstillinger i næringsliv og offentlig forvaltning.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: En 48 timers hjemmeeksamen.

Pensum:

Yukl, Gary (2005): Leadership in Organizations (6.ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall. Kuvaas, Bård (red.): Lønnsomhet gjennom menneskelige ressurser. Bergen: Fagbokforlaget. Et kompendium med forskningsartikler.

AOS335 Organisasjon og styring ***Organisation and Management***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Bernt Aarset / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel

Perioder: Høstparallel

Emnet tilbys første gang: HØST2008

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Tre korte essay.

Innhold: I dette kurset tar vi for oss teorier og perspektiver på forholdet mellom individer og bedrifter, organisasjoner og samfunn, med hovedfokus på bedriftsorganisasjon. Kurset gir dypere innsikt i moderne organisasjoner og styringen av disse. Det gir en bred teoretisk kunnskapsbase på feltet organisasjon og styring, med vekt på teori som verktøy for analyse og forståelse. Videre gir kurset trening i å definere, analysere og drøfte sentrale spørsmål knyttet til styring og ledelse av organisasjoner. Det legges vekt på å utvikle kritiske, analytiske evner i tilnærmingen til praktiske problemstillinger i næringsliv og offentlig forvaltning. Sentrale temaer i kurset er endring, startegi,

styring av organisasjoner, samt tema som bedrifters ansvar (herunder CSR), etiske spørsmål, utfordringer på grunn av globalisering, og nye styringsproblemer (New Public Management).

Læringsmål: Overordnet læringsmål er dypere innsikt i moderne organisasjoner, både i næringsliv og offentlig forvaltning, og styringen av disse, i forhold til interne og eksterne aktører og interessenter.

Spesifikke læringsmål: Etter kurset skal studentene kunne:

1. Være kjent med de mest sentrale teoriene for styring av organisasjoner.
2. Demonstrere analytiske evner og bruk av teorier i problemstillinger rundt slik styring.
3. Gi uttrykk for kritiske holdninger til og egne meninger om problemstillinger rundt slik styring.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Pensum: Tim Hannagan (2008): Management. Concepts & Practices. 5th ed. Essex: Pearson Education Limited.

AOS340 Kvalitativ metode

Qualitative Methods

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Bernt Aarset / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Vårparallel

Emnet tilbys første gang: VÅR2008

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: AOS240 eller tilsvarende

Innhold: Dette kurset vil gi studentene en innføring i kvalitativ metode. Kurset går gjennom alle trinn i den kvalitative forskningsprosessen. Utforming av problemstilling, design av studien (blant annet bruk av case-studier), valg av metodikk, analyse av data, og generalisering med grunnlag i kvalitative data er sentrale elementer i kurset. Metodeteknikker som dybdeintervju, deltakende observasjon, dokumentanalyse, konversasjonsanalyse og diskursanalyse blir behandlet. Kurset vil gi en økt forståelse for kunnskap, forskning, og kunnskapsutvikling. Valget av metode skal begrunnes i problemstilling, teoretiske perspektiv, analyseforløp, og prosjektets retning.

Læringsmål: Dette kurset vil tilby studenten de nødvendige redskapene til å gjennomføre masterstudiet som en kvalitativ studie. Herunder følger en grunnleggende introduksjon til kvalitative metoder, prinsipper for forskningsdesign og kvalitativ data analyse, samt generalisering basert på kvalitative data.

Eksamensform: Avsluttende **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave

Pensum: Silverman, D. (2005). Doing qualitative research: A practical handbook . second edition edn. Sage: London. Utvalgte kapitler. I tillegg utdeles utvalgte artikler.

BUS100 Grunnleggende foretaksøkonomi ***Managerial Economics, Introduction***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Svein Kolstad Hansen / IØR

Medvirkende: Svein Kolstad Hansen, Kjell Gunnar Hoff.

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel Vårparallel

Emnet tilbys: Annet - Given twice a year - spring and autumn. Gis 2 ganger i året, både i vårparallel og i høstparallel.

Obligatoriske aktiviteter: En obligatorisk innlevering.

Innhold: Bedriftens og dens omgivelser; Kostnadsteori; Etterspørselsteori; Markedsformer og markedstilpasning; Bidrags- og produktvalgsanalyser; Enkle investeringsanalyser.

Læringsmål: Emnet skal gi studentene en innføring i bedriftsøkonomisk teori og metode.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen. 1 eksamen i løpet av semesteret, varighet 60 minutter. Denne teller 25 %. En avsluttende eksamen som omfatter hele pensum i emnet, varighet 180 minutter. Slutteksamen teller 75 %. Den endelige karakteren vil representere et veid gjennomsnitt av de to eksamenene. Det blir ikke arrangert kontinuasjonseksamen i emnet fordi emnet gis ordinært både i høst og i vårsemesteret.

Pensum: Hoff, Kjell Gunnar: Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse, Universitetsforlaget 2005.

Hoff: Kjell Gunnar og Hoff, Jan Erik: Arbeidsbok til Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse, Universitetsforlaget 2005.

BUS110 Eksternregnskap ***Accounting - Financial Reporting***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Svein Kolstad Hansen / IØR

Medvirkende: Svein Kolstad Hansen og Kjell Gunnar Hoff.

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Vårparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Obligatorisk innleveringsoppgave.

Innhold: Regnskapets grunnelementer og hovedprinsipper; Innføring i regnskapsteori og

-terminologi; Lover og regler; De vanligste regnskapstransaksjonene;

Regnskapsavslutningen; Måleproblemer og vurderingsprinsipper i finansregnskapet;

Årsoppgjørdisposisjoner i finansregnskapet; Skatteregnskap og finansregnskap;

Innføring i regnskapsanalyse; Analyse av regnskapsrapporter; Semesteroppgave.

Læringsmål: Studentene skal få en grunnleggende regnskapsforståelse, kunne avslutte og

analysere et finansregnskap

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 3 timers skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen basert på semesteroppgave. Løsningen på semesteroppgaven skal ikke leveres inn, men semesteroppgaven og løsningen på denne danner utgangspunktet for eksamensoppgaven. Studentene må derfor ha med seg semesteroppgaven og løsningen på denne til eksamen. En eventuell kontinuasjonseksamen baseres på siste års semesteroppgave.

Pensum: Voldsund, Vågsether, Hoff; Hansen: Grunnleggende regnskap, Universitetsforlaget 2007

Hansen, Hoff; Voldsund: Analyse av finansregnskapet, Universitetsforlaget 2007

BUS111 Elektronisk regnskapsføring

Accounting and Computing

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ole Gjølberg / IØR

Medvirkende: Gjesteforelesere fra programvareleverandøren. Kontaktperson: Inger-Lise Labugt, IØR.

Språk: Norsk

Startperiode: Juniblokk **Perioder:** Juniblokk

Emnet tilbys: The course may not be given in June 2009. Emnet blir kanskje ikke tilbudt i juni 2009.

Forutsatte forkunnskaper: En fordel å ha noe regnskap på forhånd. (BUS110).

Overlapping og studiepoengreduksjon: BUS112 - 5 studiepoeng.

Innhold: Kurset legges opp slik at det skal kunne tas av studenter som ikke har økonomibakgrunn. Det vil imidlertid være en fordel å ha tatt et innføringskurs i bedriftsøkonomi og eksternregnskap. For studenter som skal gå videre: Kurset bør tas før kursene BUS210 og BUS220. Kurset bygges opp gjennom en helt konkret, praktisk tilnærming der man bygger opp en kontoplan, posterer ulike bilag, aggregerer og gjennomfører en årsavslutning.

Læringsmål: Gjennom kurset skal studentene skaffe seg kompetanse innen det å føre og avslutte et næringsregnskap for selvstendig næringsdrivende med utgangspunkt i programvaren "Agro Økonomi". Studentene skal gjennom en praktisk tilnærming og innføring i selve programvaren, utvikle forståelse for hvordan et regnskap er bygd opp, hvordan regnskapet kan evalueres, skatteberegning m.v.

Obligatoriske aktiviteter: Deltakelse i kollokviegruppe.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Individuell avsluttende eksamen med bruk av regnskapsprogramvare. Eksamen: 5 timer

Pensum: Informasjon ved kursstart.

BUS112 Elektronisk regnskapsføring

Accounting and Computing

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ole Gjølberg / IØR

Medvirkende: Gjesteforelesere fra programvareleverandøren (Daldata AS og Bondelagets Servicekontor AS). **Kontaktperson:** Inger-Lise Labugt, IØR.

Språk: Norsk

Startperiode: Augustblokk **Perioder:** Augustblokk

Emnet tilbys siste gang:

Emnet tilbys: Emnet blir ikke gitt i august 2008.

Forutsatte forkunnskaper: Noe kunnskap om regnskap er en fordel. (BUS110)

Anbefalte forkunnskaper: BUS110 eller tilsvarende kunnskaper.

Overlapping og studiepoengreduksjon: BUS111 - 5 studiepoeng.

Innhold: Kurset legges opp slik at det skal kunne tas av studenter som ikke har økonomibakgrunn. Det vil imidlertid være en fordel å ha tatt et innføringskurs i bedriftsøkonomi og eksternregnskap. For studenter som skal gå videre: Kurset bør tas før kursene BUS210 og BUS220. Kurset bygges opp gjennom en helt konkret, praktisk tilnærming der man bygger opp en kontoplan, posterer ulike bilag, aggregerer og gjennomfører en årsavslutning.

Læringsmål: Gjennom kurset skal studentene skaffe seg kompetanse innen det å føre og avslutte et næringsregnskap for selvstendig næringsdrivende med utgangspunkt i programvaren "Duett". Studentene skal gjennom en praktisk tilnærming og innføring i selve programvaren, utvikle forståelse for hvordan et regnskap er bygd opp, hvordan regnskapet kan evalueres, skatteberegning m.v.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Individuell avsluttende eksamen med bruk av PC og programvaren "Duett". Programleverandøren spesifiserer nærmere hjelpemidlene.

Pensum: Informasjon om pensum gis ved kursstart.

BUS133 Excel for økonomer

Excel for Business

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Kolbjørn Christoffersen / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Emnet tilbys: Hvert år

Innhold: En detaljert plan for emnet vil bli presentert ved kursstart.

Læringsmål: Emnet skal gi studentene grunnleggende kunnskaper om og ferdigheter i bruk av Excel, som er et viktig dataverktøy for økonomer. Et viktig mål med emnet er at studenten skal lære å bruke Excel i forbindelse med løsninger av oppgaver senere i studiet og i deres framtidige jobb.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Pensum: Lærebok/handbok i Excel (vil bli oppgitt ved kursstart).

BUS150 Akvakulturøkonomi ***Aquaculture Economics***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Atle Guttormsen / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Januarblokk **Perioder:** Januarblokk

Emnet tilbys: År med oddetall

Forutsatte forkunnskaper: BUS100.

Anbefalte forkunnskaper: Innføringskurs i akvakultur.

Innhold: Utviklingstrekk i produksjonen av oppdrettsfisk, strukturen i næringen, økonomiske kalkyler, driftsplanlegging for produksjonsanleggene, finansiering og låneformer, markedet for oppdrettsfisk, lover og regler knyttet til arealbruk og offentlige reguleringer i akvakulturnæringen, organisasjoner og næringspolitikk, strategiske analyser.

Læringsmål: Gi innsikt og ferdigheter i økonomisk analyse, planlegging og kontroll av foretak innen oppdrettsnæringen. Gi innsikt i de organisatoriske og samfunnsmessige rammevilkår for oppdrettsnæringen.

Obligatoriske aktiviteter: Kan være aktuelt med obligatoriske innleveringer, samt deltagelse på gjesteforelesninger.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen.

Pensum: Pensumliste utdeles ved kursstart (er tilgjengelig på WEB i noe tid før kursstart)

BUS160 Skatterett for økonomer ***Tax Law for Economists***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ole Gjølberg / IØR

Medvirkende: David Eilertsen (Østfold Fylkesskattekontor).

Språk: Norsk

Startperiode: Januarblokk **Perioder:** Januarblokk

Emnet tilbys: Hvert år

Innhold: Inntekts- og formuesbeskatningen av næringsvirksomhet. Person- og næringsbeskatning etter ny skattereform

Læringsmål: Kurset skal gi studentene en innføring i grunnleggende skatterett for private personer og næringsdrivende/små og mellomstore bedrifter, med vekt på å foreta økonomiske beslutninger i lys av problemstillinger knyttet til skatt.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen.

Pensum: Ole Gjems-Onstad (red.) Skattelovsamlingen 2006-07. Studentutgave. Oslo: Gyldendal akademisk. Fallan, Lars (2007). Innføring i skatterett 2007-2008. 25. utg. Oslo: Gyldendal akademisk.

BUS210 Driftsregnskap og budsjettering ***Managerial Accounting and Budgeting***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Kjell Gunnar Hoff / IØR

Medvirkende: Svein Kolstad Hansen, Kjell Gunnar Hoff.

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Vårparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: BUS100.

Overlapping og studiepoengreduksjon: BUS250: 10 studiepoeng.

Innhold: Driftsregnskapet basert på normalkost; Standardkostregnskapet; Analyser, oppfølging og kontroll; Fleksibelt budsjett; Aktivitetsbasert kalkulasjon; Lønnsomhetsanalyser og relevante bedriftsøkonomiske beslutningsproblemer; Budsjetteringsprosessen; Fastsettelse av budsjettmål; Hoved- og delbudsjetter; Budsjettoppfølging.

Læringsmål: Emnet skal gi den dybdekunnskapen som skal til for å gjøre studentene i stand til å analysere et driftsregnskap, utføre nødvendige beregninger og analyser for å lage et driftsregnskap og et budsjett. Studentene skal kunne bruke driftsregnskapet og budsjettene aktivt i økonomisk styring, kostnadskontroll, prosjektoppfølging og kalkyler.

Obligatoriske aktiviteter: En obligatorisk innleveringsoppgave som vurderes til bestått/ikke bestått.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen. 1 eksamen i løpet av semesteret, varighet 60 minutter. Denne teller 25 %. En avsluttende eksamen, varighet 3 timer.. Denne teller 75 %. Den endelige karakteren vil representere et veiet gjennomsnitt av resultatene fra de to eksamener. En eventuell kontinuasjonseksamen arrangeres som en 3 timers eksamen som teller 100 %.

Pensum:

Hoff, Kjell Gunnar: Driftsregnskap og budsjettering, Universitetsforlaget 2005.

Hoff, Kjell Gunnar, Hoff, Jan Erik: Arbeidsbok til Driftsregnskap og budsjettering.

Oppgaver og løsningsforslag, Universitetsforlaget 2005.

BUS220 Finansiering og investering ***Finance and Investment***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Atle Guttormsen / IØR

Medvirkende:

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: Grunnleggende finansregnskap. Grunnleggende kostnadsregnskap. Innføring i matematikk og statistikk

Overlapping og studiepoengreduksjon: Studenter kan ikke få studiepoeng for både BUS220 og RØP310.

Innhold: Elementær finansmatematikk. Nåverdimetoden. Risiko og avkastning. Grunnleggende porteføljeteori. Kapitalverdimodellen. Prising av finansielle aktiva (aksjer, obligasjoner). Kapitalbudsjettering. Prosjektanalyse. Kapitalkostnader. Finansiell struktur og dividendepolitikk. Styring av arbeidskapital og likviditet. Etske problemstillinger i finans.

Læringsmål: Kurset skal gi studentene grunnleggende innsikt i og forståelse for moderne finans og investeringsteori. Gjennom kurset skal studentene opparbeide evne til å bruke teori og metode på finansierings- og investeringsproblemer i ulike praktiske sammenhenger.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Pensum: Utdeles ved kursstart.

BUS230 Beslutningsanalyse I **Management Science - Principles**

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Marie Steen / IØR

Medvirkende: Øvingslærere. Evt. gjesteforelesere.

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallellell **Perioder:** Vårparallellell

Obligatoriske aktiviteter: Godkjenning av et innlevert case er en forutsetning for å få godkjent eksamen.

Forutsatte forkunnskaper: Innføringskurs i matematikk, statistikk og mikroøkonomi.

Overlapping og studiepoengreduksjon: BUS231 - 10 stp, BUS232 - 5 stp.

Innhold:

Introduksjon til modeller og modellering, bruk av regneark til kvantitative beslutningsmodeller, lineær programmering, heltallsprogrammering, nettverksmodeller, ikkelineær programmering, målprogrammering.

Læringsmål: Å gi studentene et solid grunnlag for å bruke viktige kvantitative beslutningsmetoder, hvor lineær programmering vil være den mest sentrale, for å løse økonomiske problemer. Hovedvekten på kurset vil bli lagt på formulering og løsning av ulike problemer. Videre vil økonomiske tolkninger av resultatene være sentrale. Det blir lagt vekt på å diskutere styrker og svakheter med de ulike metodene, og det faktum at modeller alltid vil være en forenkling av virkeligheten. Kurset vil i en viss grad bli vinklet mot problemstillinger knyttet mot landbruk og naturressursforvaltning.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen teller 100%.

Pensum: Deler av Hillier, F. S. and M. S. Hillier, 2. edition: "Introduction to Management Science", eller tilsvarende bok. Kompendium med utvalgt materiale fra endel andre lærebøker.

BUS231 Beslutningsanalyse I **Management Science - Principles**

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Marie Steen / IØR

Medvirkende: Øvingslærere. Evt. gjesteforelesere.

Språk: Engelsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Obligatoriske aktiviteter: Godkjenning av et innevert case er en forutsetning for å få godkjent eksamen.

Forutsatte forkunnskaper: Innføringskurs i matematikk, statistikk og mikroøkonomi.

Overlapping og studiepoengreduksjon: BUS230 - 10 stp, BUS232 - 5 stp

Innhold:

Introduksjon til modeller og modellering, bruk av regneark til kvantitative beslutningsmodeller, lineær programmering, heltallsprogrammering, nettverksmodeller, ikkelineær programmering, målprogrammering.

Læringsmål: Å gi studentene et solid grunnlag for å bruke viktige kvantitative beslutningsmetoder, hvor lineær programmering vil være den mest sentrale, for å løse økonomiske problemer.

Hovedvekten på kurset vil bli lagt på formulering og løsning av ulike problemer. Videre vil økonomiske tolkninger av resultatene være sentrale. Det blir lagt vekt på å diskutere styrker og svakheter med de ulike metodene, og det faktum at modeller alltid vil være en forenkling av virkeligheten. Kurset vil til en viss grad bli vinklet mot problemstillinger knyttet mot landbruk og naturressursforvaltning.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende prøve teller 100%.

Pensum: Deler av Hillier, F. S. and M. S. Hillier, 2. edition: "Introduction to Management Science",

eller tilsvarende bok. Kompendium med utvalgt materiale fra en del andre lærebøker.

BUS232 Innføring i beslutningsanalyse

Management Science - Fundamentals

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Marie Steen / IØR

Medvirkende: Øvingslærere. Evt. gjesteforelesere.

Språk: Engelsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Obligatoriske aktiviteter: Godkjenning av et innlevert case er en forutsetning for å få kurset godkjent.

Forutsatte forkunnskaper: Innføringskurs i matematikk, statistikk og mikroøkonomi.

Overlapping og studiepoengreduksjon: BUS230 - 5 stp, BUS231 - 5 stp.

Innhold:

Introduksjon til modeller og modellering, bruk av regneark til kvantitative beslutningsmodeller, lineær programmering, målprogrammering.

Læringsmål: Å gi studentene et grunnlag for å bruke viktige kvantitative beslutningsmetoder, hvor lineær programmering vil være den mest sentrale, for å løse økonomiske problemer. Hovedvekten på kurset vil bli lagt på formulering og løsning av ulike problemer. Videre vil økonomiske tolkninger av resultatene være sentrale. Det blir lagt vekt på å diskutere styrker og svakheter med de ulike metodene, og det faktum at modeller alltid vil være en forenkling av virkeligheten. Kurset vil til en viss grad bli vinklet mot problemstillinger knyttet mot landbruk og naturressursforvaltning.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen teller 100%.

Pensum: Deler av Hillier, F. S. and M. S. Hillier, 2. edition: \"Introduction to Management Science\", eller tilsvarende bok. Kompendium med utvalgt materiale fra endel andre lærebøker.

BUS233 Informasjonssystemer for virksomhetsledelse ***Management Information Systems***

Credits: 5 **Course responsible/Department:** Kjell Gunnar Hoff / IØR

Course contributor: Joe Valacich is the George and Carolyn Hubman Distinguished Professor of MIS at Washington State University. His primary research interests include technology-mediated collaboration, human-computer interaction, mobile and emerging technologies, e-business, and distance education. He is a prolific researcher, with more than 60 journal publications in numerous prestigious journals.

Language: English

Start term: June block **Terms:** June block

First time the course is offered: SPRING 2008

The course is offered: Will not be given in 2009

Prerequisites: BUS133 -Excel for Business

Contents: We will examine how organizations choose technological innovations and investments, manage and design the information system architecture, enable commerce using Internet technologies as well as gain business intelligence by acquiring, designing, and securing their information systems investments. In addition, the course will examine how information systems influence numerous ethical issues facing organization and society such as data privacy and ownership as well as how information systems are enabling computer crime and cyber terrorism.

Teaching goals: Today, information systems are an integral part of all business activities and careers. This course is designed to introduce students to contemporary information systems and demonstrate how these systems are used throughout organizations. Most notably, the course will extensively examine how information systems are fueling globalization # making the world smaller and more competitive # in virtually every industry and at an ever-increasing pace. We will focus on the key components of information systems#people, software, hardware, data, and telecommunications, and how these components can be integrated and managed to create competitive advantage.

Form of Exam: Continuous **Grading:** A-F

Syllabus: Leonard Jessup & Joesph Valacich: Information Systems Today; why IS matters, Pearson Prentice Hall International edition

BUS240 Vareproduksjon og logistikk ***Operations Management***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Kolbjørn Christoffersen / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Utferd.

Forutsatte forkunnskaper: STAT100

Innhold:

Produksjonen som transformasjonsprosess.

Produksjonsfunksjonen.

Produksjonens strategiske rolle og produksjonsstrategier.

Design av produkter og produksjonsnettverk.

Fabrikklayout og produktflyt.

Prosessteknologi.

Jobbdesign.

Kapasitetsstyring.

Lagerstyring.

Forsyningskjeder.

Materials Requirements

Planning og Just-In-Time.

Prosjektstyring.

Kvalitetsstyring og total kvalitetsledelse.

Feilprevensjon og gjenoppretting.

Læringsmål: Emnet skal gi studentene grunnleggende kunnskaper om produksjonsfunksjonens rolle i foretaket og kunnskaper om design, planlegging, styring og forbedring av produksjonsaktiviteter og varestrømmer.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig prøve 3 timer.

Pensum: Slack, Chambers, Johnston: Operations Management, 5. utgave. Financial Times/Prentice-Hall. 2007.

BUS271 Bedriftsetablering

Business Start-Up

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Anders Lunnan / IØR

Medvirkende: Svein Kolstad Hansen.

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Innlevering av prosjektplan.

Anbefalte forkunnskaper: Det er en fordel, men ingen absolutt betingelse, om studentene har noe bakgrunn innen det fagområdet de studerer. Dette vil medvirke til at det er lettere for de å finne en ide som de kan arbeide med å lage en forretningsplan for.

Overlapping og studiepoengreduksjon: BUS171 - 5 stp.

Innhold:

1. Forelesninger om de ulike delene i en forretningsplan.

2. Gründerpresentasjoner/investorpresentasjoner/inspirasjonsforedrag som følger mellom de ulike forelesningene. Vekt på å presentere gründere i Ås-miljøet og organisasjoner som arbeider med entreprenørskap i Ås-miljøet (Start, Venture Cup, Forskningsavdelingen, Bioparken, ulike institutter).

3. Veiledningstimer med hjelp til å finne tema til semesteroppgave og individuell veiledning av gruppene av lærer og øvingslærere.

4. Studentene blir samtidig med at deltar i kurset oppmodet til å delta i Venture Cup og på arrangement som Start-UMB har.

Læringsmål: Etter kurset skal studentene være i stand til å lage en forretningsplan for en forretningside. De skal kunne vite forskjellen mellom en ide og en forretningside og forskjellen mellom en levebrødsbedrift og en vekstbedrift. Studentene skal vite hva som kreves for å etablere en ny bedrift og hvilke forretningsmessige muligheter som ligger i å kommersialisere den fagkunnskapen som finnes ved UMB og som studentene selv tilegner seg gjennom studiet.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave(50%)

Muntlig presentasjon(50%).

Ingen kontinuasjonseksamen blir arrangert i dette faget.

Pensum: Fra ide til ny virksomhet - En håndbok for nye vekstselskaper.

Universitetsforlaget. I tillegg kommer utdelt litteratur, se WEB-sida til kurset. For de studentene som skal videre på Gründerskolen vil vi i tillegg anbefale at de kjøper en amerikansk entreprenørskapsbok. Opplysninger om dette vil bli gitt på kurset.

BUS290 Bedriftsøkonomisk praksis

Business Experience

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ole Gjølberg / IØR

Medvirkende: Utvalgt lærer fra staben (hver enkelt student får utpekt sin kontaktlære ved IØR)

Språk: Norsk

Startperiode: Juniblokk **Perioder:** Etter behov

Emnet tilbys første gang: VÅR2008

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: De fleste obligatoriske emner i B-ØA

Anbefalte forkunnskaper: Språk: Norsk, nordisk, tysk eller engelsk

Innhold: Dette emnet er praksisbasert. Det kreves minst fem sammenhengende uker fulltids arbeid i en virksomhet (privat næringsliv, offentlig forvaltning eller organisasjon). Valg av virksomhet må godkjennes av instituttet på forhånd. Instituttet kan være behjelpelig med å finne praksisvirksomheter, men generelt er det studentenes eget ansvar å finne en arbeidsgiver. Dersom det skal gis studiepoeng for emnet, skal det skrives en avtale mellom studenten, virksomheten og instituttet før praksisperioden begynner. Denne avtalen skal klargjøre hva studenten skal arbeide med i den aktuelle perioden. Instituttet forbeholder seg retten til å avvise avtaleutkast dersom arbeidsoppgavene ikke er av en karakter eller på et nivå som kan sies å være relevant i forhold til det å inngå som en del av en grad i økonomistudier. For å få godkjent studiepoeng for praksisperioden, kreves det at studenten senest fire uker etter avsluttet praksisperiode skriver en omfattende rapport knyttet til et bedriftsøkonomisk tema som han/hun har jobbet med i perioden. Temaet kan ligge innenfor hele bredden av

bedriftsøkonomiske fag (regnskap, økonomistyring, logistikk, budsjettering, markedsføring, organisasjon, personalforvaltning, finansiering osv.). Rapporten skal dreie seg om konkrete problemstillinger i vertsvirksomheten. Den skal samtidig inneholde en innledende del der den aktuelle problemstillingen settes inn i en generell faglig ramme. Rapporten skal være individuell (ikke flere forfattere). Studenten plikter å legge rapporten fram for arbeidsgiver, som må gi en kort tilbakemelding til studenten og instituttet.

Læringsmål: Studentene skal ha bedre kunnskap om anvendelse av grunnleggende teorier og metoder i foretaksøkonomi/administrasjon

Eksamensform: Avsluttende **Karakterregel:** Bestått/ikke bestått

Beskrivelse av eksamensdeler: Eksamen: Skriftlig rapport

Pensum:

BUS310 Strategiimplementering

Strategy Implementation

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Kjell Gunnar Hoff / IØR

Medvirkende:

Språk: Norsk

Startperiode: Augustblokk **Perioder:** Augustblokk

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Deltakelse på forelesninger og i grupper er obligatorisk.

Innhold: Kurset har to hovedtemaer: strategisk posisjonering knyttet til industrianalyser og strategiimplementering med hovedvekt på balansert målstyring. Teorien vil bli supplert med både skriftlige og muntlige case-drøftinger basert på grupper. Det vil i tillegg bli et bedriftsbesøk.

Læringsmål: Kursets målsetting er å øve opp studentenes kompetanse innenfor strategisk

posisjonering og implementering.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 1. caseinnleveringer (grupper).

2. avsluttende skriftlig eksamen (individuell).

Pensum: K.G.Hoff & P.A. Holving, Balansert målstyring. Balanced Scorecard på norsk. Universitetsforlaget, 2002. Utvalgte artikler.

BUS311 Strategisk økonomistyring

Strategic Cost Management

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Kjell Gunnar Hoff / IØR

Medvirkende: Gjesteforelesere.

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys første gang: HØST2008

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: BUS310

Innhold: Strategiske lønnsomhetsanalyser omfatter strategiske kostnadsdriveranalyser, verdikjedeanalyser, outsourcing, verdiskapning, produktattributter og målkostnader, kvalitetskostnader, kundelønnsomhetsanalyser og interorganisatorisk styring. Strategisk resultat – og målstyring omfatter konkurrentanalyser, benchmarking, strategisk dekomponering, strategiimplementering og kontroll, verdibasert prestasjonsmåling og incentivordninger.

Læringsmål: Kursets målsetning er å øke forståelsen for hvordan bedrifter kan skape konkurransefortrinn gjennom strategiske lønnsomhetsanalyser og beslutninger, samt utvikle kunnskaper om relevante verktøy knyttet til strategisk resultat- og målstyring.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Caseinnleveringer (grupper)

Avsluttende skriftlig eksamen (individuell)

Pensum: Bestemmes ved kursoppstart.

BUS312 Styring og organisering

Advanced Management Accounting

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Kjell Gunnar Hoff / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys første gang: HØST2009

Emnet tilbys: Hvert år

Innhold: Kurset omfatter drøftinger av organisasjons design, herunder ulike former for økonomiske ansvarsenheter, informasjonssystemer for virksomhetsstyring og ulike verktøy og metoder for bedre planlegging, beslutninger og kontroll, som rullerende budsjetter og bruk av prognoseverktøy.

Læringsmål: Kursets målsetning er å øke forståelsen for organisasjonens betydning for økt konkurransekraft og hvordan ulike styringssystemer og verktøy kan bidra til bedre beslutninger og nødvendig kontroll med utviklingen.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Caseinnleveringer (grupper)

Avsluttende skriftlig eksamen (individuell).

Pensum: Bestemmes ved kursoppstart

BUS320 Empiriske analyser av finans- og varemarkeder II ***Empirical Analyses of Financial and Commodity Markets II***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ole Gjølberg / IØR

Medvirkende: Ole Gjølberg, Atle Guttormsen

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: BUS321

Innhold: Det forventes at studentene i betydelig utstrekning arbeider selvstendig med semesteoppgaven.

Læringsmål: Kursets målsetting er å utvikle studentenes evne til å utføre egne økonomiske analyser av finans- og varemarkeder.

Eksamensform: Avsluttende **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave

Pensum: Relevant tidsskriftslitteratur

BUS321 Empiriske analyser av finans- og varemarkeder - teoridel ***Empirical Analyses of Financial and Commodity Markets - Theory***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ole Gjølberg / IØR

Medvirkende: Prof II Frank Asche 1. aman Olvar Bergland Prof. II Alan Love

Språk: Engelsk

Startperiode: Juniblokk **Perioder:** Juniblokk

Forutsatte forkunnskaper: ECN202 eller tilsvarende

Anbefalte forkunnskaper: BUS220; ECN212 eller tilsvarende

Overlapping og studiepoengreduksjon: 5 stp. reduksjon mot gamle BUS320 på 10 studiepoeng.

Innhold: I kurset vil ulike tema tas opp. Disse vil kunne være forskjellige fra ett år til et annet, bl.a. basert på pågående forskning ved instituttet: aksjemarkeder, olje-, el- og andre energimarkeder, markedene for matvarer, metaller, valuta osv.

Kurset vil inneholde følgende aktiviteter:

1. forelesninger.
2. økonomiske øvinger.

Læringsmål: Kursets målsetting er å utvikle studentenes evne til å lese empiriske analyser basert på problemstillinger og data fra finans- og varemarkedene og til selv å kunne utføre empiriske analyser av disse markedene. Denne målsettingen søkes oppnådd gjennom å knytte økonomisk teori og hypoteser om disse markedene til anvendt økonomisk metode og data. Sentrale problemstillinger, metoder og resultater fra forskningslitteraturen vil bli presentert gjennom forelesningene.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen 3,5 timer

Pensum: Sentral lærebok i anvendt økonomi pluss diverse utdelt materiale.

BUS322 Investeringsanalyse og finansiell risikostyring ***Investment Analysis and Financial Risk Management***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Ole Gjølberg / IØR

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallel

Perioder: Vårparallel

Emnet tilbys første gang: VÅR2009

Obligatoriske aktiviteter: Det kan være aktuelt med obligatoriske presentasjoner for klassen eller andre innleveringsoppgaver. Videre kan det stilles krav om å delta i investeringskonkurranser e.l.

Forutsatte forkunnskaper: Grunnleggende finans; statistikk/økonometri, mikroøkonomi

Anbefalte forkunnskaper: Finansregnskap, kostnadsregnskap. Operasjonsanalyse

Overlapping: Emnet overlapper BUS330 versjon vår 2008 med 5 stp.

Innhold: Kurset vil ta for seg sentrale temaer og problemstillinger innen finansmarkedsanalyse og risikostyring innen finans. Stikkord:

- * prising av aksjer
- * analyser av avkastning og risiko
- * porteføljeoptimering
- * rente- og valutamarkedene, valutarisiko og risikostyring
- * prising av obligasjoner, obligasjonsforvaltning
- * evaluering av fondsforvaltning
- * terminmarkeder: prising av futures/forward og bruk av termininstrumenter i rikostyringen
- * prising av opsjoner, investeringer og risikostyring ved hjelp av opsjoner, realopsjoner
- * beregning av kapitalkostnader

Læringsmål: Studentene vil i dette kurset erverve seg sentrale kunnskaper innen moderne finansmarkedsanalyse og finansforvaltning. Stikkord: porteføljeoptimering; evaluering av fondsforvaltning, risikoanalyser i finansmarkedene; opsjonsprising; beregning av kapitalkostnader.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Eksamen går over to dager. Individuell utarbeidelse av konsulentanalyse basert på et utdelt case.

Pensum: Bodie, Kane & Marcus, Investments + diverse hand-outs og nettsted

BUS323 Varemarkedsanalyse ***Commodity Market Analysis***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Atle Guttormsen / IØR

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Vårparallel

Emnet tilbys første gang: VÅR2009

Obligatoriske aktiviteter: Aktiv deltagelse på seminar, deltagelse på gjesteforelesninger. Kan bli aktuelt med obligatorisk oppmøte på enkelte forelesninger.

Anbefalte forkunnskaper: Mikroøkonomi på bachelornivå. Introduksjonskurs i investering og finansiering

Innhold:

Eksamensform: Langsgående **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Studentene evalueres på grunnlag av innlevert semesteroppgaver samt muntlig eksamen

Pensum: Vil oppgis ved kursstart

BUS331 Bedriftsøkonomisk styring: Operasjonsanalytiske metoder og teknikker

Business Management Science: Methods and techniques

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Marie Steen / IØR

Medvirkende: Ole Gjøberg, Carl Brønn og evt. andre forelesere ved IØR

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Vårparallel

Emnet tilbys første gang: VÅR2009

Obligatoriske aktiviteter: Godkjente innleverte øvingsoppgaver/cases under veis i kurset er en forutsetning for å få godkjent eksamen.

Forutsatte forkunnskaper: Grunnleggende operasjonsanalytiske emner.

Anbefalte forkunnskaper: Grunnleggende statistikk, finansregnskap, kostnadsregnskap, mikroøkonomi, finansiering og investering

Overlapping og studiepoengreduksjon: BUS330: 5 ECTS reduksjon

Innhold: Kurset vil være knyttet opp til et antall metoder og teknikker innen "management science" og bedriftsøkonomisk styring og planlegging. Innholdet i kurset vil kunne variere noe fra år til år, men de fleste av følgende temaer/metoder og teknikker vil normalt bli dekket:

- * Prosjektanalyse, PERT/CPM-modeller
- * Beslutningsanalyser
- * Kø-modeller
- * Lagerstyring, logistikk
- * Videregående lineær programmering
- * Ikke-lineær programmering
- * Transport- og tilordningsproblemer
- * Markov-analyser
- * Peak-load pricing

Læringsmål: Gjennom kurset skal studentene skaffe seg kunnskaper om sentrale metoder og teknikker og ferdigheter til å anvende disse innen praktisk bedriftsøkonomisk styring.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 36 timers individuell hjemmeeksamen

Pensum: F.S. Hillier & M.S. Hillier, Introduction to Management Science pluss diverse utdelt materiale.

BUS340 Integrert logistikk ***Supply Chain Management***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Kolbjørn Christoffersen / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: BUS240 Vareproduksjon og logistikk eller andre innføringskurs i logistikk. STAT100 Statistikk.

Innhold: Forsyningskjeden og dens strategiske betydning.
Leverandørnettverk.

Beregning og planlegging av forsyning og etterspørsel.

Planlegging av sykluslager og sikkerhetslager.

Leverandørvalg. Anleggslokalisering og transport.

Prissetting og inntektsstyring.

Koordinering og informasjonsteknologi i forsyningskjeder.

Læringsmål: Emnet har som mål å gi studentene kunnskap om forsyningskjedens strategiske betydning, kjennskap til viktige prinsipper for administrasjon av forsyningskjeder og lære studentene viktige verktøy og metoder for design og styring av integrerte logistikksystem.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Pensum: Chopra, Meindl: Supply Chain Management. Prentice-Hall. 3.utgave. 2007.

BUS370 Næringsutvikling og entreprenørskap ***Economic Development and Entrepreneurship***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Anders Lunnan / IØR

Medvirkende: Eystein Ystad

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel

Perioder: Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: 1 dags ekskursjon. Diskusjon av case-studier.

Forutsatte forkunnskaper: ECN262, BUS210, AOS120 eller tilsvarende.

Anbefalte forkunnskaper: AOS232, ECN200, BUS220, BUS230, AOS110, AOS200, AOS220, AOS240, BUS271.

Innhold: 1. Det teoretiske grunnlaget for næringsutvikling. Aktørar innan næringsutvikling.

2. Næringsutvikling og bygdeutvikling. Bygd og sentralitet.

3. Lokal næringspolitikk og strategiar for tiltaksarbeid. Eigne ressursar, mobilisering, akkvisisjon, nettverk, eksisterande bedrifter.

4. Innovasjonssystem, kunnskap og kompetanse, politikk for innovasjon og entreprenørskap, kommersialisering.

5. Entreprenørskap og entreprenørskapsprosessen.

6. Finansiering av nye selskap, business angles, venturekapital.

7. Marknadsplan og forretningsplan.
8. Vekstfaser i eit entreprenørielt foretak, entreprenørielt leiarskap.
9. Entreprenørskap og omstilling i landbruket.
10. Bedriftsbesøk for å konfrontere teorien med praksis.
11. Seminar/kollokvier med gjennomgang av artiklar.
12. Innleveringsoppgåver

Læringsmål: Gjennom studium av litteratur og oppgaveløysing gje innsikt i aktuelle problemstillingar knytta til næringsutvikling og entreprenørskap i Norge i dag. Kjenne hovudutfordringar innan bygdeutvikling og skilnaden mellom nærings- og bygdeutvikling.

Kjenne til hovudteoriar innan fagområda lokal og nasjonal næringspolitikk og kunne bruke dette mot praktiske problemstillingar som for eksempel omstilling innan landbruk og kommersialisering av forskningsresultat.

Kjenne til teoriar og korleis dei kan nyttast i praktiske analyser innan fagområdet entreprenørskap.

Kjenne til fagtiddsskrift og aktuell forskning innan fagområda.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttande skriftlig eksamen 3,5 timar (70%).
Innleveringsoppgåver(30%)

Pensum: David Deakins and Mark Freel: Entrepreneurship and Small Firms, 4th edition McGraw Hill Companies, 289 sider. Heile boka er pensum. Andre lærebøker er under vurdering.

Artikkelsamling som fås ved Landbruksbokhandelen. Opplysningar om tilleggslitteratur finst på Web-sida for kurset.

ECN110 Innføring i samfunnsøkonomi - mikro ***Introduction to Economics - Micro***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Mette Wik / IØR

Medvirkende:

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Anbefalte forkunnskaper: En god bakgrunn i matematikk vil gjøre det enklere å tilegne seg økonomisk teori.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN111

Innhold: I kurset gjennomgås:

Konsumentens tilpassing.

Produsentens tilpassing.

Markedet, særlig frikonkurrans og monopol.

Velferdsteori, hva markedet kan - og ikke kan.

Læringsmål: Kurset er et introduksjonskurs og hovedformålet er at studentene skal lære prinsippene i mikroøkonomisk teori.

Mer spesifikt skal studentene gjennom kurset:

(i) tilegne seg en oversikt over de viktigste begreper i mikroøkonomi,

- (ii) trene på å formulere og løse mikroøkonomiske problemstillinger og
- (iii) skaffe seg gode forutsetninger for videre studier i økonomi.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig 3,5 timer.

Pensum: Frank/Bernanke: Principles of Microeconomics

ECN111 Innføring i samfunnsøkonomi, mikro

Introduction to Economics - Micro

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Sigurd Rysstad / IØR

Medvirkende: Timelærer.

Språk: Engelsk

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Vårparallel

Forutsatte forkunnskaper: Generell studiekompetanse.

Anbefalte forkunnskaper: Matematikkunnskaper utover GSK er en fordel.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN110 - 5 studiepoeng.

Innhold: I kurset gjennomgås:

Konsumentens tilpassing.

Produsentens tilpassing.

Perfekt fungerende markeder.

Teorien om komparative fortrinn og Internasjonal handel

Markedsimperfeksjoner, med vekt på monopol,

oligopol (analysert ved hjelp av spillteori) og eksterne effekter.

Læringsmål: Kurset er et introduksjonskurs. Det er et mål at studentene gjennom kurset skal:

(i) tilegne seg en forståelse av de viktigste begreper i mikroøkonomi,

(ii) formulere og løse enkle mikroøkonomiske problemstillinger, og dermed

(iii) skaffe seg gode forutsetninger for videre studier i økonomi.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen - 3,5 timer.

Pensum: Frank/Bernanke: Principles of Microeconomics

ECN120 Innføring i samfunnsøkonomi - makro

Introduction to Economics - Macro

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Per Halvor Vale / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Januarblokk **Perioder:** Januarblokk

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: ECN110.

Anbefalte forkunnskaper: Det er en fordel at en på videregående har hatt fordyping i matematikk, eller at en parallelt med undervisningen følger videregående undervisning i matematikk (f.eks den innledende matematikk-undervisningen på UMB).

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN121

Innhold:

Del 1: Behovet for økonomisk politikk.

Del 2: Modeller for konjunkturstabilisering.

Del 3: Økonomisk vekst og utvikling.

Læringsmål: Studenten skal få kunnskaper til å gå videre på et mellomkurs i makroøkonomi. Studentene skal kunne anvende enkle makroøkonomiske modeller i spørsmål som angår økonomisk vekst og utvikling på lang sikt, full sysselsetting og stabilisering av den økonomiske utviklingen på kort sikt, indre og ytre balanse i økonomien m.m., samt forstå hvordan bruken av finanspolitiske og pengepolitiske tiltak påvirker økonomien på kort og lang sikt.

Studentene skal:

- i) lære det økonomiske begrepsapparat.
- ii) få trening i å resonnerer logisk.
- iii) lære i diskusjoner å skille mellom sak og person.
- iv) utvikle en akademisk holdning, dvs. meningene skal baseres på kunnskaper og logisk tenkning.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 3,5-timers skriftlig eksamen.

Pensum: Vil bli utdelt ved kursstart

ECN121 Innføring i samfunnsøkonomi - makro

Introduction to Economics - Macro

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ragnar A. Øygard / IØR

Medvirkende:

Språk: Engelsk

Startperiode: Høstparallell **Perioder:** Høstparallell

Obligatoriske aktiviteter:

Forutsatte forkunnskaper: Generell studiekompetanse og ECN111 (Innføring i samfunnsøkonomi, mikro) eller tilsvarende.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN120 - 100%.

Innhold:

Læringsmål: Studentene skal kunne lære de viktigste faguttrykk og teorier innen makroøkonomi, bl.a. hvordan de kan brukes til å drøfte virkningene av økonomisk politikk og andre påvirkninger på økonomien.

Temaer for emnet er:

- Nasjonalregnskapet
- Hvilke forhold bestemmer makroøkonomiske størrelser som produksjon, arbeidsledighet, inflasjon, rentenivå, valutakurs, osv?
- Enkle Keynes-modeller
- Virkning av økonomisk politikk
- Budsjett og sparing
- Økonomisk vekst
- Teori knyttes mot praktisk økonomisk politikk både forhold i OECD-land og utviklingsland.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig 3,5 timers eksamen.

Pensum: Frank, Robert H, and Ben S Bernanke. 2007. Principles of macroeconomics. 3rd ed. Boston: McGraw Hill Irwin. (eller tilsvarende kapitler i: Frank, Robert H, and Ben S Bernanke. 2007. Principles of economics. 3rd ed. Boston: McGraw Hill Irwin.)
pluss noe supplerende materiale

ECN140 Økonomisk historie ***Economic History***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ole Gjølberg / IØR

Medvirkende: Emnet vil bli undervist av timelærer.

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Emnet tilbys: År med partall

Innhold: Kjennskap til hovedtrekkene i nyere norsk og internasjonal historie og elementær økonomisk teori.

Studentenes egeninnsats består i arbeidet med pensum og en obligatorisk semesteroppgave.

Læringsmål: Emnet har et tredelt læringsmål: 1. Studentene skal tilegne seg en basiskunnskap om den økonomiske utviklingen i et historisk perspektiv - hovedsakelig i Norge, men det eksemplifiseres også ved internasjonale forhold. 2. Studentene skal være i stand til å koble den økonomiske teorien til historiske problemstillinger. 3. Studentene skal kunne abstrahere trekk fra den norske økonomiske historiske utviklingen og overføre disse til andre perioder, områder og problemstillinger.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen som teller 100%

Pensum: Oversikt over pensum deles ut ved kursstart.

ECN150 Innføring i utviklingsøkonomi ***Introduction to Development Economics***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Mette Wik / IØR

Medvirkende: Arild Angelsen og Stein Holden

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Obligatoriske aktiviteter: Innlevering av semesteroppgave. Denne oppgaven må være godkjent, men blir ikke tellende for karakteren i kurset.

Forutsatte forkunnskaper: ECN 110 eller ECN 111, Innføring i samfunnsøkonomi - mikro.

Innhold: Hvem er de fattige? Hva er vekst og utvikling? Hvorfor er noen land fattige og andre rike?

Klassiske og nyere teorier for vekst og utvikling. Fattigdom og ulikhet. Befolkningsvekst.

Urbanisering og migrasjon fra landsbygda. Utdanning og helse. Landbruk og utvikling på landsbygda. Miljø og utvikling. Globalisering, fattigdom og miljø.

Læringsmål: Etter kurset skal studentene ha oversikt over:

- 1) Typiske kjennetegn for utviklingsland.
- 2) Viktige teorier og modeller for økonomisk utvikling og redusert fattigdom
- 3) Aktuelle utviklings-problemer og mulige virkemidler for å løse disse.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 3 timers skriftlig eksamen.

Pensum: Todaro, M. P. and S. C. Smith. Economic Development. Ninth Edition. Addison Wesley 2006.

ECN170 Miljø- og ressursøkonomi ***Environmental and Resource Economics***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ståle Navrud / IØR

Medvirkende: Arild Vatn, Arild Angelsen

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallellell **Perioder:** Vårparallellell

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Frivillige øvingsoppgaver som gjennomgås. Kan bli aktuelt med obligatoriske oppgaver

Forutsatte forkunnskaper: ECN110 eller ECN 111 eller tilsvarende innføringskurs i samfunnsøkonomi (med vekt på mikroøkonomi).

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN270 - 3stp.

Innhold: Kurset gir en innføring i miljø- og ressursøkonomi (MRØ), som består av fire deler.

- 1) Generell modell for samspillet mellom det økonomiske og det økologiske systemet
- 2) Modeller for optimal ressursbruk:
  - i) Fornybare/Betinget fornybare ressurser
    - Tilstandsressurser - vann-, luft- og jordkvalitet (Miljøøkonomi/Forurensningsøkonomi)
    - Biologiske ressurser - fisk, skog, viltbestander (Bioøkonomiske modeller)
  - ii) Ikke-fornybare ressurser - olje, gass, mineraler
- 3) Praktiske analyseverktøy
  - i) Nytte-kostnadsanalyse (NKA) /Kostnadseffektivitetsanalyse (KEA)/Verdsetting av miljøgoder
  - ii) Grønne regnskaper (på nasjonalt nivå - grønt nasjonalregnskap , og bedriftsnivå den triple bunnlinjen: miljø. økonomi og etikk/samfunnsansvar)
- 4) Virkemidler
  - i) Desentraliserte virkemidler (erstatningsansvar, eiendomsrett, frivillig innsats/avtaler)
  - ii) Administrative virkemidler (utslippsstandarder, forbud/påbud)
  - iii) Økonomiske virkemidler (miljøavgifter, subsidier, omsettelige utslippstillatelser). Kriterier for valg av virkemidler.

Målsettingen i MRØ er samfunnsøkonomisk optimal miljø- or ressursforvaltning som gir størst mulig velferd i samfunnet. I del 1 gjennomgås det velferdsteoretiske

grunnlaget og en enkel, generell modell for sammenhengen mellom det økonomiske og økologiske systemet, og hvordan optimal ressursforvaltning maksimerer samfunnets velferd. Del II viser tilsvarende spesifikke modeller for tilstandsressurser, biologiske ressurser og ikke-fornybare ressurser. Dersom vi ikke nå har det samfunnsøkonomiske optimale nivået av ressursen, kan vi identifisere alternative tiltak som kan nå dette målet. I del 3 gjennomgås analyseverktøy som kan nyttes til å beregne om tiltakene er samfunnsøkonomisk lønnsomme og dermed kan bringe oss nærmere den optimale mengden av ressursen. Del 4 drøfter hvordan en skal implementere de lønnsomme tiltakene gjennom bruk av

virkemidler. Ofte må tiltak og virkemiddel vurderes i sammenheng, og kombinasjoner av virkemiddel kan også vurderes. Virkemidlene sammenlignes ved hjelp av en kriterieliste som inkluderer kostnadseffektivitet, mulighet for måloppnåelse og incentiv til langsiktige, ytterligere utslippsreduksjoner, fordelingseffekter / rettferdighet og i hvilken grad virkemiddelet kan håndheves.

Læringsmål: Studentene skal kunne forklare grunnleggende begrep, teori, metoder, og modeller i miljø- og ressursøkonomi, og kunne gjennomføre enkle anvendelser av denne kunnskapen på aktuelle temaer innen miljø- og naturressursforvaltning.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen teller 100 % av karakteren.

Pensum: - B. C. Field & M. K. Field (2002): Environmental Economics. An Introduction. McGraw-Hill, New York, 3. utg. –

Utvalgte artikler og bokkapitler; samlet i ECN170 Kompendium.

ECN201 Econometrics

Econometrics

Credits: 10 **Course responsible/Department:** Kyrre Rickertsen / IØR

Language: English

Start term: Autumn parallell **Terms:** Autumn parallel

Mandatory activities: Compulsory term paper. Students must receive a passing grade for the term paper to be allowed to take the final exam.

Prerequisites: Mathematics (MAT100), statistics (STAT100), and microeconomics (ECN210/ECN212).

Preferred prerequisites: Macroeconomics and courses in applied economics.

Reduction of credits for overlapping courses: The course partly overlaps with ECN202 and STAT200. There is reduction in credits for ECN202 (5 credits) and STAT200 (5 credits).

Contents: The lectures in ECN201 cover two- and multiple-variable regression analysis, OLS, hypothesis testing, violations of OLS assumptions, GLS, dummy independent variables, and the use of the econometric program SHAZAM. In addition, there are problem sets, computer exercises, and a semester assignment.

Teaching goals: ECN201 gives an introduction to econometric methods. The focus is on applied and not theoretical econometrics. There are two specific goals. First, the course aims at giving students practice in reading and understanding empirical works in economics and other social sciences. That includes knowledge of ordinary least squares (OLS) and its assumptions, the consequences of violating these assumptions, and how to detect and correct misspecification in econometric models. Second, the students will

do their own econometric analysis, which includes formulating the problem to be investigated, developing an econometric model based on economic theory, obtaining the required data, estimating the econometric model, testing and correcting for misspecification in the estimated model, describing the empirical findings, and discussing their relevance for the investigated problem. The second specific goal also includes learning to use an econometric program such as SHAZAM.

Form of Exam: Final Written **Grading:** A-F

Syllabus: Demodar N. Gujarati (2002). Basic Econometrics, fourth edition, McGraw-Hill. Introduction, Chapters 1 - 13 (pp. 1 - 559) and Appendix A (pp. 869 - 912) are required readings.

The textbook used in the course may be changed.

ECN202 Innføring i økonometri

Introduction to Econometrics

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Frode Alfnes / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: Grunnleggende kunnskap innen matematikk, statistikk og mikroøkonomi: MATH100, STAT100, ECN210.

Anbefalte forkunnskaper: Makroøkonomi og andre kurs i økonomi.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN200- 5 stp, ECN201- 5 stp, STAT200 - 5 stp.

Innhold: Forelesningene i ECN202 omhandler regresjon med en eller flere variabler, modell konstruksjon og hypotesetesting. Det blir gitt en innføring i bruk av Excel for estimering økonometriske problemer. Emnet blir videre behandlet i kursene ECN201 (Econometrics) og ECN310 (Market Analysis). Mer avanserte emner blir behandlet i ECN300 (Applied Econometrics).

Læringsmål: ECN202 gir en praktisk innføring i økonometrisk metode, med hovedvekt på regresjonsanalyse. Målet er at studentene lærer å anvende økonometriske metoder på forskjellige typer data ved hjelp av Excel. Studentene skal lære å konstruere modeller, gjennomføre analyser og evaluere resultatene på en kritisk måte.

Hovedvekten er lagt på anvendelsen av økonometri og tolkningen av empiriske resultater.

Obligatoriske aktiviteter: Obligatorisk innlevering.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig ekamen 3,5 timer.

Den obligatoriske innleveringen må bestås i samme semesteret som eksamen.

Pensum: Demodar N. Gujarati (2002). Essentials of Econometrics, third edition, McGraw-Hill. Kan bli oppdater!

ECN210 Mikroøkonomi - Konsument, produsent, marked og velferd ***Microeconomics- Consumers, Producers, Market and Welfare***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Sigurd Rysstad / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: MATH100. Det er en fordel men ingen absolutt betingelse å ha gjennomført et innføringskurs i mikroøkonomi, for eksempel ECN110/ECN111 eller tilsvarende.

Anbefalte forkunnskaper: En god matematikkbakgrunn vil gjøre det enklere å tilegne seg økonomisk teori. Vi anbefaler generelt studenter å ta matematikkemner.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN212 - 5 stp.

Innhold: Del I: Optimering - det matematiske grunnlag for mikroøkonomi.

Del II: Konsument-teori.

Del III: Produsent-teori.

Del IV: Fullkommen konkurranse og monopol.

Del V: Velferdsteori.

Læringsmål: Kurset skal gi en grunnleggende innføring i mikroøkonomisk teori:

(a) Konsumentens tilpasning.

(b) Produsentens tilpasning.

(c) Fullkommen konkurranse og monopol.

(d) Velferdsteori.

Gjennom dette kurset skal studenten:

(i) tilegne seg en oversikt over de viktigste begreper og modeller i mikroøkonomi,

(ii) lære å formulere og løse mikroøkonomiske problemstillinger grafisk og matematisk, og

(iii) skaffe seg gode forutsetninger for videre studier i økonomi.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig prøve (5 timer).

Pensum: Varian, Hal: Intermediate Microeconomics. A Modern Approach.

ECN211 Mikroøkonomi - Institusjoner, spill og markedsvikt ***Microeconomics - Institutions, Games and Market Failures***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Sigurd Rysstad / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: ECN210 eller tilsvarende kurs

Innhold:

1. innledning - institusjonell økonomi.

2. Spillteori brukt som verktøy i økonomisk analyse.

3. Organisasjonsinterne forhold.

4. Monopolistisk atferd.

5. Naturlig monopol og reguleringsteori.

6. Oligopoler.
7. Etablering av konkurrenter.
8. Perfekt konkurranse, auksjoner mm.
9. Risiko, usikkerhet og forsikring.
10. Informasjonsvikt.
11. Eksterne effekter og kollektive goder.
12. Input-markeder.

Læringsmål: Å kunne forstå og analysere markedstilpasning og -organisering, endringer i markedsstruktur, samspillet mellom konkurransebetingelser og bedriftsadferd, og behovet og mulighetene for regulering av bedriftsadferd.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig avsluttende eksamen 5 timer.

Pensum: Schotter: Microeconomics. A Modern Approach.

ECN220 Samfunnsøkonomi II

Economics II

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Per Halvor Vale / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Obligatoriske oppgaver

Forutsatte forkunnskaper: ECN120 eller et tilsvarende emne.

Innhold: Del 1:

Diskusjon av økonomisk stabiliseringspolitikk, basert på forskjellige modeller som:

- IS-LM modellen
- IS-LM-BP modellen
- AD-AS modellen

Del 2:

Diskusjon av økonomisk vekst og utvikling, bl.a. basert på

- Solows vekst modell
- Endogen vekstteori

Læringsmål: Emnet skal gi:

- den kompetanse i makroøkonomi som kreves for en bachelor i økonomi og administrasjon.
- kompetanse i makroøkonomi som gir grunnlag for opptak på et masterstudium i økonomi.
- Kunnskaper og innsyn i sentrale makroøkonomiske modeller som:
  - *Keynesian multiplikator modeller.
  - *IS-LM-BP, iherunder Mundell-Fleming varianten.
  - *AD-AS modellen.
  - *Solow's vekst modell, og nyere vekstteori.

Med kunnskaper om disse modellene skal studentene kunne

- foreta begrensede utredninger av makroøkonomiske spørsmål, og konsekvenser av makroøkonomiske endringer for næringslivet, bedriftene og enkeltmennesker.
- ha ferdigheter til å lese økonomiske utredninger, f.eks. stortingsmeldinger, NOU-utredninger m.m.

Emnet skal, som andre økonomiemner, lære studentene:

- samfunnsengasjement
- bidra til analytisk holdning
- stimulere til en akademisk holdning, med særlig krav til saklighet og objektivitet

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen - 4.0 timer

Pensum: Hovedbok: M. Gartner: Macro Economics, Pearson Education, 2006.

Suppleringsbok:

P.H. Vale: Makroøkonomi. Har vi kontroll på utviklingen?, Abstrakt forlag, 2005.

ECN230 Internasjonal økonomi

International Economics

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Roberto J. Garcia / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Høstparallel

Perioder: Høstparallel

Obligatoriske aktiviteter: Øvingsoppgaver, som kan være frivillige eller obligatoriske. Ståkarakter må oppnås.

Forutsatte forkunnskaper: ECN120, ECN220 og ECN210.

Anbefalte forkunnskaper: Bakgrunnskunnskaper i grunnleggende mikroøkonomi viktig;

makroøkonomi mindre viktig

Innhold: Kurset skal danne forbindelseslinjer mellom interasjonell handelsteori og anvendt landbruksøkonomi.

Læringsmål: Studentene skal utvikle en forståelse for:

- hvorfor land handler og handel oppstår
- kunnskap om betydningen av tilbud i etterspørsel i bestemme fordelene ved handel
- evne til å vurdere velferdseffekter av ulike handelsregimer: proteksjonistisk, frihandel og styrt handel, og av andre former for statlig intervensjon for å fremme økonomisk utvikling
- et rammeverk for å vurdere internasjonal konkurransedyktighet, komparative fortrinn, utenlandsinvesteringer og strategisk atferd.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 3 timers skriftlig eksamen.

Pensum: · Appleyard and Field, (A+F), International Economics (International Edition),

McGraw-Hill, 4th edition 2006 · Houck, J. P. (Houck), Elements of Agricultural Trade Policies, 1986 ·

Tilleggspensum på nettet

ECN260 Landbrukspolitikk ***Agricultural Policy***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Normann Aanesland / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: Grunnleggende kunnskaper i mikroøkonomi, ECN210.

Innhold: Emnet er bygd opp av flere temadeler:

Historisk utvikling,

Teorideler,

Aktuelle landbrukspolitiske problemstillinger som f.eks.:

Landbrukspolitiske mål, virkemidler og institusjoner,

Virkningen av EØS, EU og WTO for norsk landbruk.

Læringsmål: Hensikten med kurset er å gi en bred innføring i landbrukspolitiske emner. Kurset bygger hovedsaklig på velferdsteori og mikroøkonomisk teori.

Sammenhengen mellom landbruk og den generelle samfunnsutviklingen. Utviklingen av norsk landbrukspolitikk. Det landbrukspolitiske styringssystem. Ressursbruk og produksjonstilpassing: Mål og virkemidler. Landbrukets virkning på miljøet.

Kommunal forvaltning av landbruket. Landbrukspolitikken i EU. Ny landbrukspolitikk.

Tema kan variere noe for hvert år.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen - 3,5 timer

Pensum:

Aanesland, Normann (1987): Landbrukspolitikk. Produksjonstilpassing for å nå ulike jordbrukspolitiske mål.

Aanesland, N. og H. Blytt (1993): Internasjonal handel med mat, Landbruksforlaget.

Aanesland, N. og H. Mjelde, (1997): Fra politikk til entreprenørskap, Landbruksforlaget

Aanesland, N. og I. L. Labugt (2000): Bygdeutvikling til nytte for hvem, Landbruksforlaget Øvrig oversikt deles ut på første forelesning.

ECN262 Regionaløkonomi og regionalpolitikk ***Regional Economics and Regional Policy***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Sigurd Rysstad / IØR

Medvirkende: Timelærer kan bli brukt til hele eller deler av kurset.

Språk: Norsk

Startperiode: Januarblokk **Perioder:** Januarblokk

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: ECN110 og ECN120.

Anbefalte forkunnskaper: ECN110

Innhold:

(i) Regionale utviklingstrekk

(ii) Regionaløkonomiske modeller

(iii) Regionalpolitikk i Norge og EU

Læringsmål: Kurset skal gjøre studentene i stand til

(i) å beherske utvalgte regionaløkonomiske modeller og

(ii) å få en oversikt over norsk regional- og distriktpolitikk samt hvordan EU/EØS påvirker regionalpolitikk og regional utvikling i Norge.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 3-timers skriftlig eksamen.

Pensum: Armstrong og Taylor: Regional economics and policy (eller tilsvarende).

ECN270 Ressurs- og miljøøkonomi

Resource and Environmental Economics

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Arild Angelsen / IØR

Medvirkende: Ståle Navrud, Ragnar Øygard .

Språk: Engelsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Obligatoriske aktiviteter: Fire av fem øvingsoppgaver må være bestått.

Forutsatte forkunnskaper: Mikroøkonomi tilsvarende ECN212 eller ECN210/211.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN170, ECN273 og EDS240 gir reduksjon på hhv. 3, 2 og 3 studiepoeng.

Innhold: Forelesninger og øvinger vil behandle følgende temaer: Samspill økonomi - økologi, bærekraftig utvikling, nytte-kostnad analyse, optimal forvaltning av fornybare og ikke-fornybare ressurser, forurensning, bevaring av biodiversitet, landdegradering og avskoging, verdsetting av miljøressurser og naturressurs-regnskap, internasjonale miljøavtaler.

I emnet vil det bli lagt vekt på tema, eksempler og synspunkter av spesiell relevans for utviklingsland.

Læringsmål: Kandidater fra emnet skal være i stand til å anvende økonomisk teori for å analysere sentrale problemstillinger i forvaltning av miljø og naturressurser. Disse omfatter: samspill økonomi-økologi, bærekraftig utvikling, optimal forvaltning av fornybare og ikke-fornybare ressurser, optimal forurensning, bevaring av biodiversitet, landdegradering og avskoging, verdsetting av miljø og naturressurser, miljøregnskap og internasjonale miljøavtaler.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen, 3 timer: 100 %.

Pensum:

Perman, R., Y. Ma, J. McGilvray, and M. Common, 2003. Natural Resource & Environmental Economics. 3rd. ed. Harlow, UK: Pearson Education (Utvalgte deler)

Utvalgte artikler

og bokkapitler.

ECN271 Prosjektanalyse og verdsetting av miljøgoder

Project Evaluation and Environmental Valuation

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Ståle Navrud / IØR

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Forutsatte forkunnskaper: ECN170 (eller ECN270), ECN210 og ECN202 /ECN201; eller tilsvarende innføringskurs i miljø- og ressursøkonomi, økonometri og mikroøkonomi.

Innhold: Kurset gir en oversikt over teori og metoder for samfunnsøkonomiske prosjektanalyse i form av nytte-kostnadsanalyse (NKA), samt teori og metode for verdsetting av miljøgoder; inklusive skadefunksjonsmetoden, metoder for verdsetting av miljø- og helseeffekter samt overføring av nytte-estimerer ("benefit transfer"). Anvendelser innen miljøeffekter av fornybar og ikke-fornybar energi (f.eks. vindkraft, vannkraft og gasskraft), bevaring av biodiversitet, rekreasjon i form av fiske, jakt og fotturer, marine oljesøl, helseeffekter av luftforurensning, støy og andre effekter fra veiprosjekter, luft- og vannforurensning, og bevaring av kulturlandskap og kulturminnesmerker. Verdsetting av miljøeffekter i u-land. Lovgrunnlag og retningslinjer for NKA i Norge, EU, USA og u-land. NKAs velferdsteoretiske basis og verdigrunnlag/forutsetninger gjennomgås. En stegvis tilnærming til NKA gjennomgås; med spesiell vekt på håndtering av risiko/usikkerhet, fordelingseffekter, og verdsetting av miljøgoder og håndtering av ikke-verdsatte effekter.

Læringsmål: Etter kurset skal studentene kunne gjennomføre, tolke og kritisk evaluere nytte-kostnadsanalyser (NKA) av prosjekter og programmer, inkludert vurdering og verdsetting av effekter på miljø, helse og kulturhistoriske minnesmerker.

Eksamensform: Avsluttende **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Karakteren på semesteroppgaven teller 100 % av karakteren. Semesteroppgave utarbeides av grupper på 2-4 studenter. I semesteroppgaven skal studentene anvende innlært teori og metode på et selvvalgt case, dvs. en økonomisk analyse av et prosjekt med miljøeffekter. I semesteroppgaven må studentene også bruke pensum for å besvare teoretiske spørsmål fra en sjekklister som dekker pensum for kurset.

Pensum: - Boardman, A. E, D. H Greenberg, A. R. Vining & D. L. Weimer: 2006: Cost-Benefit Analysis. Concepts and Practice. 3.edition. Prentice Hall, Inc., Upper Saddle River, New Jersey, USA - Utvalgte tidsskriftartikler (i ECN 271 Kompendium).

ECN280 Energiøkonomi

Energy Economics

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Torstein Bye / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: Mikroøkonomi.

Innhold:

- 1) Introduksjonsforelesning med overblikk over energimarkeder.
- 2) Vanndisponering i et hydrobasert kraftsystem - fra enkle systemer til kompliserte systemer – med hovedvekt på teori og prising gjennom ulike former for skranker i systemet.
- 3) Fra frikonkurransen til markedsrett i energimarkeder.
- 4) Skatting av energimarkeder med fokus på grunnrenteproblematikk og miljøproblemer.

- 5) Grønne mekanismer i energimarkedene.
 6) Spesielle problemstillinger knyttet til gass og gass transport.
 7) Spesielle problemstillinger knyttet til oljemarkedene.

Læringsmål: Å gi studentene forståelse for sentrale økonomiske problemstillinger og innblikk i teori og analysemetoder i tilknytning til produksjon, omsetning, handel med og skatting av ulike energiformer i en desentral og liten åpen økonomi.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen - 3,5 timer, teller 100%.

Pensum: Pensumplan utdeles på første forelesning.

ECN301 Økonometrisk metode

Econometric Methods

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Olvar Bergland / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Obligatoriske aktiviteter: Obligatoriske øvinger og prosjektarbeid med økonometrisk analyse ved hjelp av datamaskin.

Forutsatte forkunnskaper: Innføringskurs i økonometri (ECN201) (eller regresjonsanalyse), statistikk (STAT100), mikro-økonomi (ECN210), og lineær algebra tilsvarende ECN302.

Overlapping og studiepoengreduksjon: Dette kurset erstatter ECN300. Det kan ikke gis studiepoeng for både ECN300 og ECN301.

Innhold: Kurset fokuserer på moderne økonometriske metoder for av økonomiske data, både tverrsnittsdata og tidsrekke data. Følgende emne vert dekt: estimering av, og testing i, lineær regresjonsmodellar med stokastiske og endogene forklaringsvariablar; paneldata modellar; simultane ligningssystem; modellar med avgrensa avhengige variablar; modellar med seleksjon; og tidsrekke modellar med stasjonærhet og ikkje-stasjonærhet.

Læringsmål: Kurset har som målsetjing at studenten kan gjennomføre sjølvstendig økonometrisk analyse, og kunne evaluere kritisk egne og andre sine analyser med omsyn til val av modell, metode og tolkning av resultat. Analysearbeidet skal gjennomførast ved hjelp av eigna programvare på datamaskin. Det vert lagt vekt på at alt analysearbeid fyller vanlege krav til god vitenskapleg praksis med omsyn til dokumentasjon og etterprøving.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen som teller 100%, 4 timer

Pensum: M. Verbeek (2004): "Modern Econometrics", 2nd edition. Chapters 1-7, 10. Handouts. (Med atterhald om endring.)

ECN302 Mathematics for Economists

Mathematics for Economists

Credits: 5 **Course responsible/Department:** Kyrre Rickertsen / IØR

Course contributor: Dadi Kristofersson

Language: English

Start term: August block **Terms:** August block

Prerequisites: Mathematics on the level of MATH100.

Preferred prerequisites: Microeconomics on the level of ECN210/ECN212.

Contents: The course covers mathematical tools that will be assumed known in courses such as, for example, ECN311 (Microeconomics) and ECN301 (Econometrics). The course is a required course for the M.Sc. degree in Economics at IØR.

Topic covered in matrix algebra include: Summation operators, types of matrixes, matrix operations, Gauss-Jordan elimination, determinants, the inverse of a square matrix, matrix differentiation, Cramer\'s rule, and the matrix approach to regression.

Topics covered in optimization include: Elasticities, the chain rule, unconstrained optimization, equality constrained optimization (Lagrange), inequality constrained optimization (Kuhn Tucker), implicit function theorem, and envelope theorem.

Teaching goals: The course will introduce the matrix algebra required in courses in econometrics and the tools required for solving optimization problems in economics. The focus is on applying the mathematical tools rather than proving them. An important part of the course is to solve problem sets.

Form of Exam: Continuous **Grading:** Pass/ Not pass

Syllabus:

The required readings may change. 1) Parts of Alpha C. Chiang and Kevin Wainwright (2005) *Fundamental Methods of Mathematical Economics*, McGraw Hill International edition. 2)

Parts of Silberberg and Suen (2001). *The Structure of Economics - A Mathematical Analysis*, third edition, Irwin McGraw-Hill. 3) Lecture notes and other handouts.

ECN311 Microeconomics

Microeconomics

Credits: 10 **Course responsible/Department:** Kyrre Rickertsen / IØR

Language: English

Start term: Autumn parallell **Terms:** Autumn parallel

Mandatory activities: Five problem sets must be graded as passed before taking the exam.

Prerequisites: Microeconomics on the level of ECN210/ECN211. Mathematics on the level of ECN302 (Mathematics for economists).

Preferred prerequisites: Intermediate courses in economics.

Reduction of credits for overlapping courses: ECN310, 5 ECTS

Contents: The course extends the material covered in intermediate courses in microeconomics. Special emphasis is put on duality theory in economics. The lectures cover the theory of the consumer, the theory of the producer, and behavior under uncertainty.

Teaching goals: The theory introduced in intermediate courses in microeconomics is further developed in ECN311. The course will give the students basic training in solving economic problems related to supply, demand, and input demand. The focus is on applying rather than proving theory. The course gives a basis for further studies in, for example, development, resource, and environmental economics.

Form of Exam: Final Written **Grading:** A-F

Syllabus:

Eugene Silberberg and Wing Suen. *The Structure of Economics - A Mathematical Analysis*, Irwin McGraw-Hill, third edition, 2001. Alternatively: Hal R. Varian. *Microeconomic Analysis*, third edition, Norton, 1992.

ECN312 Industri- og markedsstruktur ***Industrial Organisation***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Olvar Bergland / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Forutsatte forkunnskaper: Mikroøkonomi (ECN211), matematikk tilsvarende ECN302.

Anbefalte forkunnskaper: Kurs i anvendt økonomi.

Overlapping og studiepoengreduksjon: Kurset erstatter ECN213, og en student kan ikke få studiepoeng for begge kurs.

Innhold: Kurset inneholdt følgende tema: partiell og generell likevekt, velferdsteori, ikke-kooperativ spelteori, marknadsmakt, monopol, oligopol, horisontale og vertikale relasjoner, og strategisk adferd for avgrensning av konkurranse.

Læringsmål: Kurset skal gi studentene samfunnsøkonomiske omgrep, analyse metode og verktøy til å kunne forstå, forklare og analysere marknadstilpassing, -struktur og -makt; og samspelet mellom konkurransevilkår og strategisk adferd. Det vert lagt vekt på bruk av spelteori.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende eksamen som teller 100 %, 3 timer

Pensum: Cabral (2000): "Introduction to Industrial Organization". Utdelt materiale og tidsskriftartiklar. (Atterhald om endring.)

ECN320 Samfunnsøkonomi III ***Macroeconomics III***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Ragnar A. Øygard / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Vårparallel

Perioder: Vårparallel

Emnet tilbys første gang: VÅR2008

Forutsatte forkunnskaper: Bachelor i økonomi eller et mellomkurs i makroøkonomi (f.eks. ECN220).

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN352: 10 ECTS

Innhold: Kurset er delt i følgende hoved-deler:

- Vekstteori
- Forholdet mellom vekst og utvikling
- Fattigdomsproblemer
- Stabiliseringspolitikk

Læringsmål:

Studenten skal kunne anvende:

- makroøkonomiske modeller for å analysere stabilisering av den økonomiske utvikling og økonomiskvekst og utvikling på lengre sikt, med spesiell vekt på økonomisk vekst og utvikling

Kurset skal også stimulere til: samfunnsengasjement og analytisk holdning.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Slutt karakteren beregnes av:

- (i) tre individuelle oppgaver (10 % hver).
- (ii) en individuell presentasjon (10 %).
- (iii) avsluttende skriftlig eksamen (3 timer) (60 %).

Pensum: Utvalgte deler av lærebøker og artikler.

ECN330 Økonomisk integrasjon og internasjonal handel ***Economic Integration and Trade Liberalization***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Roberto J. Garcia / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Høstparallel

Perioder: Høstparallel

Obligatoriske aktiviteter: Seks øvingsoppgaver.

Forutsatte forkunnskaper: ECN211/ECN212, ECN230, ECN330 og ECN201.

Innhold: - Betydningen av økonomisk integrasjon og det multilaterale handelssystem (spesielt

WTO) som en plattform for å ta opp spørsmål angående handel med varer og tjenester.

- Handelspolitikk og landbrukspolitikk i utvalgte eksport- og importland diskuteres i forhold til deres samsvar med WTO regelverket.

Læringsmål: Studentene ska tilegne seg:

-en forståelse av de omfattende interrelasjonene mellom valutamarkedet og penge-, vare- og kapitalmarkedene.

-en forståelse av virkningene av en stats makroøkonomiske politikk i et fast, fleksibelt og styrt valutamarked og de økonomiske følgene av denne.

-en begrepsmessig ramme for å forstå de økonomiske virkningene av regional integrasjon i forhold til

WTOs multilaterale handelssystem; og

-evnen til å vurdere et lands handelspolitikk og landbrukspolitikk for å kunne vurdere om denne politikken er i samsvar med WTO regelverket.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen, 3,5 timer, 60%.

Muntlig eksamen og semesterprosjekt, 40%.

Alle eksamensdeler må bestås.

Pensum:

- En hvilken som helst internasjonal lærebok i økonomi som dekker stoff tilsvarende ECN 230.
- Hoekman and Kostecki, The Political Economy of the World Trading System, 2001.
- Nettbasert studiemateriale

ECN331 Internasjonal økonomi og finans

International Economics and Finance

Studiepoeng: 5 Emneansvarlig/institutt: Roberto J. Garcia / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Augustblokk **Perioder:** Augustblokk

Obligatoriske aktiviteter: 4 Øvingsoppgaver.

Forutsatte forkunnskaper: ECN230.

Innhold:

Macroeconomic analysis and international trade (betalingsbalansen)

- Balance of payments
- Balance of trade
- Capital account
- Reserves

Exchange rates (valutamarkeder)

- Law of one price, terms of trade, and purchasing power parity
- Forecasting, speculation, hedging and arbitrage: equilibrium exchange
- Modelling currency markets

Money markets and interest rate determination (pengermarkeder)

- Money demand and money supply
- Interest parity and exchange rates
- Capital markets

Fiscal policy, goods market equilibrium

Monetary policy and asset market equilibrium (internasjonal pengermarkeder)

Alternative exchange regimes and central bank operation (Makroøkonomisk politikk; valutaregimer)

Capital controls (kapitalkontroll)

Monetary union

Læringsmål: Studentene skal tilegne seg en forståelse av økonomisk politikk i åpne økonomier og av virkemåten til internasjonale pengemarkeder.

The course is designed to complete the students\'s understanding of the basic economics of trade through a formal treatment of the international macro economy and its relation to foreign exchange, foreign exchange regimes, capital movements, exchange rates and macroeconomic policy. Specifically, the student is expected to develop:

- (1) an understanding the relation of the microeconomics of international trade with the macroeconomics of international transactions;
- (2) an appreciation for the complex relationships between macroeconomic indicators and the foreign exchange markets, and the interrelationships among assets, goods, and foreign exchange markets; and

(3) an understanding of the implications of a government\'s (and central bank\'s) macroeconomic policy/objectives under fixed, flexible and managed foreign exchange regimes and the economic implications of the policy choices from each.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen, 3,5 timer.

Pensum: Appleyard og Field (A+F), International Economics, McGraw-Hill, 4th edition, 2006

Houck, Elements of Agricultural Trade Policies, Macmillan Publishing Co., 1986 (Kap. 15)

Studiemateriale på nettet

ECN350 Utviklings- og miljøøkonomi

Development and Environment Economics

Studiepoeng: 15 **Emneansvarlig/institutt:** Stein Terje Holden / IØR

Medvirkende:

Språk: Engelsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Obligatoriske aktiviteter: Obligatoriske øvelser. Gruppearbeid/presentasjon.

Forutsatte forkunnskaper: ECN200/201, ECN230, ECN353, ECN270.

Anbefalte forkunnskaper: ECN271, ECN272, ECN273, ECN351, ECN352, ECN370.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN450, 15 stp.

Innhold: Kvantitative Analysemetoder i Utviklingsøkonomi:

Institusjonell økonomi for rurale økonomier. Miljø og utvikling.

Læringsmål: Å gi studentene en dypere forståelse av økonomisk teori og metode og hvordan bruke dette til policy analyse med spesiell vekt på fattigdomsreduksjon, matvaresikkerhet og forvaltning av naturressurser.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen (3,5 timer) 50%.

Muntlig eksamen 50%. Studentene har obligatoriske øvelser hvorav minst 80% må være godkjent for å kunne gå opp til eksamen.

Deltakelse i gruppearbeider/presentasjoner er obligatorisk.

Pensum: En detaljert pensumliste utleveres ved kursstart.

ECN351 Forskningsmetoder i utviklingsøkonomi

Research in Development Economics

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Arild Angelsen / IØR

Medvirkende: Stein Holden, Mette Wik, Ragnar Øygard.

Språk: Engelsk

Startperiode: Januarblokk **Perioder:** Januarblokk Vårparallel

Obligatoriske aktiviteter: Deltagelse i timer og øvingsoppgaver må bestås for å få godkjent emnet.

Forutsatte forkunnskaper: ECN212 Microeconomics eller ECN211 Microeconomics II og ECN220 Economics II, ECN200 Økonometri eller ECN201 Econometrics.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN250: 5 stp.

Innhold: - Hvordan finne forskbare problemstillinger

- Hvordan skrive et prosjektforslag
- generelle skriveregler i vitenskapelig forfatterskap
- Feltstudie metoder
- Surveye metodikk, inkludert sampling, survey og analyse;
- Impact studier; og
- Introduksjon til STATA .

Læringsmål: Studentene skal skrive en prosjektbeskrivelse. Dette krever at de:

- viser at de har oversikt over kunnskapsstatus på det tema de har valgt.
- kan bruke eksisterende kunnskap for utvikle forskbare problemstillinger.
- kan identifisere relevante kilder til data, enten eksisterende eller gjennom plan for egen feltundersøkelse.
- viser at de har innsikt i hvordan data kan bearbeides og analyseres.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige sluttkarakteren for emnet. **Karakterregel:** Bestått/ikke bestått

Beskrivelse av eksamensdeler: En semesteroppgave (prosjektforslag beskrivelse) skal leveres ultimo mars og teller 100% av karakteren.

Pensum: Wyrick, Thomas L. 1994. The Economist's Handbook: A Research and Writing Guide.

Annen relevant litteratur.

ECN353 Utviklingsøkonomi, mikro

Development Economics, Micro

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Mette Wik / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Emnet tilbys første gang: VÅR2008

Obligatoriske aktiviteter: Obligatoriske oppgaver.

Forutsatte forkunnskaper: Mikroøkonomi tilsvarende ECN210/211

Anbefalte forkunnskaper: Mikroøkonomi tilsvarende ECN311

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN251, 5 poeng

Innhold: Emnet tar opp ulike sider ved hvordan mikroøkonomisk teori kan brukes til studier av forhold i utviklingsland. Det blir lagt hovedvekt på situasjonen for rurale landbruks-hushold med spesiell vekt på forskjellene mellom husholds-økonomi og konvensjonell foretaksteori. I tillegg analyseres rurale institusjoner, inkludert markeder og ikke-markedsinstitusjoner, og forhold knyttet til staten og handel.

Læringsmål: Studentene skal forstå og kunne forklare: - hvordan rurale hushold og institusjoner tilpasser seg i utviklingsland; - hvorfor adferden til rurale hushold og institusjoner er annerledes i utviklingsland enn i i-land.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 3,5 timer skriftlig eksamen teller 100% av karakteren. Denne eksamensordningen kan bli endret.

Pensum:

Ellis, F. (1993): Peasant Economics: Farm Households and Agrarian Development. Cambridge University Press. Ray, D. (1998): Development Economics. Princeton University Press, Princeton, N.J. Annen relevant literatur.

ECN354 Utviklingsøkonomi - utvalgte emner***Issues in Development Economics***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Arild Angelsen / IØR

Medvirkende: Gerald Shively, Ian Coxhead, Ragnar Øygard

Språk: Norsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Emnet tilbys siste gang: VÅR2008

Emnet tilbys: Hvert år

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Pensum:**ECN355 Forskningsmetoder i utviklingsøkonomi II*****Research in Development Economics II***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Ragnar A. Øygard / IØR

Medvirkende: Arild Angelsen, Stein Holden, Mette Wik

Språk: Engelsk

Startperiode: Januarblokk

Perioder: Augustblokk Januarblokk Vårparallell Juniblokk

Emnet tilbys første gang: VÅR2008

Obligatoriske aktiviteter: Deltagelse i timer og øvingsoppgaver må beståes for å få karakter i emnet.

Forutsatte forkunnskaper: ECN212 Microeconomics eller ECN211 Microeconomics II og ECN220

Economics II, ECN200 Økonometri eller ECN201 Econometrics.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN250: 5 stp. ECN351: 5 stp

Innhold: - Hvordan finne forskbare problemstillinger

- Hvordan skrive et prosjektforslag
- generelle skriveregler i vitenskapelig forfatterskap
- Feltstudie metoder
- Surveyme metodikk, inkludert sampling, survey og analyse;
- Impact studier; og
- Introduksjon til STATA .
- Gjennomføre datainnsamling i felt

Læringsmål:

1. Studentene skal skrive en prosjektbeskrivelse. Dette krever at de:

- viser at de har oversikt over kunnskapsstatus på det tema de har valgt.
  - kan bruke eksisterende kunnskap for utvikle forskbare problemstillinger.
  - kan identifisere relevante kilder til data, enten eksisterende eller gjennom plan for egenfeltundersøkelse.
  - viser at de har innsikt i hvordan data kan bearbeides og analyseres.
2. Studentene skal samle inn et datasett egnet for å gjennomføre analyser som kan føre fram mot masteroppgaven.

Eksamensform: Langsgående. **Karakterregel:** Bestått/ikke bestått

Beskrivelse av eksamensdeler: To prøver skal bestås: En semesteroppgave (prosjektforslag for master-oppgave) skal leveres ultimo mars, og et datasett innsamlet gjennom feltarbeid i et utviklingsland skal innleveres ved slutt av augustblokk.

Pensum: Wyrick, Thomas L. 1994. The Economist's Handbook: A Research and Writing Guide.

Annen relevant litteratur.

ECN356 Issues in Development Economics: Institutions

Issues in Development Economics: Institutions

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Arild Angelsen / IØR

Medvirkende: Stein Holden, Ragnar Øygard

Språk: Engelsk

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Obligatoriske aktiviteter: Klasse presentasjon

Forutsatte forkunnskaper: Kunnskaper på mellomnivå innen mikro og utviklingsøkonomi.

Innhold: Kurset vil gjennomgå 10 sentrale artikler innen utvikling og institusjoner. Undervisningen er 2t per uke, med en artikkel per gang. Det avsluttes med en skriftlig hjemmeeksamen.

Læringsmål: Gi kjennskap til sentrale bidrag innenfor institusjoner og utvikling, bl.a. knyttet til jordbruk og forvaltning av fellesressurser.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Hjemmeeksamen (2 dager)

Pensum: Utvalgte tidsskriftartikler

ECN360 Landbrukspolitikk og ressursforvaltning

Agricultural Policy and Resource Management

Studiepoeng: 15 **Emneansvarlig/institutt:** Normann Aanesland / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallell **Perioder:** Høstparallell

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: Grunnleggende kunnskaper i mikroøkonomi og kurs i landbrukspolitikk, ECN210 og ECN260.

Innhold: Det landbrukspolitiske styringssystemet, miljø- og ressursforvaltningen i Norge, ressursallokering - Norsk jordbruk i global sammenheng, inntektsoverføring (OECD beregninger m.v., internasjonal handel og avtaler (GATT), WTO. Skogpolitikk, Velferdsteori, Public Choice teori, institusjonell økonomi og entreprenørteori, (Asymmetrisk informasjon, transaksjonskostnader, rent seeking og principal agentteori).

Markedsøkonomi, markedsformer og privat eiendomsrett til naturressursene, grunnrente – Coase teorem - almenningens tragedie - eksterne effekter, markedsfeil/styringsfeil. Det jordbrukspolitiske systemet. Systemer for ressursforvaltning: Rovdyr, elg, småvilt. Allemannsretten. Arealforvaltning på kommune- og fylkesnivå. Marked for landbrukseiendommer. De enkelte tema kan variere noe fra år til år.

Læringsmål: Ved forelesninger, temaseminar og semesteroppgave å gi en dypere innsikt i teorier og dagsaktuelle problemstillinger i landbrukspolitikken. Det legges vekt på å lære studentene til å nytte økonomiske og samfunnsvitenskapelige teorier for å analysere aktuelle emner i landbrukspolitikken og ressursforvaltningen.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Temaoppgave 50 %. Muntlig eksamen 50 %.

Pensum:

Stevens, Joe B., 1993. The Economics of Collective Choice, Westview Press, Boulder, San Francisco, Oxford. North, Douglas C. (1993): Institutionerna Tillväxt och välståndet SNS Förlaget, Stockholm. Tullock, G (1976): Den politiske marknaden, RATIO. Schumpeter, J. (Urval ur Richard Swedberg, 1994): Om den skapande förstörelse och entreprenørskap.

ECN371 Miljø-økonomi ***Environmental Economics***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Eirik Romstad / IØR

Medvirkende: Eirik Romstad

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallell **Perioder:** Vårparallell

Obligatoriske aktiviteter: Arbeid med og presentasjon av case studier.

Forutsatte forkunnskaper: Ressursøkonomikurs på mellomnivå, ECN271. For studenter uten noen tidligere kurs i miljø- og ressursøkonomi fra BSc studiene anbefales ECN270.

Anbefalte forkunnskaper: RØP210 og god innsikt i naturvitenskapelige emner.

Innhold: Kurset inneholder tre elementer. A) Gjennomgang av teori vedrørende systemanalyse, ressursallokeringsmekanismer, risiko, kontroll, informasjon ulike adferdsforutsetninger, preferanseendringer, transaksjonskostnader, risiko, effekter av ulike typer virkemidler mhp forskjellige miljøproblemer og ulike adferdsforutsetninger. B) Studie av konkrete miljøøkonomiske problemstillinger - anvendelse av teoriene. C) Case studier, der studentene som gruppe skal drøfte egne virkemidler for det miljøspørsmålet som er hovedfokus i caset. Del B vil dekke emner som

klimaregulering, forurensninger fra industri og landbruk, forvaltning av fellesgoder (dvs. landskapsgoder, biodiversitet etc.).

Læringsmål: Studentene skal erverve innsikt i hvordan man kan skape mer miljøvennlig adferd blant enkeltmennesker og bedrifter. Fokus er således rettet mot bruk av ulike virkemidler i miljøpolitikken. Kurset gir kunnskap om årsakene til miljøproblemene samt samspillet mellom økologiske prosesser og økonomisk aktivitet. Når det gjelder økonomisk adferd, vil studentene videre trenes i bruk av både spillteori og institusjonell adferdsteori. Med bakgrunn i spillteorien (prinsipal-agent modeller) vektlegges begrepet ressurs-allokeringsmekanismer og usikkerhet. I den institusjonelle delen vektlegges videre kooperativ adferd, preferanseendring samt betydningen av transaksjonskostnader og rettigheter. Studentene skal trenes i å se anvendelsesområdene for de ulike teoriene på ulike konkrete miljøspørsmål. De skal videre utvikle kunnskaper om effekten av ulike virkemidler - økonomiske, juridiske og informasjonsmessige - under ulike betingelser.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen: 100%. For å kunne gå opp til eksamen må studentene ha deltatt i arbeidet med case studiene.

Pensum: Hovedbok: Sterner, Thomas (2003): Policy Instruments for Environmental and Natural Resource Management, Resources for the Future, Washington DC. (utvalgte kapitler). Kompendium med utvalgte artikler. Valg av hovedbok vil være gjenstand for løpende vurdering.

ECN372 Miljø- og ressursøkonomi ***Environment and Resource Economics***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Ståle Navrud / IØR

Medvirkende: S. Navrud, A. Angelsen, O. Bergland, E. Romstad.

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Obligatoriske aktiviteter: Seminarer med presentasjon.

Forutsatte forkunnskaper: ECN371 er obligatorisk for å følge kurset.

Anbefalte forkunnskaper: God innsikt i naturvitenskapelige emner.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN370: 10 stp.

Innhold: ECN372 er oppgavedelen av ECN370 og kan ikke tas separat uten å ha tatt ECN371. Kurset er delt i to deler: A) En teoridel fokusert mot integrasjon av tidligere kunnskaper samt utarbeidelse av beslutningsunderlag. B) En praktisk del der integrasjon skjer gjennom utarbeidelse av en prosjektoppgave. Sentrale emner under A) vil være: Bærekraftig ressursforvaltning; utarbeidning av samfunnsøkonomiske analyser som beslutningsunderlag og håndtering av miljøeffekter, usikkerhet og diskontering; samfunnsøkonomenes rolle i beslutningsprosessen; virkemiddelutforming og forvaltning av naturressurser under usikkerhet og irreversibilitet. Når det gjelder tema for del B) vil disse variere fra år til år. Følgende temaer har vært fokusert: Miljø og klima, miljø og energi, rovvilt/forvaltning, bevaring av biodiversitet, miljøaspekter ved moderne landbruksproduksjon, miljø og samferdsel, forvaltning av marine ressurser /kystsoneforvaltning.

Læringsmål: Studentene skal erverve dypere innsikt i miljø- og ressursøkonomisk teori og metode samt trenes i anvendelse. Målet er videre at studentene skal lære å vurdere

relevansen til ulike teorier og metoder de har lært i tidligere kurs samt hvordan de kan kombineres i studiet av praktiske miljøspørsmål. Samspillet mellom komplekse økonomiske og økologiske prosesser, og den rolle samfunnsøkonomiske analyser kan spille i beslutningsprosessen vil stå i fokus. Det samme gjelder økonomisk verdsetting av miljøgoder, praktisk virkemiddelutforming, usikkerhet og irreversibilitet i naturressursforvaltning, samt diskontering og effekter på framtidige generasjoner. Miljø- og ressursøkonomiske spørsmål vedrører således forvaltningen av fellesressurser både innen og mellom generasjoner. Studentene skal gjennomføre konkrete prosjektanalyser der en i tillegg til den faglige analysen, vektlegger skriveferdigheter og formalia

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Gruppeoppgave samt muntlig eksamen.

Pensum: Utvalgte artikler samt stoff som er relevant for det prosjekttemaet som er valgt det enkelte året.

ECN373 Miljøregnskap og miljøledelse ***Environmental Accounting and Management***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ståle Navrud / IØR

Medvirkende: Carl Brønn.

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Vårparallel

Forutsatte forkunnskaper: ECN170 eller ECN270, eller tilsvarende innføringskurs i miljø- og ressursøkonomi.

Innhold: Kurset består av tre hoveddeler:

i) Miljøregnskap

Kurset åpner med en modell over miljøkrav som stilles til private og offentlige virksomheter og alternative strategier de kan følge for å oppfylle disse miljøkravene fra ulike interessegrupper (stakeholders). Deretter gjennomgås grunnleggende begrep som bærekraftig utvikling, økologisk effektivitet (ecological efficiency), øko-effektivitet (eco-efficiency), og de tre bunnlinjer: økonomi, miljø og samfunnsansvar (Corporate Social Responsibility - CSR), Samfunnsansvar innebærer at eksisterende og ny virksomhet tar hensyn til lokalbefolkningens rettigheter og behov, og at arbeidstakere jobber under helse-, miljø og sikkerhetsmessig forsvarlige forhold. Deretter beskrives, kritiseres og eksemplifiseres ulike metoder for miljøregnskap, livsløpsanalyser (Life Cycle Assessments - LCA), miljøvaredeklarasjoner, samt miljømerkings- og miljøsertifiseringssystemer.

ii) Miljøledelse

Miljøledelse for bærekraftlig utvikling av offentlig og privat virksomhet er en dynamisk og kompleks organisasjonsmessig utfordring som krever tilpassning og nytenkning. Derfor må ledelsesmetoder for å arbeide med miljø saker være følsomme for sosiale så vel som tekniske virkninger dette har for organisasjonen. Systemtenking er et analytisk rammeverk for å forstå komplekse organisasjonsmessige strukturer som systemer. Kurset gir således en innføring i systemtenkningsmetoden og viser hvordan den kan anvendes på en organisasjon ved hjelp av Balance Score Card (BSC) metoden.

iii) Bærekraftig utvikling for privat og offentlig virksomhet

Kurset søker å vise hvordan kunnskap i miljøregnskap, systemtenkning, Balanced Scorecard (BSC)-metoden, og Corporate Social Responsibility (CSR) kan utnyttes som ledelsesverktøy for miljøvennlige og bærekraftige offentlige og private virksomheter.

Læringsmål: Studentene skal kunne forklare systembaserte ledelsesmetoder og praktiske verktøy for utvikling av miljøstrategi og miljøregnskap for private og offentlige virksomheter, og kunne evaluere eksisterende miljøregnskap og miljøstyringssystemer.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgaven teller 100 % av karakteren.

Pensum: -

Schaltegger, S. and R. Burritt 2000: Contemporary Environmental Accounting. Issues, Concepts and Practice. Greenleaf Publishing, Sheffield, UK - Utvalgte artikler og bokkapitler, som er lagt ut på kursets websider.

ECN374 Dynamisk optimering

Dynamic Optimisation

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Olvar Bergland / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Januarblokk **Perioder:** Januarblokk

Forutsatte forkunnskaper: ECN302, ECN311, STAT100.

Anbefalte forkunnskaper: Finans og investering (BUS220), ressursøkonomi (ECN270), nytte-kostnadsanalyse (ECN271).

Innhold:

Fylgjande metodar for dynamisk optimering vert teke opp: ikkje-lineær programmering, optimal kontrolteori, og deterministisk og stokastisk dynamisk programmering.

Desse metodane vert nytta for å analysere emne slik som kapital, tid og diskontering; efficient allokering av ressursar over tid; optimal investering, økonomisk vekst, utnytting av fornybare og ikkje-fornybare ressursar; og usikkerhet og irreversibilitet.

Det vert lagt vekt på bruk av dataverktøy for simulering og optimering.

Læringsmål: Studentane skal kunne formulere, løyse, og tolke vanlege samfunnsøkonomiske dynamiske optimeringsproblem; og kunne bruke denne kunnskapen til sjølvstendig økonomisk analyse.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Avsluttende skriftlig eksamen, 3 timer

Pensum: Adda and Cooper (2003): "\"Dynamic Economics\"". Handouts and journal articles. (Atterhald om endring.)

ECN380 Energiøkonomi II

Energy Economics II

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Olvar Bergland / IØR

Medvirkende: Torstein Bye, Ole Gjølberg.

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Obligatoriske aktiviteter: Godkjent prosjektoppgave. Godkjent oppgave er gyldig i to - 2 - år.

Forutsatte forkunnskaper: BUS220, ECN201/202, ECN211, ECN280, ECN312.

Anbefalte forkunnskaper: ECN271, ECN301, ECN302, ECN311, ECN374, BUS320.

Innhold: Emnet tek opp sentrale problemstillinger kring regulering i energisektoren og samfunnsøkonomisk analyse av energiprojekt,. Spesifikke emne er 1) regulering av nettselskap ved hjelp av dynamisk målestokk konkurranse, 2) måling av effektivitet ved hjelp av DEA (data envelopment analysis) og SFA (stochastic frontier analysis), 3) investering i overføringsnett, 4) stokastisk produksjonsplanlegging, 5) investering under usikkerhet.

Læringsmål: Gje studentane kunnskap og erfaring med bruk av økonomisk analyseverktøy på sentrale økonomiske problemstillinger i energi-sektoren.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Muntlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Muntlig eksamen. (Merk: Bedømmelse av muntlig prestasjon kan ikke påklages, jf. Universitets- og høgskoleloven § 5-3.)

Pensum: Førsund (2007): \"Hydropower Economics\", Coelli (2005) \"In Introduction to Efficiency and Productivity Analysis\" Deltajert pensumplan vert delt ut på første forelesning.

ECN450 Utviklingsøkonomi: Metoder og analyse

Development Economics: Methods and Policy Analysis

Studiepoeng: 20 **Emneansvarlig/institutt:** Stein Terje Holden / IØR

Medvirkende: Arild Angelsen.

Språk: Engelsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel Januarblokk

Obligatoriske aktiviteter: Øvinger, gruppearbeid, presentasjoner.

Forutsatte forkunnskaper: Mastergrad i økonomi eller landbruksøkonomi.

Anbefalte forkunnskaper: Som for ECN350.

Overlapping og studiepoengreduksjon: ECN350 - 15stp.

Innhold: Kvantitative Analysemetoder i Utviklingsøkonomi:

- Bruk av økonomiske modeller.
  - Produksjonsanalyse og naturressursforvaltning.
  - Etterspørselsanalyser.
  - Husholdsmodeller.
  - Likevektsmodeller.
  - Tilbudsanalyser.
  - Økonometriske analyser med ikke-kontinuerlige avhengige variabler.
- Institusjonell økonomi for rurale økonomier.
- Ny-institusjonell økonomi og utvikling.
  - Teorier for kollektiv samhandling.
  - Markedssvikt og eksterne effekter.
  - Matvaresikkerhet og virkemidler.
  - Fattigdomsreduksjon og virkemidler.
- Miljø og utvikling.

- Markedsimperfeksjoner og miljø.
- Fattigdom og land degradering.
- Befolkning, landbruk og avskoging.
- Landmarkeder og arealforvaltning.

Valgfritt relatert tema for vitenskaplig oppgave.

Læringsmål: Anvendelse av økonomisk teori og metode på utviklingsrelaterte problemstillinger,

- kombinering av teori og metode gjennom øvinger,
- trening i bruk av økonomiske modellverktøy,
- øvelse i skriving av vitenskaplig artikkel.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen: 1/3. Muntlig eksamen: 1/3.

Oppgave: 1/3. Skriftlig eksamen felles med ECN350.

Pensum: Detaljert pensumliste deles ut ved oppstart.

ECN451 Institusjoner, eiendomsretter og utvikling ***Institutions, Property Rights and Development***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Arild Angelsen / IØR

Språk: Engelsk

Startperiode: Vårparallell

Perioder: Augustblokk Høstparallell Vårparallell

Obligatoriske aktiviteter: Presentasjoner i plenum.

Forutsatte forkunnskaper: Kjennskap til mikroøkonomisk teori, grunnleggende teori om vilt og jordbruksmodeller.

Innhold: (1) Endringer i institusjonen, hvordan dannes og endres institusjoner? Det legges særlig vekt på eiendomsrett, og mer spesifikt; eiendomsrett som regulerer forvaltningen av naturressurser i utviklingsland. (2) Hvordan eiendomsrett virker inn på innsats, investeringer, og bruk/forvaltning av naturressurser.

Emnet består av seks deler:

1. Introduksjon, historie, definisjoner og institusjonenes rolle i økonomisk utvikling.
2. Teorier rundt utviklingen av eiendomsrett.
3. Saksstudier av utviklingen av individualisert eiendomsrett, landreformer og innvirkningen på ressursforvaltning. Forskningsmetoder.
4. Collective action and common property resource management (CPRM).
5. Anvendelse og saksstudier av CPRM. Forskningsmetoder.
6. Diskusjon og forslag til semesteroppgave.

Læringsmål: (1) Tilegne seg en forståelse for og kritisk analyse av hvordan institusjoner utvikles og endres, og (ii) hvordan institusjoner fastlegger økonomisk politikk og forvaltning av naturressurser, med særlig fokus på eiendomsrett i utviklingsland. (2) Kunne utføre egen forskning på problemstillinger innen institusjoner, basert på nyere teorier og metodikk.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** Bestått/ikke bestått

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave (100 %). Studentene skal skrive et paper (7-9000 ord), helst i tilknytning til doktorgradsavhandlingen sin.

Pensum: Pensum består av et sett journalartikler, og bokkapitler (ca. 5-6 for hver av 5 hovedemnene).

ECN452 Topics in Development Economics I

Topics in Development Economics I

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ragnar A. Øygard / IØR

Språk: Norsk

Perioder: Etter behov

Emnet tilbys: Annet -.Planlagt gitt in 2008/2009

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Pensum:

ECN453 Topics in Development Economics II

Topics in Development Economics II

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Ragnar A. Øygard / IØR

Medvirkende: Arild Angelsen, Gerald Shively, Ian Coxhead

Språk: Engelsk

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Etter behov

Emnet tilbys første gang: VÅR2009

Forutsatte forkunnskaper: Økonomi på masternivå

Innhold: Temaer og litteratur vil variere fra år til år.

Læringsmål:

1. Tilegne en dypere innsikt i kjerneområder innen utviklingsøkonomi.
2. Å aktivt kunne bruke teoriene og metodikken i egen forskning.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** Bestått/ikke bestått

Beskrivelse av eksamensdeler: Hjemmeeksamen / semesteroppgave.

Pensum: Deles ut ved oppstart.

ECN454 Emner i utviklingsøkonomi III

Topics in Development Economics III

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Ragnar A. Øygard / IØR

Medvirkende: Arild Angelsen, Carl-Erik Schulz, Gerald Shively, Ian Coxhead

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Vårparallel **Perioder:** Etter behov

Emnet tilbys første gang: VÅR2009

Obligatoriske aktiviteter:

Forutsatte forkunnskaper:**Innhold:** Emnets innhold vil variere fra år**Læringsmål:** Kursinnhold vil variere fra år til år - avhengig av tilbud og etterspørsel**Eksamensform:** Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** Bestått/ikke bestått**Beskrivelse av eksamensdeler:** Øvingsoppgaver og

hjemmeeksamen/Semesteroppgave. Alle eksamensdeler må være bedømt som bestått.

Pensum: Vil variere fra år.**INN200 Økonomistyring*****Management Accounting***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Svein Kolstad Hansen / IØR**Medvirkende:** Svein Kolstad Hansen og eventuelle gjesteforelesere.**Språk:** Norsk**Startperiode:** Høstparallell **Perioder:** Høstparallell**Emnet tilbys:** Hvert år**Innhold:** Kostnads- og inntektsanalyse herunder analyser av kostnadsstruktur og kostnadsdrivere; Kalkulasjonsprinsipper og metoder; Ulike typer beslutningsverktøy; Vurdering av prosjekter; Budsjetteringsprosessen; Regnskapsanalyse**Læringsmål:** Studentene skal kjenne grunnleggende bedriftsøkonomisk teori og metode, og anvende dette på bedriftsøkonomiske problemstillinger. Emnet skal gi studentene kunnskap slik at de kan lese, forstå og analysere et finansregnskap.**Eksamensform:** Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F**Beskrivelse av eksamensdeler:** Den langsgående vurderingen vil bli avsluttet med en muntlig eksamen med utgangspunkt i de arbeider som inngår i den mappen studentene har arbeidet med gjennom semesteret. Karakteren settes på grunnlag av muntlig eksamen. Det blir ikke arrangert kontinuasjonseksamen i emnet.**Pensum:** Atrill, MacLaney: Accounting and Finance for Non-specialists. Prentice Hall 2006.

INN210 Nyskaping

Innovation

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Anders Lunnan / IØR

Medvirkende: Eystein Ystad

Språk: Norsk

Startperiode: Augustblokk **Perioder:** Augustblokk

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Oppgaveinnlevering, presentasjon av oppgaver

Innhold: Introduksjon til nyskaping, definisjoner. Samfunnsmessig betydning av nyskaping, nyskaping i global kontekst. Kilder til og modeller for nyskaping. Nyskaping, forretningsmuligheter og entreprenørskap. Kunnskapsbasert nyskaping. Nyskappingsledelse og lærende organisasjoner.

Læringsmål: Kurset skal gi studentene grunnleggende innsikt i og forståelse for hva innovasjon(nyskaping) er og hvilken betydning innovasjon har for verdiskaping for næringsliv og nasjoner. Studentene skal kunne skille mellom innovasjon og oppfinnelse(invensjon) og kunne beskrive sammenhengen mellom innovasjon, forretningsmuligheter og entreprenørskap. Gjennom kurset skal de opparbeide seg en forståelse for kritiske faktorer i nyskappingsprosesser og kunne beskrive hva en lærende organisasjon er. Studentene skal også vite hvordan små og store selskaper organiserer sin nyskappingsaktivitet.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Den langsgående eksamen vil bli avsluttet med en muntlig eksamen med utgangspunkt i den mappen studentene har arbeidet med i løpet av kurset. Studentene må ha besvart oppgavene for å kunne gå opp til eksamen. Muntlig teller 100% av karakteren.

Pensum: Blir oppgitt ved emnestart.

INN220 Entreprenørskap i praksis

Introduction to Entrepreneurship

Studiepoeng: 15 **Emneansvarlig/institutt:** Anders Lunnan / IØR

Medvirkende: Jørg Negaard med flere

Språk: Norsk

Startperiode: Augustblokk **Perioder:** Augustblokk Høstparallel Vårparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Obligatoriske aktiviteter: Deltagelse i plenumssamlinger, kollokvier, gruppearbeid og ekskursjoner. Presentasjon av forretningsplan. Presentasjon av et gitt emne.

Forutsatte forkunnskaper: Bachelorgrad eller tilsvarende

Innhold: Entreprenørskap og innovasjon i praksis - bedriftsbesøk og besøk ved relevante forskningsmiljøer ved UMB; Markedsføring og markedsstrategi; Organisering av oppstartsbedrifter; Ideutvikling; Finansiering av oppstartsbedrifter; Forretningsplan; Studentorganiserte aktiviteter; Seminarer over utvalgte temaer innen entreprenørskap og innovasjon.

Læringsmål: Studentene skal få kjennskap til viktige miljøer og aktører som arbeider med entreprenørskap og innovasjon i og utenfor UMB; Netteverksbygging; Gi studentene fordypning i utvalgte temaer innen entreprenørskap og innovasjon, og sette studentene i stand til å skrive en forretningsplan.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Vurdering av forretningsplan og muntlig prøving av pensumrelatert stoff.. Ved evalueringen teller forretningsplanen 40 % og muntlig prøving 60 % Det blir ikke arrangert kontinuasjonseksamen i dette emnet.

Pensum: Hisrich and Peters: Entrepreneurship, McGraw-Hill, 7.utgave 2008.

McKinsey & Company: Fra idé til ny virksomhet, Universitetsforlaget 2. utgave 2007

INN230 Organisasjon og styring i en oppstartsbedrift

Organisation and Leadership in Startup Company

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Gro Ladegård / IØR

Språk: Norsk

Startperiode: Augustblokk **Perioder:** Augustblokk

Emnet tilbys siste gang: HØST2007

Emnet tilbys: Hvert år

Innhold: Hva er en organisasjon; Individ og organisasjon; Oppgaver, teknologi, mål og effektivitet i organisasjoner; Organisasjonen og omgivelsene; Læring i organisasjoner; Endring av organisasjoner; Organisasjonskultur; Lederrollen i organisasjonen.

Læringsmål: Studentene skal bli i stand til å forstå og bruke de mest grunnleggende begrepene i organisasjonsteori. Dette begrepsapparatet skal anvendes til å analysere og forstå en organisasjon og hvordan organisasjoner fungerer.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Den langsgående eksamen vil bli avsluttet med en muntlig eksamen med utgangspunkt i den mappen studentene har arbeidet med i løpet av semesteret.

Pensum: Vil bli oppgitt ved emnestart.

INN310 Industrielle rettigheter

Intellectual Property Rights

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Anders Lunnan / IØR

Medvirkende: Ivar Wergeland, timelærere

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Januarblokk

Perioder: Januarblokk

Obligatoriske aktiviteter: Caseinnlevering, gjennomgang av case

Forutsatte forkunnskaper: Studentene må minst ha tatt en B.Sc. grad eller tilsvarende før de tar dette kurset

Innhold: Hva er hensikten med IR? Innføring i forståelsen av hva en oppfinnelse er (nyhet, originalitet og anvendelighet) Innføring i patentsøknadsprosessen. Design og varemerket teori; hvordan søke, hvor søke, når søke, varighet og kostnader. Varighet. Copyright; generell innføring. Geografiske rettigheter; fokus på matvarer samt kort om TRIPs avtalen. Forretningsavtaler: lisensavtaler, taushetserklæringer og partneravtaler. Kommersialisering av IR.

Læringsmål: Emnet skal gi studentene kunnskap slik at de skal kunne lese, analysere og aktivt håndtere industrielle rettigheter - IR. Studentene skal kunne gjøre rede for grunnleggende teori innenfor temaene varemerke, design, patent og forretningsavtaler (men også copyright og geografiske rettigheter). Kunnskapene må kunne demonstreres som essensielle faktorer ved utvikling og salg av nye produkter og tjenester.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen, caseinnlevering må være godkjent før eksamen kan gjennomføres. Det arrangeres ikke kontinuasjonseksamen i dette faget.

Pensum: Oppgis ved kursstart

INN320 Forskningsmetode i entreprenørskap og innovasjon ***Research Methods in Entrepreneurship and Innovation***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Anders Lunnan / IØR

Medvirkende: Frode Alfnes

Språk: Engelsk ved behov

Startperiode: Høstparallel

Perioder: Høstparallel

Emnet tilbys første gang: HØST2008

Innhold: Forskningsstrategier og design. Kvalitative undersøkelser. Kvantitative undersøkelser. Skrivning og gjennomføring av forskningsprosjekt. Skrivning av plan for masteroppgave.

Læringsmål: Forskningsstrategier og forskningsdesign. Kvantitative undersøkelser, sampling, survey, statistiske analyser. Kvalitative undersøkelser, intervju, fokusgrupper, kvalitativ dataanalyse. Skrivning av forskningsrapport, gjennomføring av forskningsprosjekt. Etikk i forskning. Forskning og viktige tidsskrift innen entreprenørskap og innovasjon.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** Bestått/ikke bestått

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave (100 %).

Pensum: Blir gjort kjent ved emnestart.

PHI100 Examen philosophicum

Examen Philosophicum

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Terje Kvilhaug / IØR

Medvirkende: Anita Leirfall

Språk: Norsk

Startperiode: Januarblokk

Perioder: Høstparallell Januarblokk Juniblokk

Emnet tilbys: Annet - The course is offered twice each year, in January + June block and in the Autumn parallel. PHI100 and PHI101 have the same lectures. The course is taught in ENGLISH in the January + June block every second year, i.e., in 2009. Emnet tilbys to ganger per år, i januar+juni-blokk og i høstparallell. Forelesningene er felles for PHI100 og PHI101. Undervisningen gis på ENGELSK i januar+juni-blokken annethvert år, dvs. i 2009.

Innhold: Emnet består av to deler - Del I: Vitenskaps- og filosofihistoriske emner og Del II: Etikk og vitenskapsfilosofi. Studiet begynner med gjennomgangen av del I, som i neste omgang danner et grunnlag for en rekke temaer i del II.

I Del I behandles for det første vesentlige trekk ved den vitenskapelige utvikling fra oldtiden og opp til vår egen tid med spesiell vekt på naturvitenskapene, for det andre filosofiske sider ved denne utviklingen, og for det tredje en rekke sentrale filosofers etiske teorier og syn på erkjennelse og vitenskap, samt deres forståelse av menneske, samfunn og natur.

Del II består for det første av en mer systematisk gjennomgang av ulike etiske teorier og

tilnæringsmåter, som så anvendes på mer konkrete forskningsetiske og miljøetiske problemstillinger. For det andre behandles politisk-filosofiske emner med relevans for forståelsen av samfunns- og naturvitenskapene og deres sosiale ansvar. For det tredje vil denne delen ta opp en rekke vitenskapsfilosofiske problemer og emner av særlig betydning i den aktuelle diskusjon om vår tids vitenskaper.

Læringsmål: Studiet skal bidra til å skjerpe studentenes kritiske tenkeevne i forhold til sider ved den enkeltes faglige virksomhet som sjelden blir drøftet innenfor rammen av faget selv. I fagstudiet dreier det seg primært om å tilegne seg overleverte ferdigheter og kunnskaper, samt å utvikle spesialiserte arbeidsrutiner. Sider som i liten grad blir belyst er: fagets historiske og sosiale sammenheng, etiske spørsmål som har betydning for faget, samt dets erkjennelsesteoretiske og metodologiske forutsetninger. Studiet skal gi en bedre forståelse for vitenskapelig begrunnelse, for forholdet mellom vitenskapene innbyrdes og mellom vitenskapen, samfunnet og naturen, samt bevisstgjøre studentene i forhold til verdispørsmål knyttet til forskningen og dens anvendelse, særlig når det gjelder forvaltningen av naturen. Studiet legger vekt på å gi en forståelse for det spesielle ansvar

Universitetet for miljø- og biovitenskap har i denne sammenheng, ut fra sin faglige og verdimessige profil.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: 3,5 timers skriftlig eksamen.

Pensum: Pensum defineres i form av emner, men et eget kompendium og to lærebøker anbefales:

Ariansen et al.: 'Exphil II. Tekster i etikk' (Unipub, Universitetet i Oslo). Ragnar Fjelland: 'Innføring i vitenskapsteori' (Universitetsforlaget, 1999). Et alternativ på engelsk vil være tilgjengelig i blokk-perioden.

PHI101 Examen philosophicum - seminarversjon

Examen Philosophicum - Seminar

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Terje Kvilhaug / IØR

Medvirkende: Anita Leirfall

Språk: Norsk

Startperiode: Januarblokk **Perioder:** Høstparallell Januarblokk Juniblokk

Emnet tilbys: Annet -.Emnet tilbys vanligvis to ganger per år, i januar- + juni-blokk og i høst-parallell. Undervisningen gis på ENGELSK i blokk-perioden annethvert år, dvs. i 2009.

Obligatoriske aktiviteter: Obligatorisk tilstedeværelse på seminarer. I blokkperioden kreves i tillegg minst 70% tilstedeværelse på forelesninger.

Innhold: Emnet består av to deler - Del I: Vitenskaps- og filosofihistoriske emner og Del II: Etikk og vitenskapsfilosofi. Studiet begynner med gjennomgangen av del I, som i neste omgang danner et grunnlag for en rekke temaer i del II. I Del I behandles for det første vesentlige trekk ved den vitenskapelige utvikling fra oldtiden og opp til vår egen tid med spesiell vekt på naturvitenskapene, for det andre filosofiske sider ved denne utviklingen, og for det tredje en rekke sentrale filosofers etiske teorier og syn på erkjennelse og vitenskap, samt deres forståelse av menneske, samfunn og natur. Del II består for det første av en mer systematisk gjennomgang av ulike etiske teorier og tilnæringsmåter, som så anvendes på mer konkrete forskningsetiske og miljøetiske problemstillinger. For det andre behandles politisk-filosofiske emner med relevans for forståelsen av samfunns- og naturvitenskapene og deres sosiale ansvar. For det tredje vil denne delen ta opp en rekke vitenskapsfilosofiske problemer og emner av særlig betydning i den aktuelle diskusjon om vår tids vitenskaper.

Læringsmål: Studiet skal bidra til å skjerpe studentenes kritiske tenkeevne i forhold til sider ved den enkeltes faglige virksomhet som sjelden blir drøftet innenfor rammen av faget selv. I fagstudiet dreier det seg primært om å tilegne seg overleverte ferdigheter og kunnskaper, samt å utvikle spesialiserte arbeidsrutiner. Sider som i liten grad blir belyst er: fagets historiske og sosiale sammenheng, etiske spørsmål som har betydning for faget, samt dets erkjennelsesteoretiske og metodologiske forutsetninger. Studiet skal gi en bedre forståelse for vitenskapelig begrunnelse, for forholdet mellom vitenskapene innbyrdes og mellom vitenskapen, samfunnet og naturen, samt bevisstgjøre studentene i forhold til verdispørsmål knyttet til forskningen og dens anvendelse, særlig når det gjelder forvaltningen av naturen. Studiet legger vekt på å gi en forståelse for det spesielle ansvar Universitetet for miljø- og biovitenskap har i denne sammenheng, ut fra sin faglige og verdimesige profil.

Eksamensform: Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Ingen avsluttende eksamen, men mappeevaluering. Delkarakter på oppgave og på to flervalgstester. Disse vektetes etter nærmere angitte

regler i studieplanen, og slik at oppgaven teller mer enn de to flervalgstestene til sammen.

Pensum: Pensum defineres i form av emner, men et eget kompendium og to lærebøker anbefales:

Ariansen et al.: 'Exphil II. Tekster i etikk' (Unipub, Universitetet i Oslo); Ragnar Fjelland: 'Innføring i vitenskapsteori' (Universitetsforlaget, 1999). Litteratur på engelsk vil foreligge i blokk-perioden.

PHI201 Biovitenskap, etikk og miljøfilosofi ***Bioscience, Ethics and Environmental Philosophy***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Terje Kvilhaug / IØR

Medvirkende: Anita Leirfall

Språk: Norsk

Startperiode: Høstparallel **Perioder:** Høstparallel

Emnet tilbys: Hvert år

Forutsatte forkunnskaper: Examen philosophicum eller tilsvarende.

Innhold: Kurset vil ta opp grunnleggende moral- og verdispørsmål omkring menneskets forhold til seg selv, til andre levende vesener og til naturen i sin helhet: Hvilken forbindelse er det mellom menneskesyn og natursyn? Teller fremtidige generasjoner behov for naturressurser like mye som nålevendes? Er det bare mennesket som har moralsk status, eller har også andre livsformer krav på vern? Hvor stor rett har mennesket til å utnytte andre organismer til egne nytteformål? Ulike sider ved dyreforsøk vil bli diskutert med utgangspunkt i bl.a. velferds- og rettighetstenkning. Ethiske problemer forbundet med anvendelse av bioteknologi, slik som ved genmodifisering og xenotransplantasjon, vil bli drøftet inngående. Noen juridiske momenter ved dagens miljøvernlovgivning vil bli tatt opp. Helhetssyn på naturen vil bli diskutert, dels utifra deres normative implikasjoner, med snever antroposentrisme og dypøkologi som to ytterpunkter, dels utifra deres deskriptive premisser, dvs. utifra hvor vitenskapelig velinformerte de kan sies å være: Er det noen etisk relevant forskjell mellom menneskeskapte og "naturlige" miljøer? Hvilke sider ved naturen er det vi ønsker å bevare, og hva er begrunnelsen for dette? I hvilken forstand kan vi tale om likevektstilstander i naturen? På hvilken måte står menneskets forstyrrelser i naturen i en særstilling i forhold til naturlige forstyrrelser? Hvordan kan forstyrrelser styrke eller svekke det biologiske mangfoldet? Er det noen sammenheng mellom kompleksitet og stabilitet i økosystemer? Hvilke konsekvenser får kaosteorien for konserveringsbiologi?

Læringsmål: Kurset tar sikte på å øve opp studentens evne til å analysere og reflektere kritisk over dyreetiske og miljøetiske problemstillinger, og å sette dem inn i en større naturvitenskapelig og økofilosofisk sammenheng. Utover den generelle målsetning om å bidra til å utvikle den etiske kompetanse på spørsmål som angår den samfunnsmessige forvaltningen av natur og miljø, er den mer spesielle målsetning å bidra til å utvikle forståelsen for vitenskapenes (spesielt biovitenskapenes) rolle i denne sammenheng, samt for juridiske aspekter ved dagens miljøvernlovgivning.

Eksamensform: Avsluttende **Eksamen:** Skriftlig **Karakterregel:** A-F

Beskrivelse av eksamensdeler: Skriftlig eksamen. Varighet: 3 timer.

Pensum: Eget kompendium.

PHI301 Etikk for næringslivet***Ethics in Business***

Studiepoeng: 5 **Emneansvarlig/institutt:** Terje Kvilhaug / IØR**Medvirkende:** Anita Leirfall m.fl.**Språk:** Norsk**Startperiode:** Vårparallel **Perioder:** Vårparallel**Emnet tilbys:** Hvert år**Obligatoriske aktiviteter:** Det er obligatorisk oppmøte på 65% av forelesningene.**Anbefalte forkunnskaper:** Examen philosophicum.**Innhold:** Kurset er under utarbeidelse, men noe kan sies om de ideer som ligger til grunn for det. Kurset er spesielt beregnet på fremtidige ledere, økonomer og administrativt ansatte i næringsliv og offentlig forvaltning. Det vil ta opp aktuelle etiske problemer, utfordringer og dilemmaer som personer i slike stillinger bør ha et gjennomtenkt forhold til, for derigjennom å kunne bidra på beste mulige måte til å opprettholde og utvikle en moralsk forsvarlig nærings- og forvaltningsvirksomhet. Nærmere bestemt vil kurset ta opp etiske problemer og utfordringer som er knyttet til den stigende internasjonalisering av næringslivet; det økte kravet til bærekraftig utvikling i forhold til natur og kultur; næringslivsetikk i en europeisk kulturkontekst; spørsmålet om hva en bedrifts ansvar er;

bedriftens forvaltning av sitt ansvar overfor det sivile samfunn; bedriftens ansvar i forhold til lovverk/reguleringer og regjering; aktuelle former for etiske beslutningsprosedyrer og etiske teories rolle; tilgjengelige instrumenter og verktøy i forvaltningen av næringslivsetikk; forholdet mellom bedriften og ansatte; forholdet mellom bedriften og interessenter/aksjeeiere; forholdet mellom ansatte; forholdet til konsumenter og forholdet til konkurrenter og leverandører av varer og tjenester. Kurset vil legge stor vekt på diskusjon av aktuelle og mulige eksempler (case studies).

Læringsmål: Kurset skal forberede studentene på etiske problemer, utfordringer og dilemmaer som de vil bli konfrontert med i sin fremtidige yrkesrolle i næringslivet eller i offentlig forvaltning.**Eksamensform:** Langsgående. Lærer skal kunne dokumentere hvordan delaktivitetene skal evalueres, om det må være bestått, og hvor mye de skal vektlegges i den endelige slutt karakteren for emnet. **Karakterregel:** A-F**Beskrivelse av eksamensdeler:** Skriftlig oppgave (60%) og muntlig eksamen (40%). Det er ikke anledning til å klage på karakteren på muntlig eksamen.**Pensum:** Utvalg fra Crane & Matten: 'Business Ethics' (Oxford University Press, 2007).**PHI400 Vitenskaps- og forskningsetikk*****Philosophy of Science and Research Ethics***

Studiepoeng: 10 **Emneansvarlig/institutt:** Terje Kvilhaug / IØR**Medvirkende:** Anita Leirfall**Språk:** Engelsk**Startperiode:** Høstparallel **Perioder:** Høstparallel**Obligatoriske aktiviteter:** Studentene må delta på minst 70% av forelesningene og seminarene.

Anbefalte forkunnskaper: Examen philosophicum eller tilsvarende.

Innhold: To deler:

Del I: Vitenskapsfilosofi. Denne delen omhandler både natur- og samfunnsvitenskap. Ulike oppfatninger blir diskutert; teorier, metodologi, modellering og teoridannelse, vitenskapelig utvikling, realisme og relativisme, hva som er karakteristisk for ulike vitenskaper og hva som er forholdet mellom dem (inkludert reduksjonisme og tverrfaglig potensial).

Del II: Forskningsetikk og vitenskapens sosiale ansvar. Denne delen omhandler generelle etiske teorier og mer spesifikke normer og verdier som regulerer og legitimerer vitenskapelig forskning. Forholdet mellom samfunn, vitenskap og teknologi på den ene siden, og mellom forskning, politikk og ekspertise på den andre siden, vil bli drøftet. Kurset skal også ta opp spørsmål som gjelder bioetikk og lovgivning såvel som miljøetikk og miljøpolitikk.

Læringsmål: Kurset tar utgangspunkt i vitenskap i praksis, dvs. vitenskapelig arbeid på ulike måter innen den sosiale og kulturelle sfæren. Kurset tar for seg hva som er spesielt med vitenskapelig praksis # rasjonalitet og metoder på ulike områder, hvordan den påvirkes av samfunnet, og hvordan den på sin side har konsekvenser for samfunnet. Kurset tar sikte på å få studentene til å reflektere kritisk over eget forskningsfelt og egne forskningsprosjekter, spesielt når det gjelder metodologiske, sosiale, politiske og etiske aspekter ved egen vitenskapelig aktivitet. Målet er å øke studentenes kritiske forståelse og ansvarsbevissthet, og å øke kunnskapen om filosofiske og etiske problemstillinger i vitenskap og forskning.

Eksamensform: Avsluttende **Karakterregel:** Bestått/ikke bestått

Beskrivelse av eksamensdeler: Semesteroppgave.

Pensum: Læreboken er Alan Chalmers: 'What is this Thing called Science?' (nyeste utgave). I tillegg til læreboken skal hver student lese nøye gjennom et utvalg på minst 400 sider fra en artikkelsamling (kompendium) (eller andre tilsvarende kilder).

3. BESKRIVELSE AV EMNER GITT VED HØGSKOLEN I OSLO

For fullstendig emneinformasjon:

<http://www.hio.no/content/view/full/33243>

NADM310 Strategiutvikling ***Strategy Development***

Studiepoeng: 10 Emneansvarlig/institutt: Fred Strønen/HiO

Undervisningspråk: Norsk

Forutsatte forkunnskaper: Bestått bachelor i økonomisk-administrative fag eller tilsvarende dokumenterte kunnskaper innen organisasjon og ledelsesfag.

Start: Høstparallel

Evalueringsmetode: Langsgående **Karakterregel:** A-F

Sist endret: 290208

Læringsmål:

Studenten skal utvikle evnen til å identifisere strategiske valg og vil være i stand til å kunne analysere omfattende strategiske problemstillinger. Dette muliggjøres gjennom å tilegne kunnskaper om forskningsfronten innenfor strategifaget og kunnskaper om ulike strategiske dilemmaer.

Innhold:

Som masterstudent innenfor økonomisk administrative fagområder er det viktig å ha en grunnleggende forståelse for verdiskaping og strategi. Alle organisasjoner har behov for en strategi. På en eller annen måte konkurrerer alle organisasjoner om ressurser i bytteforholdet med omgivelsene. Det å forstå verdiskaping, overlevelse gjennom innsikt i strategifaget er sentralt i dette kurset. Dette kurset i Strategiutvikling vil bidra til innsikt i strategifagets tre dimensjoner: prosess, innhold og kontekst.

Dette kurset er inndelt i tre hovedområder: 1) Prosessynet i strategi er grunnleggende for forståelsen av hvordan en strategi utvikles. 2) Ofte tenker vi på strategi som innhold og kurset har som formål å reflektere hvordan ulike strategier kan være forskjellige. 3) En organisasjons konkurransearena er viktig for å forstå omgivelsene en strategi skal utvikles innenfor.

I dette kurset blir det spesielt lagt vekt på en teoretisk og praktisk orientering mot hvordan organisasjoner kan utvikle konkurransefortrinn, hva som gjør at noen er bedre i stand til å motstå presset fra konkurrentene over tid. Det andre store temaet som vil bli berørt er forståelsen av hvilke forretningsområder bedriften bør konkurrere innenfor. Mange bedrifter bruker mye ressurser på å vise samfunnsansvar. Vi skal se på forholdet mellom samfunnsansvar og lønnsomhet som et sentralt tema. Til slutt vil vi diskutere

spennende dilemmaer i fastsettingen av organisasjonens mål og hvordan dette foregår i forhold til ulike interessent grupper.

I dag er det behov for ansatte på alle nivåer som forstår strategi, for å kunne være bidragsytere i prosessen og for å bidra til å implementering. Dette kurset passer spesielt for deg som ønsker å arbeide med strategiutvikling i stab, innenfor bedriftsrådgivning eller som mellomleder i fremtiden.

Tema som vil bli belyst er:

Prosess: Strategisk refleksjon og analyse, strategiutvikling og endring

Strategi på ulike nivåer: Forretningsenhet, selskapsnivå og nettverk

Kontekst: Bransjekontekst og organisasjonskontekst

Formål: Organisasjonsmål

Beskrivelse av eksamen:

Studentene skal skrive en prosjektoppgave, individuelt eller i gruppe på maks 3 personer. Denne teller 60% av total karakteren i faget. Ved klage på eventuell gruppeoppgave, må alle i gruppen signere klagen. Mappekarakter teller 40% og består av deltagelse, presentasjoner og innleveringer. For å bestå kurset må begge delene i mappekarakteren være bestått.

Pensum:

DeWit, B. and R. Meyer: Strategy – Process, Content and Context, an international Perspective. Thomson. Siste utgave.

Artikkelsamling:

Ca. 25 artikler fra tidsskrifter som Harvard Business Review, Academy of Management Review, Organization Studies, Strategic Management Journal, Academy of Management Journal, European Management Review, Long Range Planning, Scandinavian Journal of Management.

NADM320 Internasjonalisering av små- og mellomstore bedrifter (SMB)

Internationalization of Small and Mediumsized Enterprises

Studiepoeng: 10

Foreleser: Siv Marina Flø Karlsen/HiO

Web: Classfronter

Undervisningsspråk: Norsk

Forkunnskaper: Grunnleggende kunnskap om markedsføring og strategi

Beskrivelse av kurset og evalueringsform: En fire timers individuell, skriftlig eksamen teller 60% av total karakteren. Case analyse (skriftlig rapport og muntlig presentasjon), litteratur sammendrag and aktivitet i klassen teller 40% av total karakteren. Den avsluttende fire timers eksamenen blir evaluert av fagansvarlig og en ekstern sensor.

Formål: Kurset har som målsetning å gi studentene en mer dybdeforståelse for internasjonaliseringssprosessen til små- og mellomstore bedrifter, med en spesiell fokus på såkalte born globals (bedrifter som er født globale). Bakgrunnen er at stadig flere bedrifter verden over blir internasjonale eller til og med globale på et tidlig stadie i utviklingen. Noe av årsaken kan være økt globalisering og avansert teknologi som kan forenkle prosessen med å gå internasjonalt. Små bedrifter blir også sett på som mer fleksible enn større bedrifter, noe som kan gi dem en fordel i de raskt skiftende forholdene en gjerne ser i globaliserte industrier.

Innhold:

- Internasjonaliseringssprosessen
- Effektene av et global miljø
- Introdusere hovedteorier for internasjonalisering f.eks transaksjonskostands teori cost, eklektisk teori, prosess teorier, agent teori og nettverks teori

Obligatoriske aktiviteter: Aktiv deltakelse i diskusjoner i klassen, skriftlig case analyse, litteratursammendrag og muntlige presentasjoner.

Start: Høst paralell

Eksamen: Skriftlig

Karakterer: A-F

Kurs bok:

Zimmerer, T.W. & Scarborough, N.M. 2005. *Essentials of entrepreneurship and small business management*. Pearson, Prentice-Hall, 4th edition.

Kompendium med artikler:

Andersen, O. 1997. Internationalization and Market Entry Mode: A Review of Theories and Conceptual Frameworks. *Management International Review*, 37, Special Issue, pp. 27-42.

Anderson, E. & Gatignon, H. 1986. Modes of foreign entry: A transaction cost analysis and propositions. *Journal of International Business Studies*, Fall, pp. 1-26.

Bell, J. 1995. The internationalization of small computer software firms: A further challenge to "stage" theories. *European Journal of Marketing*, Vol.29, No 8, pp. 60-75.

- Eisenhardt, K.M. 1989. Agency Theory: An Assessment and Review, *Academy of Management Review*, Vol. 14. No. 1, pp. 57-74.
- Ellis, P. 2000. Social Ties and Foreign Market Entry. *Journal of International Business Studies*, 31 (3), 443-469.
- Hill, C.W.L, Hwang, P. & Kim, W.C. 1990. An Eclectic Theory of International Entry Mode. *Strategic Management Journal*, Vol. 11, pp. 117-128.
- Hofstede, G. 1994. The Business of International Business is Culture. *International Business Review*, Vol. 3, No. 1, pp. 1-14.
- Johanson, J. & Vahlne, J.E. 1977. The Internationalisation Process of the Firm. *Journal of International Business Studies*, 8 (Spring).
- Knight, G. 2000. Entrepreneurship and Marketing Strategy: The SME under Globalization. *Journal of International Marketing*, 8 (2), 12-32.
- Knight, G. & Cavusgil, S.T. 1996. The born global: A challenge to traditional internationalization theory. *Advances in International Marketing*, Greenwich, 8.
- Madhok, A. 1997. Cost, Value and Foreign Market Entry Mode: The Transaction and the Firm. *Strategic Management Journal*, 18, 39-61.
- Madsen, T.K. & Servais, P. 1997. The Internationalization of Born Globals: An Evolutionary Process. *International Business Review*, Vol. 6, No. 6, pp.561-583.
- McDougall, P., Shane.S. & Oviatt, B.M. 1994. Explaining the formation of international new ventures: The limits of theories from international business research. *Journal of Business Venturing*, 9(6), pp. 469-487.
- McGaughey, S., Welch, D. & Welch, L. 1991. Managerial Influences and SME Internationalization. In *The Nature of the International Firm* by Björkman, I. & Forsgren, M. (eds.).
- Miesenbock, K.J. 1988. Small business and exporting: A literature review. *International Small Business Journal*, Vol. 6, No. 2, pp. 42-61.
- Reuber, A.R. & Fischer, E.M. 1997. The influence of the management team's international experience on the internationalization behaviors of SMEs. *Journal of International Business Studies*, fourth quarter.
- Solberg, C.A. 1997. A Framework for Analysis of Strategy Development in Globalizing Markets. *Journal of International Marketing*, Vol. 5, No. 1, pp. 9-30.

Uzzi, B. 1997. Social Structure and Competition in Interfirm Networks: The Paradox of Embeddedness. *Administrative Science Quarterly*, 42, pp. 35-67.

Zahra, S.A. 1999. The changing rules of global competitiveness in the 21st century. *Academy of Management Executive*, Vol.13, No.1, pp. 36-42.

NADM330 Arbeidsmiljø og ledelse ***Leadership and working environment***

Studiepoeng: 10   **Emneansvarlig/institutt:** Beate Elstad/HiO

Emnets nettside: <http://home.hio.no/~beatel/Arbeidsmiljo.htm>

Undervisningsspråk: Norsk

Forutsatte forkunnskaper: Bestått bachelor i økonomisk-administrative fag eller tilsvarende dokumenterte kunnskaper innen organisasjon og ledelsesfag og samfunnsvitenskapelig metode.

Obligatoriske aktiviteter: To seminarinnlegg i grupper, skriftlig rapportering av det siste seminarinnlegget, og deltakelse på rollespill må være godkjent for å kunne ta eksamen.

Start: Januarblokk/vårparallel

Evaluerings: Langsgående Karakterregel: A-F

Sist endret: 010807

Beskrivelse av eksamen: Studentene skal skrive en prosjektoppgave, individuelt eller i gruppe på to personer. Ved klage på eventuell gruppeoppgave, må alle i gruppen signere klagen.

Læringsmål: Overordnet perspektiv i kurset er at arbeidsmiljø i organisasjoner er et lederansvar på lik linje med andre resultatkrav i organisasjoner. Kurset legger vekt på å analysere trekk ved dagens arbeidsliv, og hvilke utfordringer og muligheter dette medfører for fremtidens ledere. Studentene skal bli kjent med og oppøve evnen til selvstendig og kritisk tenkning i forhold til aktuelle problemstillinger, teori og empiri på området.

Innhold:

Tema som vil bli belyst er:

- Hva menes med fenomenet arbeidsmiljø, og hvorfor er det viktig med kunnskap om dette for dagens og fremtidens ledere?
- Jobbtilfredshet, engasjement, og effektivitet – er det noen sammenheng?
- Samspill i organisasjoner – organisasjonsklima, organisasjonskultur, og konfliktløsning/forhandlinger
- Helse i organisasjoner - helsefremmende arbeid, stress, utbrenthet, og sykefravær
- Samspillet mellom ledelse og arbeidsmiljø
- Måling og endring av arbeidsmiljø i organisasjoner

Hovedarbeidsmåten i kurset er forelesninger, seminarinnlegg, og rollespill.

Studentpresentasjonene består av presentasjon en artikkel fra pensum, og en presentasjon av en empirisk undersøkelse innen et arbeidsmiljørelatert område. Disse presentasjonene skal foretas i grupper på 2-4 studenter, og må være bestått for å få godkjent kurset.

Pensum:

Einarsen, Ståle og Skogstad, Anders (2001): Det gode arbeidsmiljø. Fagbokforlaget, Bergen. (8 kapitler) - ca. 200 s
Artikkelsamling - ca. 500 s.

Egenvalgt pensum på ca. 50-100 sider.

Spesifisering av litteratur i Arbeidsmiljø og ledelse -foreløpig utkast pr. 090305

Hva menes med fenomenet arbeidsmiljø, og er dette viktig for dagens og fremtidens ledere? (100 s)

Helland Hammer, T., Nytrø, K., og Saksvik, P.Ø. (1998): Hva er arbeidsmiljø? I Nilssen, T. (red.): Mot et bedre arbeidsliv. Fagbokforlaget, Bergen. (30 s).

Skogstad, A. (2001): Psykososiale faktorer i arbeidet. I Einarsen, S. og Skogstad, A. (red.): Det gode arbeidsmiljø. Fagbokforlaget, Bergen. (20 s)

Skogstad, A. (2004): Den psykologiske kontrakt mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. I Einarsen, S. og Skogstad, A. (red.): Den dyktige medarbeider. Fagbokforlaget, Bergen. (25s)

Rosness, R. (2002): Slank og sårbar. I Forseth, U. og Rasmussen, B. (red.): Arbeid for livet. Gyldendal Akademisk, Oslo. (13 s)

Kivimäki, M., Vahtera, J., Griffiths, A., Cox, T., og Thomson, L. (2000): Sickness Absence and Organizational Downsizing. I Burke, R.J. & Cooper, C.L. (Eds.): The Organization in Crisis. Downsizing, Restructuring, and Privatization. Blackwell Business, Oxford, UK. (12 s)

Jobbtilfredshet, engasjement, og effektivitet (137 s)

Berge Matthiesen, S. (2004): Hvorfor trives vi så godt? Om jobbtilfredshet i det moderne. I Einarsen, S. og Skogstad, A. (red.): Den dyktige medarbeider. Fagbokforlaget, Bergen. (26 s)

Judge, T.A., Bono, J.E., Thoresen, C.J., og Patton, G.K. (2001): The Job Satisfaction-Job

Performance Relationship: A Qualitative and Quantitative Review. I Psychological Bulletin, Vol. 127, s. 376-407. (31 s)

Schleicher, D.J., Watt, D.J., og Greguras, G.J. (2004): Reexamining the Job Satisfaction-Performance Relationship: The Complexity of Attitudes. I Journal of Applied Psychology, Vol. 89, s. 165-177. (12 s)

Meyer, J.P. og Allen, N.J. (2001): A Three-Component Conceptualization of Organizational Commitment. I Human Resource Management Review, Vol. 1, s. 61-89. (28 s)

Mathieu, J.E. og Zajac, D.M. (2001): A Review and Meta-Analysis of the Antecedents, Correlates, and Consequences of Organizational Commitment. I Psychological Bulletin, Vol. 108, s. 171-194. (23 s)

Randall, D.M. (1990): The Consequences of Organizational Commitment: Methodological Investigation. I Journal of Organizational Behavior, Vol. 11, s. 361-378. (17 s)

Samspill i organisasjoner – organisasjonsklima, organisasjonskultur, konfliktløsning, og forhandlinger (136 s)

Schneider, B. (1990): Climate and Culture: An Evolution of Constructs. I Schneider, B. (Eds.): Organizational Climate and Culture. Jossey-Bass Publ., San Fransisco. (36 s)

Anderson, N.R. og West, M.A. (1998): Measuring Climate for Work Group Innovation: Development and Validation of The Team Climate Inventory. I Journal of Organizational Behavior, Vol. 19, s. 235-258. (23 s)

Skogstad, A. og Einarsen, L.A. (2001): Organisasjonskultur – et system av konkurrerende verdier? I Einarsen, S. og Skogstad, A. (red.): Det gode arbeidsmiljø”. Fagbokforlaget, Bergen. (20 s)

Rahim, M.A. (2000): Managing Organizational Conflict. Challenges for Organizational Development and Change. I Golembiewski, R.T.(Eds.): Handbook of Organizational Behavior. Marcel Dekker, Inc., New York. (23 s)

Rognes, J. (2001): Innføring i forhandlinger. I Rognes, J. (red.). Forhandlinger. Universitetsforlaget, Oslo. (16 s).

Einarsen, S. (2001): Mobbing i arbeidslivet: hva, hvem, hvordan, og hvorfor? I Einarsen, S. og Skogstad, A. (red.): Det gode arbeidsmiljø. Fagbokforlaget, Bergen.(18 s)

Helse i organisasjoner – helsefremmende arbeid, stress, utbrenthet, sykefravær (204 s)

Einarsen, S. og Schulze, O.C. (2001): Å redusere bedriftens sykefravær: et håpløst prosjekt? I Einarsen, S. og Skogstad, A. (red.): Det gode arbeidsmiljø. Fagbokforlaget, Bergen.(20 s)

Andersen, L. (1998): Moderne organisering og fravær. I Nilssen, T. (red.): Mot et bedre arbeidsliv. Fagbokforlaget, Bergen. (30 s).

Aarø, L.E. (2001): Helsefremmende arbeid i arbeidslivet. I Einarsen, S. og Skogstad, A. (red.): Det gode arbeidsmiljø. Fagbokforlaget, Bergen.(30 s)

Knardahl, S. (2001): Arbeid, stress og helse. I Einarsen og Skogstad (red.) Det gode arbeidsmiljø: Fagbokforlaget, Bergen.(25 s)

Cooper, C.L., Dewe, P.J., og O’Driscoll, M.P. (2001): The Changing Nature of Work. Implications for Stress Research. I Cooper, C.L., Dewe, P.J., og O’Driscoll, M.P. (Eds.): Organizational stress. A Review and Critique of Theory, Research, and Practice. Sage Publications, London. (22 s)

Berge Matthiesen, S. (2001): Ildsjeler brenner ikke evig- om utbrenthet i arbeidslivet. I Einarsen, S. og Skogstad, A.(red.): Det gode arbeidsmiljø. Fagbokforlaget, Bergen. (26 s).

Burke, R.J., og Richardsen, A.M. (2000): Psychological Burnout in Organizations. Research and Intervetion. I Golembiewski, R.T. (Eds.): Handbook of Organizational Behavior. Marcel Dekker, Inc., New York. (36 s)

Rasmussen, B. (2002): Når jobben tar livet. I Forseth, U. og Rasmussen, B. (red.): Arbeid for livet. Gyldendal Akademisk, Oslo. (15 s)

Samspill arbeidsmiljø og ledelse (80 s)

- Strand, T. (2002): Å lede er å bruke makt. I Skogstad, A. og Einarsen, S. (red.): Ledelse på godt og vondt. Fagbokforlaget, Bergen (16 s).
- Einarsen, S., Skogstad, A., Schanke Aasland, M., og Sand Bakken Løvseth, A.M. (2002): Destruktivt lederskap: årsaker og konsekvenser. I Skogstad, A. og Einarsen, S. (red.): Ledelse på godt og vondt. Fagbokforlaget, Bergen (22 s).
- Hellesøy, O.H. (2002): Stress og mestring hos ledere. I Skogstad, A. og Einarsen, S. (red.): Ledelse på godt og vondt. Fagbokforlaget, Bergen (20 s).
- Koene, A.S., Vogelaar, L.W., og Soeters, J.L. (2002): Leadership Effects on Organizational Climate and Financial Performance: Local Leadership Effects in Chain Organizations. I Leadership Quarterly, Vol. 13, s. 193-215. (22 s)
- Måling og endring av organisasjoner (60 s)
- Harrison, M.I. (1994): Diagnosis: Approaches and Methods. I Harrison, M.I. (Eds.): Diagnosing Organizations. Methods, Models, and Processes. Sage Publications, London. (27 s)
- Stone-Romero, E.F. (2002): The Relative Validity and Usefulness of Various empirical Research Design. I Rogelberg, S.G. (Eds.): Handbook of Research Methods in Industrial and Organizational Psychology. Blackwell Publ., Malden, Massachusetts. (21 s)
- Piderit, S.K. (2000): Rethinking Resistance and Recognizing Ambivalence: A Multidimensional View of Attitudes Toward an Organizational Change. I Academy of Management, Vol. 25, pp. 783-794. (11s)
- Totalt: ca. 720 s.

NBØ310 Verdsetting ved salg, fusjoner og oppkjøp ***Valuation for Merges and Acquisitions***

Studiepoeng: 10

Emneansvarlig/institutt: Einar Belsom/HiO

Undervisningsspråk: Norsk

Undervisningsperiode: Vårparallel

Forutsatte forkunnskaper: Kurset forutsetter kurset NFINS Finansstyring ved HIO eller BUS220 Investering og Finansiering ved UMB eller tilsvarende kunnskaper.

Læringsmål:

Kurset skal gi innsikt i verdsetting av ulike aktiva, med hovedfokus på selskap og deler av selskap og særlig i forbindelse med investeringsbeslutninger, inkludert salg, oppkjøp og fusjoner.

Innhold:

- Verdi og risiko
- Verdsetting basert på forventet kontantstrøm
- Verdsetting basert på multipler
- Verdsetting i forbindelse med oppkjøp og fusjoner
- Verdi av realopsjoner

Organisering og arbeidsmåter:

Kurset undervises i plenumsforelesninger og ved at studentene arbeider med og diskuterer ulike oppgaver i grupper og i plenum.

Obligatoriske aktiviteter: Studenter som ikke har bidratt aktivt underveis i forbindelse med minst 75% av individuelle og gruppeoppgaver, får ikke sin mappe vurdert med mindre det foreligger særlige hensyn som for eksempel dokumentert sykdom.

Evaluerings:

Mappe bestående av faste arbeider. Det gis én karakter på mappen, og det benyttes gradert karakterskala. Ekstern sensor vil bli brukt. Studenter som ikke består mappen, må levere ny mappe med nye eller forbedrede arbeider til ny vurdering. Faglærer vil gi nærmere informasjon om innhold og gjennomføring av mappevurderingen i begynnelsen av semesteret.

Pensum

A. Damodaran: Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset, Wiley, siste utgave.

Utdelt materiale og materiale publisert på fagets nettsider.

VEDLEGG 1:**OVERSIKT OVER INSTITUTTETS PERSONALE**

De ansatte ved Institutt for økonomi og ressursforvaltning fordeler seg på følgende stillingskategorier (billedoversikt i avsnitt 3):

- 1 ansatt instituttleder
- 23 faste vitenskapelige ansatte
- 8 vitenskapelig i II-stillinger, hvorav 4 er amerikanske professorer
- 3 vitenskapelige ansatte på prosjekter + korttidsansatte
- 5 ansatte stipendiater
- 5,8 teknisk/administrativt stillinger

Instituttets administrasjon og medarbeidere er å finne i **Tårnbygningen**, 4. og 3. etg.. Henvend deg til ekspedisjonen (Tårnbygningen, rom 416) hvis du har problemer med å få kontakt med noen av personalet. Det tas forbehold om endringer i romplassering. Telefonnummeret til instituttet er **64 96 57 00**. I listen er bare internnummer ført opp for våre ansatte (de 4 siste siffer).

Fax-nr: 64 96 57 01

Vi har også ført opp e-mail-adresser på våre ansatte. Instituttets ansatte har felles adresse etter @: **@umb.no**

PERSONALOVERSIKT

FAST VITENSKAPELIG PERSONALE

Alfsnes, Frode
Førsteamanuensis
Marketing/markedsforsk.
Tårnbyggn. 422
Tlf.: 6496 5661
frode.alfsnes@

Angelsen, Arild
Førsteamanuensis
Utviklingsøkonomi,
Tårnbygningen 339
Tlf.: 6496 5698,
arild.angelsen@

Bergland, Olvar
Førsteamanuensis
Ressursøkonomi
Tårnbyggn. 352
Tlf.: 6496 5711
olvar.bergland@

Brønn, Carl
Førsteamanuensis
Organisasjon – strategi
Tårnbyggn. 414
Tlf.: 6496 5673
carl.bronn@

Christoffersen, Kolbjørn
Førsteamanuensis
Bedrift/Ledelse –
Logistikk
Tårnbygningen 441
Tlf.: 6496 5688
kolbjorn.christoffersen

Garcia, Roberto
Førsteamanuensis
Internasjonal økonomi
Tårnbygningen 425
Tlf.: 6496 5663
roberto.garcia@

Gjølberg, Ole
Professor
Foretaksøkonomi
Tårnbyggn. 448
Tlf.: 6496 5693
ole.gjolberg@

Gundersen, Frode
Amanuensis
Offentlig politikk
Tårnbyggn. 432
Tlf.: 6496 5670
frode.gundersen@

Guttormsen, Atle
Professor
Økonomi
Tårnbyggn. 445
Tlf.: 6496 5691
atle.guttormsen@

FAST VITENSKAPELIG PERSONALE forts.

Hansen, Svein Kolstad
Universitetslektor
Foretaksøkonomi
Tårnbyggn. 438
Tlf.: 6496 5667
svein.k.hansen@

Kjell Gunnar Hoff
Dosent
Foretaksøkonomi
Tårnbygningen 444
Tlf.: 6496 5707
kjell.gunnar.hoff@

Holden, Stein Terje
Professor
Utviklingsøkonomi
Tårnbygningen 340
Tlf.: 6496 5699
stein.holden@

Kjosavik, Frode
Førsteamanuensis
Filosofi
Tårnbyggn 417
Tlf6496 5672
frode.kjosavik@

Kvilhaug, Terje
Førsteamanuensis
Filosofi
Tårnbyggn. 408
Tlf.: 6496 5678
terje.kvilhaug@

Ladegård, Gro
Førsteamanuensis
Organisasjonsfag
Tårnbyggn. 413
Tlf.:6496 5674
gro.ladegard@

Lunnan, Anders
Professor
Foretaksøkonomi
Tårnbyggn. 437
Tlf.: 6496 5686
ander.lunnan@

Navrud, Ståle
Førsteamanuensis
Ressursøkonomi
Tårnbyggn. 350
Tlf.: 6496 5704
stale.navrud@

Rickertsen, Kyrre
Professor
Samfunnsøkonomi
Tårnbyggn. 406
Tlf.: 6496 5679
kyrre.rickertsen@

FAST VITENSKAPELIG PERSONALE forts.

Rysstad, Sigurd
Førsteamanuensis
Landbruksøkonomi
Tårnbyggn. 409
Tlf.: 6496 5677
sigurd.rystad@

Steen, Marie
Amanuensis
Foretaksøkonomi
Tårnbyggn. 439
Tlf.: 6496 5666
marie.steen@

Wik, Mette
Førsteamanuensis
Utviklingsøkonomi
Tårnbygningen 337
Tlf.: 6496 5697
mette.wik@

VIKARIAT

Øygaard, Ragnar
Førsteamanuensis
Utviklingsøkonomi
Tårnbygningen 336
Tlf.: 6496 5696
ragnar.oygard@

Aarset, Bernt
Førsteamanuensis
Organisasjonsfag
Tårnbygningen 410
Tlf.: 6496 5676
bernt.aarset@

Anita Leirfall
Førsteamanuensis
Filosofi
Tårnbyg. 417
Tlf.: 6496 5672
Anita.leirfall@

II-STILLINGER

Alan Love - Texas Technological University
<http://agecon.tamu.edu/people/faculty/love-alan.shtml>

Ian Coxhead - University of Wisconsin - Madison
<http://www.aae.wisc.edu/coxhead/>
<http://www.aae.wisc.edu/facstaff/faculty/details.asp?id=VVcwMTRONTE2>

Gerals E. Shively - Purdue University, Indiana
<http://www.agecon.purdue.edu/staff/shively/>

Jason Shogren, University of Wyoming
<http://uwacadweb.uwyo.edu/Shogren/Default.htm>

Frank Asche - Universitetet i Stavanger
Torstein Bye - Statistisk Sentralbyrå
Sverre Grepperud - Universitetet i Oslo
Dadi Kristofersson - University of Island (Háskóli Íslands)

PÅ PENSJONISTAVTALE

Aanesland, Normann
Professor
Ressursøk/landbr.pol.
Tårnbyggn. 421
Tlf.: 6496 5660
normann.aanesland@

Røkholt, Per Ove
Professor
Organisasjon og ledelse
Tårnbyggn. 418
Tlf.: 6496 5671
per.rokholt@

Vale, Per Halvor
Førsteamanuensis
Samfunnsøkonomi
Tårnbyggn. 411
Tlf.: 6496 5675
per.vale@

PROSJEKTANSATT PERSONALE

Romstad, Eirik
Forsker
Økonomi & økologi
Tårnbyggn. 347
Tlf.: 6496 5708
eirik.romstad@

Rørstad, Per Kristian
Forsker
Ressursøkonomi
Tårnbyggn. 346
Tlf.: 6496 5709
per.kristian.rorstad@

ANSATTE STIPENDIATER

Bachke, Maren
Utvikling- og
handelsøkonomi
Tårnbygn. 424
Tlf.: 6496 5687
maren.bachke@

Kvakkestad, Valborg
Ressursøkonomi
Tårnbygn. 351
Tlf.: 6496 5705
valborg.kvakkestad@

Prestvik, Anne Strøm
Utviklingsøkonomi /
entreprenørskap
Tårnbyg. 430
Tlf.: 6496 6178

Rødseth, Kenneth Løvold
Ressursøkonomi
Tårnbyg. 430
Tlf.: 6496 5687
Kennet.lovold.rodseth@

Soma, Katrine
Miljø- og
ressursøkonomi
Tårnbygn
Tlf:
katrine.soma@

VIT.ASS.

Rudjord, Gunnstein
Tårnbygn. 461
Tlf. 6496 5680
gunnstein.rudjord@

INSTITUTTLEDER

Jervell, Anne Moxnes
Instituttleder
Tårnbygn. 345
Tlf.: 6496 5689
Anne.jervell@

TEKNISK/ADMINISTRATIVT PERSONALE

Danielsen, Stig
IT-konsulent
Tårnbygn. 427
Tlf.: 6496 5733
stig.danielsen@

Labugt, Inger-Lise
Rådgiver
Studieveileder
Tårnbygn. 458
Tlf: 6496 5681
inger-lise.labugt@

Pettersen, Berit
Økonomisjef
Tårnbygn. 442
Tlf.: 6496 5685
hege.karstensen@

Thoen., Lise
Førstekonsulent
Studieveileder
Tårnbygn. 457
Tlf.: 6496 5682
lise.thoen@

Aasheim, Reidun
Konsulent
Arkiv/Personale
Tårnbygn. 454
Tlf.: 6496 5683
reidun.aasheim@